

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SPOLKOVÁ ČINNOST V OKRESE CHRUDIM,
OD VYDÁNÍ SPOLKOVÉHO ZÁKONA DO ROKU 1949

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Jiří Dušek

Studijní obor: archivnictví – navazující

Ročník: II.

ANOTACE

DUŠEK, Jiří: Spolková činnost v okrese Chrudim, od vydání spolkového zákona do roku 1949. Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, 2010, 134 stran + 50 stran příloh.

Tato práce se zabývá spolkovou činností na Chrudimsku od vydání spolkového zákona v roce 1867 až do vytvoření Národní fronty v roce 1949. V práci je popsána historie spolkového zákonodárství, historie Chrudimi, Chrudimska z vybraných historických lokalit (Chrast, Heřmanův Městec a Hlinsko). Z těchto historických lokalit bylo vybráno několik spolků Divadelních Spolek Tyl Chrast, Kroužek mládežníků a dívek Chrast, Kroužek divadelních ochotníků Chrast, Studentský spolek Rudolf Pokorný Heřmanův Městec, Dělnická jednota Hlinsko.

Klíčová slova

Chrudim, Chrudimsko, Chrast, Heřmanův Městec, Hlinsko, spolková činnost, spolky, spolkové zákonodárství.

ANNOTATION

DUŠEK, Jiří: Clubs activity in Chrudim area release from federal law in 1867 and 1949. Diploma work, Faculty of Philosophy, University of South Bohemia, Institute of Archival Science and Auxiliary Sciences of History, 2010, 134 pages + 50 pages in supplements.

This work deals with the activities of the clubs Chrudim area issue of club law in 1867 until the creation of the National Front in 1949. In this thesis is described historie of clubs law, the history of Chrudim, Chrudim area, selected historical sites (Chrast Heřmanův Městec and Glinsko). From these historical sites were chosen few clubs Divadelní spolek Tyl Chrast, Kroužek mládeňců a dívek Chrast, Kroužek divadelních ochotníků Chrast, Studentský spolek Rudolf Pokorný Heřmanův Městec a Dělnická jednota Hlinsko.

Keywords

Chrudim, Chrudim, Chrast, Heřmanův Městec, Hlinsko, clubs action, clubs, clubs legislativ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

Černá u Bohdanče 30. července 2010

Mé poděkování patří všem, kteří mi při vypracování diplomové práce pomohli radou nebo inspirací. Mé díky mimo jiné patří zaměstnancům Státního okresního archivu v Chrudimi, Městského muzea v Chrasti, Informačního centra v Chrudimi, Památníku Terežín, mé rodině a v neposlední řadě také vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc.

Obsah

1. Úvod	8
2. Chrudimsko	13
2.1 Obecná charakteristika	13
3. Historie Chrudimi a okolí	13
3.1 Chrudim a Chrudimsko ve starším období	13
3.2 Chrudim a Chrudimsko v 19. století	17
3.3 Chrudim a Chrudimsko v letech 1918 – 1945	18
3.4 Chrudim a Chrudimsko po roce 1945	19
4. Spolkové zákonodárství	
4.1 Situace před rokem 1848	21
4.2 Situace po roce 1848	21
4.2.1 Spolkový zákon 137/1967, o právě spolčovacím	22
4.3 Situace v letech 1918 – 1948	24
4.4 Situace po roce 1948	27
5. Spolková činnost na Chrudimsku	29
5.1 Přehled podskupin spolků na Chrudimsku	30
5.2 Spolková činnost na Chrudimsku – statisticky	38
5.3 Členství ve spolcích na Chrudimsku	40
5.4 Přehled spolků na Chrudimsku	42
6. Spolková činnost v Chrasti	
6.1 Chrast	67
6.2 Chrastické spolky	67
6.3 Počátky ochotnické činnosti	68
6.4 Divadelní spolek tyl v letech 1879 – 1918	69
6.4.1 Předsednictvo spolku v letech 1860 – 1895	75
6.5 Kroužek mládenců a dívek v letech 1900 – 1818	76
6.5.1 Předsednictvo spolku v letech 1900 – 1918	78
6.6 Kroužek divadelních ochotníků	
6.6.1 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1918 – 1930	79
6.6.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1918 – 1930	80
6.6.2 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1931 – 1938	81
6.6.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1931 – 1938	82
6.6.3 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1939 – 1945	83

6.6.3.1 Předsednictvo v letech 1939 – 1945	84
6.6.4 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1947 – 1951	85
6.6.4.1 Předsednictvo spolku v letech 1947 – 1951	86
7. Spolková činnost v Heřmanově Městci	
7.1 Heřmanův Městec	88
7.2 Heřmanoměstské spolky	89
7.3 Studentský spolek Rudolf Pokorný	
7.3.1 Studentský spolek v letech 1875 – 1896	90
7.3.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1879 – 1896	92
7.3.2 Studentský spolek Rudolf Pokorný v letech 1897 – 1918	93
7.3.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1897 – 1918	94
7.3.3 Studentský spolek Rudolf Pokorný v letech 1918 – 1939	95
7.3.3.1 Předsednictvo spolku v letech 1918 – 1939	96
8. Spolková činnost v Hlinsku	
8.1 Hlinsko	98
8.2 Hlinecké spolky	99
8.3 Dělnická jednota	
8.3.1 Dělnická jednota v letech 1881 – 1906	100
8.3.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1881 – 1906	104
8.3.2 Dělnická jednota v letech 1907 – 1923	105
8.3.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1907 – 1923	106
9. Závěr	108
10. Resümme	111
11. Použité prameny a literatura	114
12. Seznam zkratk	117
13. Rejstřík	118
14. Seznam příloh	133
15. Příloha	135

1. Úvod

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat spolkový život na Chrudimsku od vydání spolkového zákona do vzniku Národní fronty v roce 1949. K tomuto tématu mě přivedla zmínka Mgr. Iva Šulce, že spolková činnost na Chrudimsku není zmapována. Spolková činnost v Chrudimi je zdokumentována několika pracemi, které se zaměřují na určitou část spolkového života.¹ Práce, která by spolkový život v Chrudimi zpracovala celkově, však neexistuje.

Ve sledovaném období vzniklo na Chrudimsku celkem 370 spolků, které byly sepsány na základě archivních seriálů, které budou dále představeny. Všechny spolky byly rozděleny do podskupin, které charakterizují jejich zaměření. V práci najdete informace o všech spolcích, ale důkladné pojednání byť jen o jednom vybraném spolku z každé podskupiny by bylo nereálné. Proto jsem vytvořil určitá kritéria k výběru spolků. Prvním, velmi důležitým kritériem byla zachovalost a obsáhlost archivního fondu. Druhým kritériem byla doba vzniku, délka trvání a doba zániku spolku a třetím a poledním kritériem bylo geografické působení spolku. První kritérium je myšleno, aby měl spolek ve svém fondu uložen dostatek archivních materiálů, tedy aby celá činnost spolku byla podchycena minimálně pamětními a účetními knihami spolku. Druhé kritérium znamená, že byly vybrány spolky, které svou činnost provozovaly delší dobu a vznikaly, zanikaly nebo fungovaly v zajímavých historických přelomech. Z geografických lokalit jsem vybíral místa, která jsou historicky pro Chrudimsko významná – Chrast, Heřmanův Městec, Hlinsko. Z těchto lokalit jsem provedl výběr zajímavých spolků, které by mohly čtenáře svou historií zaujmout. Po prozkoumání všech těchto hledisek jsem vybral následující spolky: Divadelní spolek Tyl – Chrast, Kroužek mládenců a dívek – Chrast, Kroužek divadelních ochotníků – Chrast, Studentský spolek Rudolf Pokorný – Heřmanův Městec a Dělnická jednota – Hlinsko. Spolky z další historicky významné lokality na Chrudimsku, Skutče, nebyly do této práce zařazeny.

Výběr tří ochotnických spolků v Chrasti jsem provedl záměrně z důvodu návaznosti těchto spolků na svoji činnost, proto je ochotnické hnutí v Chrasti zmapováno od vzniku

¹ JEŽEK, V.: *Chrudimská župní jednota Ježkova v letech 1879 až 1929*. Praha 1929. *Šedesát let sportu v Chrudimi 1899 – 1959*. 1959. ŽEMLA, V.: *Hudební život v Chrudimi v 2. pol. 19. století*. [Diplomová práce na FF UK v Praze.] 1976. *Sto let sportovního rybářství v Chrudimi 1882 – 1892*. 1982. POSPÍŠILOVÁ, L.: *Hudební život v Chrudimi*. [Diplomová práce na FF UK v Praze.] 1988. *Sto let tenisu v Chrudimi*. 1991. KOBETIČ, P.: *Musejní společnost v Chrudimi (1895 – 1891)*. In: *Východočeský sborník historický*, roč. 2, 1992, s. 171 – 190. *Sto dvacet let hasičského sboru v Chrudimi*. 1992. CHARVÁT J.; KOBETIČ, P.: *Hudební Chrudim*. Chrudim 1995. FALTYSOVÁ, R.: *Kulturní život v Chrudimi od 2. pol. 19. stol.* [Diplomová práce na VŠP v Hradci Králové.] 1997. *Sto let AFK Chrudim*. 1999. KMOŠEK, P.: *Chrudimští ostrostřelci a jejich malované terče*. Praha 2001. ISBN 80-902531-5-6. PLESKOTOVÁ, V.: *Hospodářské spolky a živnostenská společenstva v Chrudimi v letech 1848 – 1948*. [Diplomová práce na FF UP v Olomouci.] 2001.

prvního ochotnického sdružení ve třicátých letech 19. století, přes založení *Ochotnického spolku Tyl* v sedmdesátých letech 19. století, *Kroužku mláďenců a dívek* na přelomu 19. a 20. století a nakonec *Kroužku divadelních ochotníků* z roku 1918. Činnost spolku *Kroužek divadelních ochotníků* byla ukončena až v roce 1951, kdy spolek na návrh Okresního národního výboru v Chrudimi musel vstoupit do Osvětové besedy v Chrasti. Organizace Studentský spolek Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce a Dělnická jednota z Hlinska byly vybírány kvůli zachovalosti a obsáhlosti archivního materiálu a proto, že v místě své působnosti, byly výrazným hybatelem kulturního veřejného nebo dělnického života.

Ve své práci jsem vycházel především z archiválií dochovaných ve fondech jednotlivých spolků, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Chrudimi. Ve fondu všech ochotnických spolků jsou dochovány všechny pamětní knihy spolků a protokoly o schůzích. V pamětních knihách jsou vystřižené články z novin bez uvedení názvů novin. Tyto výstřižky jsem se pokusil dohledat v místním tisku a podařilo se mi najít pouze dva články ze tří. Ve fondu Studentského spolku Rudolf Pokorný se dochovala celá řada pamětních knih, zápisy se schůzí, korespondence, stanovy a účty. Co se týče Dělnické jednoty z Hlinska, jsou v jejím fondu v chrudimském archivu dochovány pamětní knihy, spolková korespondence a dokumenty, které vypovídají o rozejití spolku ve dvacátých letech 20. století.

V archivních fondech jednotlivých spolků byly převážně dochovány pamětní knihy, účty a korespondence. Záleželo na každém ze spolků, jak si svou administrativu vedl, v několika případech jsou uloženy stanovy spolku, korespondence, seznamy členů, zprávy předsednictva spolku, výroční pamětní knihy. V ostatních případech, tedy ve většině spolků na Chrudimsku, jsou tyto další záležitosti jako seznamy členů, stanovy, korespondence atd. uvedeny přímo v pamětních knihách.

Z archiválií fondů Obecního úřadu Chrudim (dále jen „OÚ Chrudim“) 1850 – 1936 (1949), OÚ Chrudim 1936 – 1948 a Okresní národní výbor Chrudim (dále jen „ONV Chrudim“) (1889) 1945 – 1990 (1996) jsem využil spolkový katastr, který přináší informace o názvu spolku, vzniku a zániku spolku. Rámcově jsou v katastru uvedena jména předsedů a jednatelů spolku. Spolkový katastr z fondu OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949) je sestaven do tří knih, kde najdeme soupis spolků. Tyto knihy pocházejí již z roku 1881 (oběžník místodržitelství o vedení spolkový katastrů je až z roku 1899) a byly vedeny až do roku 1942, kdy na ně navazují další katastry spolků. Katastry z fondů OÚ Chrudim 1936 – 1938 a ONV Chrudim (1889) 1945 – 1900 (1996) jsou vedeny pouze na volných listech, kde najdeme pouze základní informace. Ve všech katastrech jsou uvedeny i spolky z Chrudimi. Z těchto

pramenů sestavil soupis všech spolků na Chrudimsku. Ze spolkových katastrů jsem se také inspiroval při rozdělení spolků do různých podskupin. Názvy podskupin spolků byly zkombinovány z materiálů okresního úřadu a okresního národního výboru. Podskupiny spolků jsem následně seřadil podle abecedy.²

Kromě archivních materiálů jsem při zpracování tohoto tématu využíval literaturu k historii města Chrudim a Chrudimska, kdy jsem použil základní zdroje literatury.³ Při výběru literatury, kterou jsem v této práci použil, byla zohledněna známost a významnost prací. Literatura ke Chrudimi a Chrudimsku je mnohem obsáhlejší, ale díla, která uvádím, považuji za stále aktuální a nepřekonaná. Posledním významným počinem bylo vydání chrudimské encyklopedie,⁴ která vyšla v roce 2005, při příležitosti 950 let od první písemné zmínky o Chrudimi.

Ke skupině spolků, kterou jsem vybral, k podrobnějšímu popisu najdeme speciální literaturu k ochotnickým,⁵ studentským⁶ a také k dělnickým spolkům.⁷ Z této skupiny

² Státní okresní archiv v Chrudimi (dále jen „SOKA Chrudim“), Okresní úřad Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9. SOKA Chrudim – OÚ Chrudim 1936 – 1948, kart. 131 – 133, i. č. 598. SOKA Chrudim, Okresní národní výbor Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996), kart. 248 – 250, i. č. 1291 – 1304.

³ SVOBODA, J.: *Nebeský lékař Kristus Ježíš v zázračném svém obraze v kostele děkanském v Chrudimi*. Chrudim 1880. PAULUS, V.: *Z pamětí Chrasti v Chrudimsku*. Chrudim 1897. PREININGER, V.: *Chrudim. Průvodce městem a okolím*. Praha 1897. VEPŘEK, P.: *Chrudimsko – Nasavrcko, I. Obraz přírodní a národohospodářský*. Chrudim 1906. ADÁMEK, K.: *Z dějin okresu Hlinceckého*. Hlinsko 1909. VEPŘEK, P.: *Chrudimsko a Nasavrcko, II*. Chrudim 1909. HANUŠ, Václav a kol.: *Chrudimsko a Nasavrcko. III. Obraz kulturní*. Chrudim 1912. HANUŠ, V. a kol.: *Chrudimsko a Nasavrcko, IV. Prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim 1926. ADÁMEK, K. V.: *Jan Žižka na Českém Východě*. Chrudim 1927. ŠMÍD, J.: *Dějiny Chrasti I*. Chrast 1927. POCHOBRADSKÝ, F.; ADÁMEK, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1931. VONDRÁČEK, K.: *50 let Národní jednoty Pošumavské 1884 – 1934*. Praha 1935. ŠMÍD, J.: *Dějiny Chrasti II*. Chrast 1937. MORAVEC, L.: *Heřmanův Městec*. Heřmanův Městec 1948. FLORIÁN, Č.: *Chrudim. Úvod do historie města*. Chrudim 1954. ŠRÁMEK, K.: *Hlinsko v Čechách*. Hlinsko 1968. KOBETIČ, P.: *100 let požárního sboru Chrudim*. Chrudim 1972. CHMELAR, J.: *Příspěvky k dějinám požární ochrany v okrese Chrudim*. Pelhřimov 1990. CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991. CHARVÁT, Jiří: O staré chrudimské poště a jejích poštmistrech. In *Chrudimský vlastivědný sborník*, roč. 1, 1996, s. 29-66. GRULICH, P.: Chrudimská „Župní křivda“ 1920. Z dějin východočeské rivality. In *Chrudimské vlastivědné listy*, roč. 6, 1997, č. 1 – 3, s. 12, 9 – 11, 14 – 15. SLEJŠKA, J. a kol.: *Z historie města Chrudimě*. Chrudim 1998. *Kulturní Chrudim minulosti a současnosti*. Chrudim 1999. KUČA, K.: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II, H – Kole*. Praha 2000. KUČA, K.: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV, Ml – Pan*. Praha 2000. NESEJT, F.: *Perly minulosti - Chrudimsko*. Plzeň 2001. FROLÍK, J.: *Pravěká Chrudim*. Chrudim 2002. KOBETIČ, P.: *Osobnosti Chrudimska*. Chrudim 2002. KUČA, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku., VI, Pro – Sto*. Praha 2004. KOBETIČ, P.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002. FROLÍK, J. a kol. Chrudim. In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha, Historický ústav Akademie věd 2003. KOBETIČ, P. a kol.: *Chrudim – vlastivědná encyklopedie*. Praha 2005. DOLEŽALOVÁ, J. ml. a kol.: *Křižovatky času – Ležáky v datech*. Litomyšl 2007. KOUTSKÝ, O.: *Z minulosti Heřmanova Městce*. Pardubice, sd.

⁴ KOBETIČ, P. a kol.: *Chrudim – vlastivědná encyklopedie*. Praha 2005.

⁵ TÁBORSKÝ, V.: *Příspěvky k dějinám divadelního ochotnictva československého*. Praha 1931. VONDRÁČEK, J.: *Dějiny českého divadla, II., Doba předbřeznová 1824 – 1846*. Praha 1957. VALENTA, J. a kol.: *Bibliografie českého amatérského divadla*. Praha 1996. NĚMEČEK, A.: *Amatérské divadlo na Chrudimsku*. Chrudim 1998. CÍSAŘ, J. a kol.: *Cesty amatérského divadla. Vývojové tendence*. Praha 2001. ČERNÝ, F.: *Dějiny českého divadla, II*. Praha 1968 – 1983. *Místopis amatérského českého divadla*. Praha 2001.

⁶ *Směr radikálně pokrokový ve studentstvu*. Praha 1910. GUTWIRTH, V.: *Sociální otázka, studentské a kraj. spolky*. Jičín 1920.

literatury jsou velice přínosné knihy o amatérském divadle, které přináší přehled divadelních amatérských souborů a přibližují vývojové tendence českého ochotnického divadla. V rámci práce jsou tyto zdroje použity pouze okrajově, protože jsem se chtěl zaměřit pouze na historii ochotnických spolků v Chrasti a nikoliv na teorii ochotnického divadla. Na pracích o studentských a dělnických spolcích je patrná značná zastaralost, proto se staly pro účely této práce nepoužitelné.

Obecný přehled spolkového zákonodárství je vypracován z několika základních a velmi zajímavých prací, které vznikly.⁸ Podle mého názoru jsou uvedené práce velmi důležitým a přínosným zdrojem informací nejen o spolkovém zákonodárství, ale o spolkové činnosti vůbec. Ke spolkové činnosti existují i další zdroje literatury, ale ty se převážně věnují určitým typům spolků anebo jsou to soupisy spolků.⁹ Proto tyto práce nebyly vhodné pro použití v této diplomové práci.

První kapitola diplomové práce se věnuje popisu historie Chrudimi a Chrudimska. Další lokality Chrastcko, Heřmanoměstsko a Hlinecko jsou popsány v kapitolách o spolkové činnosti v jednotlivých městech.

Další kapitola této práce se věnuje spolkovému zákonodárství, jehož vývoj je popsán až do padesátých let 20. století. V souhrnné kapitole o spolkové činnosti na Chrudimsku lze najít statistické informace o všech spolcích na Chrudimsku, které vycházejí z informací ze spolkových katastrů okresních úřadů a okresního národního výboru. Pro účely statistických informací byly důležité následující informace: datum vzniku a zániku spolku, počet let činnosti a průměrný počet členů jednotlivých spolků. Těchto zdrojů byl vypočítán průměrný počet členů spolku, průměrná délka činnosti všech spolků a také byla celá spolková etapa (1867 – 1951) rozdělena na pět období, kde bylo sledováno období, kdy nejčastěji

⁷ *Cesta k lepší budoucnosti a neb dělnictvo a odborové spolky*. Praha 1902. KASUTSKÝ, Karel: *Konsumní spolky a hnutí dělnické*. Teplice 1904. *K dějinám dělnického hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Brno 1935. *Dělnické pěvecké spolky na Ostravsku*. Ostrava 1961.

⁸ DUSIL, V., K.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*. Praha 1936. DRAŠAROVÁ, E.: *Soupis právních předpisů a dokumentů ke společovacímu právu z fondů Státního ústředního archivu v Praze od poloviny 18. století do roku 1918*. In *Sborník archivních prací* 40, 1990, č. 2. DRAŠAROVÁ, E.: *Stát, spolek a spolčování*. In *Paginae historiae* 1, 1993. VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Brno 1995. LAŠTOVKA, M.: *Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895 – 1990*. Praha 1998.

⁹ BAVORSKÝ, J.: *O konsumačních spolcích*. Praha 1867. *České spořitelny a záložní spolky dle vzoru Raiffeisenova*. Praha 1902. *Jednota k povzbuzení průmyslu v Čechách*. Praha 1880. REYL, F.: *O veřejnoprávním postavení spolků*. Hradec Králové 1900. *Adresář českých zahraničních spolků v Evropě*. Praha 1907. MANDLEROVÁ, J.: *Soupis odborných spolků a vědeckých institucí v českých zemích 1860 – 1918*. Praha 1973. OTCOVSKÝ, I.: *Soupis učitelských a školských spolků v Čechách do roku 1900*. Praha 1977. *400 let knihařských spolků*. Praha 2001. BUREŠOVÁ, J.: *Problémy společenského postavení v českých žen v první polovině 20. století*. Praha 2001. BAHENSKÁ, M.: *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze*. Praha 2005. *Spolkový život v Čechách v 19. století a na začátku 20. století*. Ústí nad Labem 2005.

spolky vznikaly a zanikaly. Součástí této kapitoly je také rozsáhlá tabulka, v níž najdeme všechny spolky, které vznikly na sledovaném území od vydání spolkového zákona až do roku 1949, resp. 1952, kdy některé spolky formálně přešly do státem řízených organizací.

Následující kapitoly jsou věnovány jednotlivým vybraným spolkům (Divadelní spolek Tyl, Kroužek mládenců a dívek, Kroužek divadelních ochotníků, Studentský spolek Rudolf Pokorný a Dělnická jednota) a historii oblastí, ve kterých působily (Chrast, Heřmanův Městec a Hlinsko). Opomenut zde samozřejmě není celkový přehled vývoje spolků na daném území. Na konci těchto částí najdeme úplný přehled funkcionářů spolků v daném období.

V závěru práce je vypracován rejstřík, kde jsou abecedně seřazeny všechny obce na Chrudimsku, ve kterých evidujeme v letech 1867 – 1951 spolkovou činnost. S obcemi jsou zároveň uvedena jména spolků, které v dané lokalitě vznikly. Za jménem a datem vzniku spolku, které je uvedeno v závorce, jsou uvedena čísla stránek, kde je o spolku zmínka.

V příloze této práce nalezneme Přehled divadelních představení Divadelního spolku Tyl, Přehled divadelních představení Kroužku mládenců a dívek a Přehled divadelních představení Kroužku divadelních ochotníků. Další součástí přílohy diplomové práce jsou také grafy, ukázky zpracovaných pramenů a mapka Chrudimska.

Spolková činnost v okrese Chrudim, od vydání spolkového zákona do roku 1949

2. Chrudimsko

2.1 Obecná charakteristika

Chrudimsko je starý historický a správní pojem. Zaujímá typickou část východních Čech. Je lemováno vrcholky Železných hor na západní straně, nejvyššími místy Českomoravské vrchoviny na jihu a na východě hřbety opukových masivů a pískovcových skal nebo územím od Přelouče, Pardubic a Sezemic k Svobodným hamrům a přes Železné hory až k Seči.¹⁰

Chrudimský kraj prošel celou řadou územních změn. Ve 14. století sahala severní hranice chrudimska až k Labi, v 15. století připojeno Vysokomytsko, po roce 1849 sloučení s čáslavským krajem a jeho opětovné obnovení o pět let později a zrušení krajských úřadů v roce 1865. Chrudimsko víceméně splývá se územím dnešního chrudimského okresu.¹¹

Dnes Chrudimsko (okres Chrudim) představuje převážně zemědělskou oblast na jihu a průmyslově-textilní oblast na severu.

3. Historie Chrudimi a okolí

3.1 Chrudim ve starším období

Období 40000 – 8000 př. n. l., kdy byly objeveny stopy osídlení Na Pumberkách.¹²

Přelomem ve vývoji byl nástup lidu popelnicových polí, tedy starší doby lužické. Lid popelnicových polí osídlil Chrudimsko velice silně (stejná intenzita byla dosažena až ve vrcholném středověku). Kromě sídlišť a pohřebišť známe také hradiště (Na Pumberkách, Topol).

Vývoj kultur popelnicových polí ukončil příchod Keltů (500 př. n. l. – přelom letopočtu). Centrem keltského osídlení bylo oppidum v Hradišti – České Lhotici u Nasavrku. Další osídlení, v době římské (přelom letopočtu – 375 n. l.) bylo slabší než v předchozích etapách vývoje, přesto zde došlo k nálezům antických mincí.¹³

První slovanští osadníci jsou doloženi až v 8. století. Pravděpodobně již od 9. století stálo na chrudimském ostrohu hradiště. Potvrzení jeho existence spadá do 9. až 10. století.

¹⁰ *Příspěvky k dějinám požární ochrany v okrese Chrudim*. Pelhřimov 1990.

¹¹ *Tamtéž*, s. 5.

¹² FROLÍK, J. a kol. *Počátky osídlení Chrudimi*. In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha 2003.

¹³ FROLÍK, J.: *Pravěká Chrudim*. Chrudim 2002. ISBN 80-86585-06-09.

V nejbližším okolí hradiště se v 9. a 10. století vytvořila síť dalších sídlišť, na Chrudimsku jich známe celkem sedm.¹⁴

Na konci 10. století se Chrudim objevuje v písemných pramenech. Poprvé je zmiňována v donaci pro břevnovský klášter, která se hlásí do roku 993, ale je falzem ze 13. století. Právě část zmiňující Chrudim jako místo, z něhož se odvádí část výnosu ze soudních a tržních poplatků, je považována za mladší doplněk. Se stejnou skepsí posuzujeme Kosmovo vymezení panství Slavníkovců k roku 981, podle něhož by Chrudim patřila k jejich mocenské sféře.¹⁵

Význam Chrudimi i jejího okolí stoupal v průběhu 11. a 12. století, kdy fungovala jako jeden z kastelánských hradů.

První nezpochybnitelnou zprávou o Chrudimi je údaj Kosmovy kroniky, že na zdejší hradišti 10. ledna 1055 umírá kníže Břetislav I. Jméno Chrudimi se také objevuje v donaci krále Vratislava pro vyšehradskou kapitolu z roku 1088, která je falzem z první poloviny 12. století.¹⁶

Chrudimské hradiště neexistovalo v prostoru dnešního Chrudimska samostatně. V jeho okolí vznikla během 11. až 13. století početná sídliště. Jedno uskupení menších osad leželo u silnice směrem na Slatiňany, druhým areálem je okolí kostela u sv. Kříže. Největší rozmach dosáhlo osídlení dnešního Chrudimska ve 13. století.

Přelomovým obdobím je pro Chrudim 13. století, které je obdobím mnoha důležitých změn.

Zakládací listina města se dochovala jen ve formulářové sbírce Jindřicha Vlacha z Isernie. Městu bylo přiděleno 100 lánů, lokátorem byl ustanoven Konrád. Odměna za úspěšnou realizaci sestává z pozemků o velikosti dvou lánů, dvou chlebných a masných krámů a ustanovení dědičným rychtářem města.

Datum přesného založení města je velice diskutabilní. Nejčastěji uvažujeme o šedesátých letech 13. století. Jediným vodítkem je zakládací listina Hranic na Moravě z roku 1276, ve které se píše o lánech *chrudimské míry*.¹⁷

Chrudim se na počátku 14. století stala královským věnným městem. Tento proces zahájil Václav II, který město odkázal své manželce Elišce Rejčce. Věnný statut na čas

¹⁴ CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

¹⁵ FLORIÁN, Č.: *Chrudim. Úvod do historie města*. Chrudim 1954.

¹⁶ FROLÍK, J. a kol. Chrudim součástí přemyslovské správní soustavy. In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha, HÚAV 2003, s. 1. ISBN 80-7286-046-1

¹⁷ CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

ukončil v roce 1318, kdy se Eliška vzdala svých měst a vrátila je českému králi Janu Lucemburskému.¹⁸

Dochovaný berní rejstřík z let 1399 – 1401 nám udává přehled o jednotlivých druzích řemesel a jejich počtech. Daně tehdy v Chrudimi platilo celkem 615 osob, z toho je 548 uváděno mezi řemeslníky, rozdělenými do více skupin (sladovníci, soukeníci, bečváři, ševci, pekaři, kožešníci, krejčí, kramáři, šenkýři, vozkové, pláteníci, slanečníci, hokyně, koláčníci, rybáři, zahradníci a mlynáři). Počet soukeníků ve zmíněném berním rejstříku je 151 osob, svědčí o tom, že sukno se vyrábělo především pro vývoz za hranice města. O jeho kvalitě hovořilo i to, že „chrudimské sukno“ bylo zvláštním druhem. Věhlas chrudimských oděvních produktů se neomezoval jen na sukno – látka barchan je v cizích pramenech známa jako *grudimicum*.¹⁹

Na počátku husitské revoluce stála Chrudim na straně Zikmunda Lucemburského. V Chrudimi měli převahu měšťané německého původu, ti město po obsazení museli opustit. Tehdy se Chrudim počestila, i když se zde s německými řemeslníky stále setkáváme, a to i v době pohusitské.²⁰

Na počátku husitské revoluce sdružoval Pražský svaz dvacet významných českých měst. V roce 1425 k němu patřilo pouze šest měst a mezi nimi i Chrudim až do roku 1436, kdy Chrudimští přijali za svého krále Zikmunda Lucemburského.

Za bojů mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem stála Chrudim za českým králem. Spojená vojska uherská a vojska českých spojenců Matyáše Korvína se 19. února 1469 dostala na Chrudimsko a uherský král zde byl zadržen. Nikdo jej však nepoznal, Korvín byl propuštěn a jeho armáda pokračovala dále přes Hlinsko na Moravu.

Za Vladislava Jagellonského získala Chrudim četné výsady, v roce 1472 povolil panovník městu pečetit červeným voskem, dále město obdrželo mílové právo na prodej chrudimského piva. Tento monopol brzy narušili Slatiňanští, kteří nakonec spor v roce 1493 vyhráli.²¹

Na obranu svých zájmů a měšťanského stavu se stala Chrudim v roce 1502 součástí spolku 32 královských měst.

Ekonomický vzestup v druhé polovině 15. století a v první polovině 16. století příznivě ovlivnil další výstavbu na předměstí. Se stavební činností souvisí profese kameníků a zedníků, kteří jsou doloženi od 14. století. O významu jagellonské epochy v dějinách města

¹⁸ SLEJŠKA, J. a kol.: *Z historie města Chrudimě*. Chrudim 1998.

¹⁹ VEPŘEK, P.: *Chrudimsko – Nasavrcko – IV. díl*. Chrudim 1926.

²⁰ ADÁMEK, K. V.: *Jan Žižka na Českém Východě*. Chrudim 1927.

²¹ PREININGER, V.: *Chrudim. Průvodce městem a okolím*. Praha 1897.

svědčí zejména sakrální architektura na předměstí (kostel sv. Kateřiny, sv. Michaela, sv. Kříže). K ekonomickému vzestupu patřilo i rozšíření města. Růst vyvolal jeho rozčlenění na 12 čtvrtí, z nichž se osm nacházelo na předměstí a čtyři ve vnitřním městě. Od roku 1490 byli voleni zástupci obce, z každé čtvrti vždy jeden, kteří každoročně revidovali účty správců městských obvodů.²²

Hospodářský vývoj negativně zasáhly represe po vítězství Habsburků ze Šmalkaldské války (1546 – 1547). Nezdařený odboj královských měst Ferdinand I. přísně potrestal.²³ Chrudim ztratila na čas veškeré výsady. Již na podzim roku 1547 však panovník městu majestáty a privilegia vrátil a souhlasil s navrácením některých důchodů.²⁴

Konfiskace majetku města po nezdařeném odporu vůči Ferdinandovi I. neohrozila výstavbu nové městské školy, která byla postavena v letech 1549 – 1552 vedle děkanského kostela. Důraz na vzdělání se stal pro Chrudim předbělohorského období charakteristickým. Chrudimská škola patřila k nejvýznamnějším městským školám v Čechách. Na žádost městské rady byl z Karlovy univerzity vyslán do Chrudimi v roce 1550 jako nový rektor školy Mistr Jakub Codicill z Tulechova. Chrudimská škola byla vyšší partikulární školou o čtyřech třídách a udržovala si obsazením učitelského sboru vysokou kvalitu výuky, což se projevilo ve vysokém počtu uchazečů o studium na Karlově univerzitě.²⁵

V průběhu třicetileté války byla Chrudim postižena ležením císařských vojsk, ale také okupací švédských vojsk v letech 1639, 1643, 1645 a 1648. Po skončení třicetileté války se postupně završil proces rekatolizace města. Na území Chrudimska zůstaly silné nekatolické komunity, jež přežily různé formy pronásledování a přihlásily se po vydání tolerančního patentu ke své víře.²⁶

V náboženském životě města a celého Chrudimska sehrál významnou roli kult Krista Salvátora, který Chrudim proměnil v jedno nejvýznamnějších poutních míst v Čechách. Kult svatého Salvátora je spojen s obdobím třicetileté války. Obraz byl údajně uložen v rudolfínských sbírkách a následně Švédy uloupen a dostal se do Chrudimi, kde jej darem

²² POCHOBRADSKÝ F.; ADÁMEK J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1932.

²³ ČECHURA, J.: *České země v letech 1526-1583. První Habsburkové na českém trůně I*. Praha 2008. ČORNEJOVÁ, I.; RAK, Jiří; VLNAS, Vít: *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách*. Praha 1995. EVANS, R. J.: *Vznik habsburské monarchie 1550-1700*. Praha 2003. VOREL, P.: *Velké dějiny země Koruny české VII. 1526-1618*. Praha 2003.

²⁴ FROLÍK, J. a kol. Vývoj města v 16. století In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha 2003.

²⁵ VEPŘEK, P.: *Chrudimsko – Nasavrcko – IV. díl*. Chrudim 1926

²⁶ CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

získal měšťan Pfeifer. Při švédském obsazení města hráli švédští vojáci o obraz kostky, jeden z nich však obraz probodl a podle legendy vytekla z Kristova obličej krev.²⁷

V roce 1713 postihla Čechy velká morová epidemie, Chrudim ale nezasáhla, což se připočítávalo zázračnému obrazu sv. Salvátora. Na památku obrazu a pro ochranu města nechala městská rada postavit morový sloup na náměstí, na místě, kde byli údajně v roce 1421 upáleni dominikáni, když bylo město dobyto husity.

I v průběhu 18. století pokračoval na Chrudimsku boj s nekatolíky. Jezuitské misie zasáhly přímo území města Chrudimě. V roce 1783 zde působil páter Koniáš, Sexterer, Klíč a Fleischer. Jejich působení je spojeno s pálením nekatolických knih na svatokateřinském předměstí.

Význam Chrudimi a jejího okolí vzrostl po reformě krajského zřízení v roce 1751, kdy ve městě vzniklo sídlo krajského úřadu. V roce 1750 byla v Chrudimi zřízena pošta, která navazovala na starší poštovní stanici. Od roku 1784 do 27. ledna 1787 sídlilo v Chrudimi královéhradecké biskupství.²⁸

3.2 Chrudim a Chrudimsko v 19. století

Zavedením soustavy státní správy v roce 1850 přestala být Chrudim krajským městem, sídlo kraje bylo přeneseno do Pardubic a krajský soud do Vysokého Mýta. V roce 1855 bylo do Chrudimi navraceno sídlo krajského úřadu, který byl opět zrušen v roce 1862.²⁹

V druhé polovině 19. století je významný rozvoj města spojen se starostou města Josefem Klimešem. V této době začíná staročeská Chrudim žít moderním životem. Tato změna je spojena s emancipací českého národa, průmyslovou revolucí a rozvojem železniční dopravy. První vlak přijel do Chrudimi 1. 6. 1871 po trati Pardubice – Německý (dnes Havlíčkův) Brod. S lepším spojením se začal měnit i průmyslový charakter města, v roce 1867 vznikl cukrovar o rok později pivovar, roku 1875 městská cihelna, 1876 Beckova továrna na obuv (později Popperova továrna), 1885 městská vodárna, 1890 průmyslový podnik Františka Wiesnera.³⁰

S oživením průmyslového života rostl i veřejný život, rostl počet spolků, sdružení a institucí. Zejména po roce 1870 byl spolkový život v Chrudimi velmi aktivní. Můžeme říci, že druhá polovina 19. století byla zlatým věkem amatérské a ochotnické činnosti,

²⁷ SVOBODA, J.: *Nebeský lékař Kristus Ježíš v zázračném svém obraze v kostele děkanském v Chrudimi*. Chrudim 1880.

²⁸ CHARVÁT, J.: O staré chrudimské poště a jejích poštmistrech. In: *Chrudimský vlastivědný sborník*, roč. 1, 1996, s. 29-66.

²⁹ CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

³⁰ POCHOBRADSKÝ, F.; ADÁMEK, J. *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

a to nejen v oblasti divadla. V Chrudimi působilo velké množství hudebních, pěveckých, recitačních, dramatických spolků, kroužků či sdružení. K významným spolkům patří zejména Měšťanská beseda (po roce 1918 Občanská beseda, dnes Měšťanská beseda). K dalším chrudimským spolkům patřily: tělocvičná jednota Sokol – 1868, První český spolek ku zvelebení včelařství – 1869, Hospodářský spolek pro okresy Chrudim, Nasavrky a Hlinsko – 1869, Budeč chrudimská – 1870, Spolek vzájemně se podporujících dělníků Ressel – 1870, Spolek paní a dívek – 1870, Spolek pro podporu české literatury – 1878, Sbor dobrovolných hasičů – 1884, Spolek pro okrasu města Chrudimě a jeho okolí – 1885.³¹

3.3 Chrudim a Chrudimsko v letech 1918 – 1945

Tak jako byl pro rozvoj Chrudimi v poslední čtvrtině 19. století symbolem starosta města Josef Klimeš, po vzniku Československa byla Chrudim spojena s osobou starosty Václava Káška, který vedl město od roku 1919 do roku 1938.³²

Druhá polovina 19. století a první polovina 20. století znamenaly pro Chrudim velký zlom. Na jedné straně se Chrudim rozvíjela v moderní středisko regionu a rozvíjela se její hospodářská infrastruktura a bytová zástavba. Ovšem na straně druhé a na straně druhé bylo toto údobí érou silného úpadku Chrudimi jako východočeské metropole. Její roli převzaly Pardubice a Hradec Králové. Důležitou událost, která odsunula Chrudim na druhou kolej, byl rozvoj železničního uzlu v Pardubicích.³³

Dočasné útočiště našlo na Chrudimsku více než dva tisíce lidí, kteří utíkali před fašismem v Německu. Proseč udělila domovské právo spisovatelům Heinrichu Mannovi a Thomasu Mannovi. Německá okupace v březnu 1939 znamenala konec svobody nejen na Chrudimsku, které se muselo přizpůsobit nařízením okupační správy. Hned po 15. březnu 1939 bylo zahájeno zatýkání vlastenců ve Skutči, Hlinsku a Chrudimi. Během 2. světové

³¹ JEŽEK, V.: *Chrudimská župní jednota Ježkova v letech 1879 až 1929*. Praha 1929. *Šedesát let sportu v Chrudimi 1899 – 1959*. 1959. ŽEMLA, V.: *Hudební život v Chrudimi v 2. pol. 19. století*. [Diplomová práce na FF UK v Praze.] 1976. *Sto let sportovního rybářství v Chrudimi 1882 – 1892*. 1982. POSPÍŠILOVÁ, L.: *Hudební život v Chrudimi*. [Diplomová práce na FF UK v Praze.] 1988. *Sto let tenisu v Chrudimi*. 1991. KOBETIČ, P.: *Musejní společnost v Chrudimi (1895 – 1891)*. In *Východočeský sborník historický*, roč. 2, 1992. *Sto dvacet let hasičského sboru v Chrudimi*. 1992. CHARVÁT J.; KOBETIČ, P.: *Hudební Chrudim*. Chrudim 1995. FALTYSOVÁ, R.: *Kulturní život v Chrudimi od 2. pol. 19. stol.* [Diplomová práce na VŠP v Hradci Králové.] 1997. *Sto let AFK Chrudim*. 1999. KMOŠEK, P.: *Chrudimští ostrostřelci a jejich malované terče*. Praha 2001. ISBN 80-902531-5-6. PLESKOTOVÁ, V.: *Hospodářské spolky a živnostenská společenstva v Chrudimi v letech 1848 – 1948*. [Diplomová práce na FF UP v Olomouci.] 2001.

³² CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

³³ GRULICH, P.: Chrudimská „Župní křivda“ 1920. Z dějin východočeské rivality. In *Chrudimské vlastivědné listy*, roč. 6, 1997, č. 1 – 3, s. 12, 9 – 11, 14 – 15.

války bylo zatčeno celkem 609 osob, z nichž 54 bylo popraveno a 244 zahynulo v koncentračních táborech.³⁴

Na Chrudimsku a Pardubicku působila také odbojová skupina SILVER A, která měla své útočiště v mlýně v Ležákách. Pardubickému gestapu se podařilo vypátrat vysílačku skupiny a 24. června 1942 byly Ležáky vypáleny, muži a ženy popraveni a děti odvezeny na převýchovu. V roce 1943 byly Ležáky srovnány se zemí.³⁵ V dnešní době najdeme na místě bývalé osady Ležáky pietní místo. Památník v Ležákách byl otevřen 16. června 1971, kdy byla veřejnosti představena nová budova s fotografiemi zemřelých popelem, který byl uchován v pardubickém krematoriu. Projekt přestavby památníku vyprojektoval Ing. arch. L. Driml v letech 1987 – 1989.³⁶

3.4 Chrudim a Chrudimsko po roce 1945

Město se po skončení války snažilo o posílení svého postavení, a stejně jako ve třicátých letech žádalo o velkou vojenskou posádku, maximální počet škol, včetně vysoké školy.

Poválečné osudy města jsou spojeny s podnikem Transporta, který vznikl z původní strojírní továrny Františka Wiesnera. Velký rozvoj podniku začal v květnu 1948. Dalšími významnými podniky se staly Tramontáž, která se odštěpila od Transporty, Eva (později Elite Chrudim), Botana ve Skutči a Eta v Hlinsku.

V druhé polovině šedesátých let byly schváleny plány na přestavbu historických předměstí – Jánského a Kateřinského předměstí. Celý proces, hodnotí dnešní odborníci jako jeden z nebezpečnějších zásahů do městské zástavby v celém Československu.³⁷

Zaměstnanost na Chrudimsku a zvýšení životní úrovně znamenaly, že se znovu začala rozvíjet spolková a divadelní činnost, která byla násilně přerušena válkou. V roce 1951 byla založena tradice festivalu amatérských loutkářů „Loutkářská Chrudim“, která trvá dodnes. Vedle hudebních pátků, vzniklých během války, se od roku 1958 konaly letní filmové festivaly. Na počátku 70. let se podařilo opravit Mydlářův dům a umístit do něj loutkářské muzeum.

³⁴ KOBETIČ, P.: *100 let požárního sboru Chrudim*. Chrudim 1972.

³⁵ DOLEŽALOVÁ, J. ml. a kol.: *Křížovatky času – Ležáky v datech*. Litomyšl 2007.

³⁶ Tamtéž, s. 113

³⁷ FROLÍK, J. a kol. Poválečný vývoj v letech 1945 - 1989. In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha 2003.

Celospolečenské změny v letech 1989 a 1990 značně ovlivnily vývoj města i jeho okolí. Ve stavební činnosti bylo upuštěno od další likvidace historických památek a od radikální přeměny pod městskými hradbami, upuštěno bylo i od další panelákové zástavby.³⁸

Po revoluci přibyly i další kulturní počiny - ve Skutči to byla Novákova a Tomášková Skuteč v roce 2003 (hudební festival) a Adámkovy folklorní slavnosti v Hlinsku v roce 1996.

³⁸ KOBETIČ, P.: *Chrudim – vlastivědná encyklopedie*. Praha 2005.

4. Spolkové zákonodárství

4.1 Situace před rokem 1848

Počátky spolkového života můžeme nalézt hluboko v minulosti. Charakteristiku spolku můžeme uplatnit například na cechovním zřízení. Jedná se o příslušnost k určitému cechu podle toho, jaké členové vykonávali řemeslo. Příslušnost k určitému cechu zavazovala k povinnostem, ale také přinášela řadu výhod. Cechy pořádaly vlastní modlitby, mše a dokonce i pohřby. V případě úmrtí svých členů pečovaly o sirotky a vdovy.³⁹

První snahy rakouské monarchie usměrnit spolkové hnutí padají do 18. století. Jsou spjaté se šířením zednářského hnutí a dalších tajných revolučních společenství. Nejstarší nařízení, které se vztahovalo pouze na činnost tajných společností, pochází z 26. června 1754. Toto nařízení obsahovalo policejní instrukce pro podkomisaře ve Vídni. O deset let později byl vydán výnos, který zakazoval založení společnosti bez řádného souhlasu panovníka. Za vlády Josefa II. a Františka II. došlo k dalším omezováním spolkové činnosti a přitvrzování policejních opatření.⁴⁰

Na počátku 19. století docházelo k dalším vyhoceným střetům mezi tajnými spolky a státem. Musíme ovšem podotknout, že ne vždy stály spolky vůči státu v opozici. Některé z nich, například čtenářské, osvětové, okrašlovací, vědecké a mnohé další, podporovaly pokrok, což bylo v souladu se zájmy státu. Dvorský dekret z roku 1817 umožňoval spolkové hnutí, ovšem ta, která podporoval stát – průmyslné, řemeslné, zemědělské, umělecké a vědecké spolky.⁴¹

Během revolučních událostí v roce 1848 se dostalo spolčovací právo mezi hlavní požadavky. Návrh tzv. Kroměřížské ústavy obsahoval usnesení, že spolek smí vzniknout, ale za předpokladu, že nebude odporovat ústavě.⁴²

4.2 Situace po roce 1848

Ústava z pera ministra vnitra, Franze von Pillersdorfa, která byla vydána v dubnu 1848, přinesla obrat v postavení obyvatel rakouské monarchie. Obsahovala ustanovení o respektování národní rovnoprávnosti občanů, zachování listovního tajemství, svobodě tisku a možnosti vytvářet spolky (§ 22).⁴³

³⁹ LHOTA, E.: *Řemeslná bratrstva a cechy, jejich původ a úpadek*. Volyně sd.

⁴⁰ DRAŠAROVÁ, E.: Stát, spolek a spolčování. In *Paginae historiae* 1, 1993, s. 152 – 153.

⁴¹ DRAŠAROVÁ, E.: Soupis právních předpisů a dokumentů ke spolčovacímu právu z fondů Státního ústředního archivu v Praze od poloviny 18. století do roku 1918. In *Sborník archivních prací* 40, 1990, č. 2, s. 298.

⁴² Tamtéž, s. 298 - 299

⁴³ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936

Březnová ústava z roku 1849, přinesla základní práva rakouského mocnářství. Mezi ně mimo jiné patřilo právo shromažďovací a možnost vzniku spolků (§ 7). Podle § 7 byl vznik spolku podmiňován cílem, účelem, způsobem shromažďování:

„Rakouští občané mají právo shromažďovati se a spolky zřizovati, pokud se koli účel, prostředky, aneb způsob shromáždění aneb spolčení ani právu nepřičí, ani státu nebezpečen není. Vykonávání tohoto práva, jakož i záminky, pod nimiž se spolkovní práva nabývají, vykonávají, aneb pozbývají, ustanoví zákon“⁴⁴

Prováděcí patent z března 1849 ustanovil nad spolky policejní dohled a povinnost udělení koncese pro výtěžné spolky. Pro nevýtěžné spolky tato povinnost neplatila.

Spolková činnost byla opět omezována Silvestrovskými patenty z 31. prosince 1851, kterými byly politické spolky zakázány. Nepolitické spolky zakázány nebyly, ale jejich činnost byla nadále bedlivě sledována a omezována.

Spolkový patent z 26. listopadu 1852 nezrušil zákaz politických spolků, ale činnost byla zakázána i pro spolky se sociálními účely.⁴⁵

4.2.1 Spolkový zákon 134/1867, o právě spolčovacím

Tento zákon ze dne 15. listopadu 1867 o právě spolčovacím se nevztahoval na spolky, které mají za svůj účel zisk, na bankovní spolky, kreditní a pojišťovací spolky, důchodní ústavy, spořitelny a půjčovny na zástavy. Spolkový zákon se dále nevztahoval na řády, duchovní kongregace, náboženská společenstva jako taková, společenstva živnostenská, spolky těžařské a bratrské pokladnice byly řízeny horními zákony.

Zákon povoloval dva druhy spolků: spolky nepolitické (první část) a spolky politické (druhá část).

Založení spolku podle toho zákona o spolčování nyní nezáviselo na uvážení orgánů státní správy. Při založení spolku podle tohoto zákona byla povinnost písemně oznámit úmysl založit spolek příslušnému zemskému úřadu a předložit mu stanovy spolku, které musely být podány v pěti exemplářích a musely obsahovat následující:⁴⁶

1. účel spolku a prostředky, které umožnily jeho vznik;
2. způsob řízení spolku;
3. sídlo spolku;

⁴⁴ Ústava zde dne 4. března 1849, část B, § 7.

⁴⁵ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 51

⁴⁶ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 62 - 75

4. práva a povinnosti jeho členů;
5. základní orgány spolku (výkonný a kontrolní orgán);
6. platnost usnesení spolkových orgánů;
7. řešení sporů ve spolku;
8. ustanovení o zástupcích spolků navenek;
9. pravidla pro případný zánik spolku.⁴⁷

Teprve po uplynutí lhůty čtyř týdnů od ohlášení mohl spolek zahájit svoji činnost. Pokud měl ovšem spolek pobočky i v jiných zemích, směřovala ohlašovací povinnost až k ministerstvu vnitra. Jestliže byl spolek podle svého účelu nebo zřízení namířen proti tomuto zákonu nebo právu a byl státu nebezpečný, mohl zemský úřad jeho existenci zakázat.

Paragraf 12 tohoto zákona hovoří o povinnosti spolku ohlásit do tří dnů od vzniku jména a adresy představitelů spolku, včetně jména zástupce spolku navenek. Další povinnosti spolu byly následující: vytváření zpráv o činnosti spolku, zprávy o počtu členů spolku, ohlašování konání spolkových shromáždění, kdy příslušný úřad měl obdržet oznámení o konání nejpozději 24 hodin předem. Tato shromáždění mohla být veřejná, ale zásadně v uzavřených místnostech a policejní úřad měl právo vyslat na každé shromáždění svého zástupce. Pokud spolek všechna nařízení při svém shromáždění nedodržel, mohl vyslaný úředník celé shromáždění zakázat.⁴⁸

Spolek mohl být rozpuštěn, pokud porušil některé ustanovení, uvedené v § 20 tohoto zákona: odporoval trestnímu zákonu, překročil své stanovy nebo chyběly podmínky pro právní existenci spolku. Rozpuštění muselo být veřejně vyhlášeno a úřad se měl postarat o spolkové jmění.⁴⁹

Politickým spolkům byla vyhrazena druhá část tohoto zákona, avšak musely splňovat všechny podmínky z první části zákona. O političnosti spolku rozhodoval úřad, který byl v tomto směru kompetentní. Členy politických spolků nemohly být ze zákona ženy, cizinci a nezletilé osoby. Tyto spolky se mezi sebou nemohly slučovat a navazovat mezi sebou jakékoliv kontakty.

Spolkový zákon z roku 1867 byl následně doplňován pro jednotlivé druhy spolků zvláštními prováděcími předpisy: např. výnosem ministerstva vnitra společně s ministerstvem kultu a vyučování č. 2209 ze dne 1. června 1876, který se vztahoval na studentské spolky.

⁴⁷ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 27.

⁴⁸ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995. s. 10.

⁴⁹ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 87.

Tento předpis nařídil veškerým existujícím studentským sdružením, která bylo možno pokládat za spolky podle zákona č. 134/1867 říšského zákona, o práve spolčovacím a která neutvořila podle předpisů tohoto zákona, aby se do tří měsíců ode dne vyhlášení nařízení zákonu přizpůsobila nebo aby se rozešla.⁵⁰

Dalším doplňkem k tomuto zákonu byl oběžník místodržitelství v Čechách č. 218 602 ze dne 22. prosince 1899. Podle tohoto nařízení byl veden katastr spolků, do kterého byla zapisována data, týkající se změny stanov, zániku a vzniku spolků.⁵¹

4.3 Situace v letech 1918 - 1948

Po vzniku Československa byl přijat zákon č. 11/1918 Sb., tzv. recepční zákon, kterým se přejímala veškerá rakousko-uherská legislativa, tzn., že spolkový zákon z roku 1867 zůstával v platnosti i nadále.

První změna, která se týkala spolkové činnosti, byla spojena s přijetím zákona č. 121/1920 Sb., Ústavní listinou Československé republiky. V páté hlavě tohoto dokumentu byla garantována práva a svobody. Mimo jiné sem patřila svoboda tisku, shromažďování a spolkové právo (§ 113, § 114).⁵²

Ústava republiky zaručovala právo tvořit spolky a zároveň uváděla, že spolek může být zrušen pouze tehdy, když byl jeho činností porušen trestní zákon nebo veřejný pokoj a řád.⁵³ Toto představuje změnu oproti zákonu č. 134/1867 ř. z., o právu spolčovacím (§ 24), kde jsou vyjmenovány případy, za kterých může být spolek rozpuštěn. V nové československé ústavě je možnost rozpuštění spolku definována obecnější formulací. Výklad této formulace mohl být natolik obšírný, že v praxi při uplatňování tohoto ustanovení mohlo docházet k nemalým potížím.⁵⁴

V § 113, odstavec třetí ústavy, obsahuje možnost zavést omezení pro zakládání výtěžných spolků a pro účast cizinců v politických spolcích. Již zmíněné opatření mělo platit za války, nebo pokud vypuknou protistátní jednání.

Zákon č. 300/1920 Sb., o mimořádných opatřeních, ustanovil, že pokud nastane válka nebo je ohrožena celistvost země, veřejný klid a pořádek, mohla učiněna opatření, která

⁵⁰ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995. s. 12 – 14.

⁵¹ Tamtéž, s. 12 – 14

⁵² DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 87 – 88.

⁵³ Tamtéž, s. 87 – 88

⁵⁴ Tamtéž, s. 87 – 88

omezovala dočasné svobody zaručené ústavní listinou v § 107, § 112, § 113 a § 116.⁵⁵ Spolkové činnosti se nejvíce dotýkal § 8 tohoto zákona, podle kterého mohly být spolky a odbočky spolků (mimo spolků výdělečných) podrobeny zvláštnímu úřednímu dozoru. Tento paragraf dokonce umožňoval zastavení činnosti spolků a zřizování nových spolků. Novela zákona č. 125/1933 Sb., jímž se mění zákon o mimořádných opatřeních, ze dne 10. července 1933, přinesla nemalou změnu v § 8, který se spolkům věnoval. Nově mohly být spolky podrobeny zvláštnímu úřednímu dozoru nebo zvláštním podmínkám ze strany bezpečnostních úřadů. Dále jim mohla být pozastavena činnost a nové spolky bylo možno v dané situaci zřídit pouze s povolením nebo se souhlasem Ministerstva vnitra Československé republiky nebo úřadu jím zmocněného. Tato změna se opět netýkala spolků výdělečných.⁵⁶

Výdělečné spolky upravoval zákon č. 131/1936 Sb., o ochraně státu, ze dne 13. května 1936. Ministerstvo vnitra připravovalo na konci roku 1938 návrh vládního nařízení, který umožňoval zesílení kontroly politických spolků a rozšíření státních zásahů do činnosti. Vzhledem k tomu, že tento vládní návrh neodpovídal vládním předstávám o problematice spolků, vrátila se k němu vláda až koncem ledna 1939. Výsledkem bylo vládní nařízení č. 30/1939 Sb., o vytvoření zvláštních sdružení, nepodléhajících platným předpisům o sdružování, a o dozoru na ně. Cílem tohoto vládního nařízení byla kontrola státu nad dosavadními volnými sdruženími.⁵⁷

Současně s vládním nařízením č. 30/1939 Sb. bylo přijato vládní nařízení č. 13/1939 Sb., jímž se měnil spolkový zákon, ze dne 27. ledna 1939. Podle tohoto vládního

⁵⁵ § 107 – „(1) Svoboda osobní se zaručuje. Podrobnosti upravuje zákon jako součást této ústavní listiny. (2) Omezení nebo odnětí osobní svobody je možné jen na základě zákona. Rovněž jen na základě zákona může veřejná moc od občana požadovati osobních výkonů.“

§ 112 - „(1) Právo domovní je neporušitelné. (2) Podrobnosti upravuje zákon jako součást této ústavní listiny.“

§ 113 – „(1) Svoboda tisku, jakož i právo klidně a beze zbraně se shromažďovati a tvořiti spolky jsou zabezpečeny. Jest proto v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře. Výkon práva spolčovacího a shromažďovacího upravují zákony. (2) Spolek může býti rozpuštěn jen, když jeho činností byl porušen trestní zákon nebo veřejný pokoj a řád. (3) Zákonem mohou se zavésti omezení zvláště pro shromáždění na místech sloužících veřejné dopravě, pro zakládání spolků výdělečných a pro účast cizinců v politických spolcích. Tímto způsobem může se stanoviti, jakým omezením podléhají zásady předcházejících odstavců za války nebo tehdy, vypuknou-li uvnitř státu události ohrožující zvýšenou měrou republikánskou státní formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek.“

§ 116 – „(1) Tajemství listovní je zaručeno. (2) Podrobnosti upravuje zákon.“

⁵⁶ DUSIL, V.; KLIMENT, J.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936, s. 87 – 88.

⁵⁷ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995. s. 15 – 18.

nařízení byly zrušeny politické spolky, které ovšem mohly nadále existovat jako zvláštní sdružení anebo politické strany, ale vždy se souhlasem státu a pod jeho kontrolou.⁵⁸

Další nařízení, která omezovala činnosti spolků, přicházela již v únoru a březnu 1939. V únoru 1939 byla připravována koncepce vládního nařízení, které mělo zavést tzv. povolávací princip při zřizování spolků, a měla být stanovena kritéria, na jejichž základě by bylo možno prohlásit spolek za zaniknutý. Toto vládní nařízení vešlo v platnost až po vzniku Protektorátu Čechy a Morava, v březnu 1939, jako vládní nařízení č. 97/1939 Sb., jímž se mění zákon z 15. listopadu 1867, č. 134 ř. z., o právu spolčovacím, a činí některá opatření týkající se spolků. Článkem prvním tohoto vládního nařízení byl změněn § 6 zákona o spolčování z roku 1867: Pokud spolek svým zamýšlením odporoval právnímu řádu nebo byl státu nebezpečný, zakáže zemský úřad jeho utvoření a dokud se zemský úřad nevyslovil, že oznámení spolku vzal na vědomí, nesměl spolek zahájit svoji činnost (§ 7).⁵⁹

Podle druhého článku všechny spolky zřízené podle zákona č. 134/1867 ř. z., o spolčování, které dále chtěly pokračovat ve své činnosti, musely tuto skutečnost oznámit nejpozději do 31. května 1939 okresnímu úřadu. Spolky, které tak neučinily v této lhůtě, zanikly 30. června 1939. Likvidaci práv a závazků spolku provedla osoba, která byla pověřena příslušným orgánem spolku (viz. stanovy spolku).⁶⁰

Třetí článek tohoto vládního nařízení uváděl, že pokud státní policejní úřad zjistí, že spolek nevyvíjí svoji činnost více než jeden rok, bude vyzván, aby oznámil, zda bude ve své činnosti nadále pokračovat. Pokud spolek ve stanovené lhůtě své oznámení neučinil, zanikl.

Spolková činnost byla po druhé světové válce upravena dekretem prezidenta republiky č. 81/1945 Sb., o některých opatřeních v oboru spolkovém, ze dne 25. září 1945. Mezi tato opatření patřilo:

- vydání majetku spolkům, které byly rozpuštěné za 2. světové války;
- spolky, které chtěly svou činnost obnovit, musely tuto skutečnost nahlásit spolkovému úřadu;
- na spolky německé a maďarské se vztahovaly předpisy o zajištění a konfiskaci nepřátelského majetku.

⁵⁸ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995. s. 15 – 18.

⁵⁹ Tamtéž, s. 15 – 18

⁶⁰ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995. s. 15 – 18.

Tento dekret rozpouštěl všechny spolky, které byly uvedeny v rámci prezidentského dekretu č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, ze dne 19. května 1945, a majetek těchto spolků byl dán pod národní správu.

Ústavní proces, zastoupený ústavodárným shromážděním, které mělo vytvořit novou ústavu Československé republiky, byl na základě výsledků voleb z roku 1946 ukončen v únoru 1948 jinou než parlamentní cestou.⁶¹

4.4 Situace po roce 1948

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, ze dne 9. května 1948 zakotvila spolčovací právo v § 24 a § 25. První paragraf o spolčovacím právu (§ 24) zaručoval spolčovací právo, pokud tím nebude ohrožena lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád. Druhý paragraf o spolčovacím právu v této ústavě (§ 25) povoloval zaměstnancům vytvářet sdružení v jednotné odborové organizaci, jež měla hájit jejich práva.⁶²

První zákon, který zrušil platnost zákona č. 137/1867 ř. z., o právu spolčovacím, byl zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, ze dne 12. července 1951.

Tento zákon již nepoužívá termín spolek, ale tento termín je nahrazen termínem „dobrovolná organizace“ a tuto organizaci definoval zákon pouze z hlediska úkolů. V těchto dobrovolných organizacích se měl podle § 1 sdružovat lid, aby „uplatnil svá demokratická práva a tím upevnil lidově demokratické zřízení republiky“.

Ke vzniku dobrovolných organizací bylo třeba schválení nových organizačních řádů (§ 2), které schvalovaly krajské národní výbory v sídle kraje. Pokud dobrovolná organizace území kraje přesahoval, organizační řád schvalovalo ministerstvo vnitra. Organizační řád měl obsahovat zejména údaje o názvu organizace, jejím sídle, obvodu činnosti a vnitřním uspořádání.

Hlavním organizačním principem byl demokratický centralismus („k usnesení stačí většina hlasů, menšina se podrobuje většině; přijatá usnesení jsou závazná pro všechny“)⁶³. Ministerstvo vnitra, národní výbory a další úřady příslušné podle úkolů organizace měly dbát

⁶¹ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995, s. 21 – 22

⁶² Zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

⁶³ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995, s. 21 – 22

na to, aby se život v těchto dobrovolných spolcích vyvíjel podle ústavy ducha zásad lidově demokratického zřízení.⁶⁴

Podle § 5 se za dobrovolné organizace podle tohoto zákona prohlašovaly pouze: Revoluční odborové hnutí, Jednotné svazy zemědělců, Československý svaz mládeže, Svaz československo – sovětského přátelství, Československý svaz žen, Československá obec sokolská, Československý červený kříž. Ministerstvo vnitra mohlo prohlásit další dobrovolné organizace vzniklé před 1. říjnem 1951 za dobrovolné organizace podle tohoto zákona (§ 9). Způsob přeměny nebo včlenění spolků, stejně tak jako zánik spolků upravilo ministerstvo vnitra. Ministerstvo vnitra také upravilo způsob nakládání se spolkovým majetkem.

Nový zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, přeměnil systém spolků podle nového lidově demokratického zřízení, které činnost spolků značně omezovalo. Nejen, že byly spolky nově nazývány jako dobrovolné organizace, ale byl obnoven koncesní princip při vzniku těchto dobrovolných organizací. Stát zasahoval do majetkových práv již existujících, i vznikajících dobrovolných organizací.

Můžeme konstatovat, že od 1. října 1951 začaly spolky neboli dobrovolné organizace pracovat na úplně jiném, ideově podbarveném základu. Ztratily svoji nezávislost a samostatnost. Většina organizací byla podřízena státním orgánům a sloužila k obhajobě, k propagaci a realizaci vládní politiky.⁶⁵

⁶⁴ VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Masarykova univerzita, Brno 1995, s. 21 – 22.

⁶⁵Tamtéž, s. 23 – 24.

5. Spolková činnost na Chrudimsku

Spolková činnost na Chrudimsku započala svou činnost ihned po vydání spolkového zákona První spolek, který se podle tohoto zákona ustanovil, byl skutečný spolek – Losovní spolek naděje (31. prosince. 1868), který ze společných peněz zakupoval různé výherní losy, a členové spolku si po případné výhře peníze mezi sebou rozdělovali.⁶⁶

Základní informace jako jsou datum vzniku a zániku spolku, počet členů a jméno a příjmení předsedy spolku a jednatele, jsou použity z fondu OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), OÚ Chrudim 1936 – 1948 a ONV Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996). Zatímco v materiálech OÚ do roku 1949 byly tyto záznamy vedeny pečlivě, pro fond ONV to neplatí.

K zakládání spolků na Chrudimsku docházelo postupně. Celkem můžeme charakterizovat dvě období, kdy jsme zaznamenali větší počet nárůstu spolků na Chrudimsku. První období zvýšeného zakládání spolků datujeme 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, kdy na Chrudimsku vzniklo celkem 58,80 % z 370 spolků – 217 spolků (tabulka č. 1). Ponejvíce vznikaly hasičské spolky, hospodářské spolky a spolky dělnické. Na Chrudimsku nenajdeme např. spolky legionářské, literární a spolky pro styk se zahraničím. Druhé období je vymezeno 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939, kdy vzniklo celkem 29,40 % ze všech spolků. Nejčastěji vznikaly spolky tělovýchovné, katolické a legionářské. Oproti tomu nebyl evidován vznik řemeslnických a zábavních besed. (příloha č. 1)

Tabulka č. 1 – období vzniku spolků

Období vzniku spolků		
Do 15. 11. 1867	1 spolek	0,2 %
15. 11. 1867 – 27. 10. 1918	217 spolků	58,8 %
28. 10. 1918 – 14. 3. 1939	109 spolků	29,4 %
15. 3. 1939 – 7. 5. 1945	0 spolků	0 %
8. 5. 1945 - 1951	43 spolků	11,6 %

Lze však najít i dvě období, kdy byla ve větší míře činnost spolků ukončována, ať svobodným rozhodnutím, nebo nuceným ukončením. První období proběhlo od 28. 10. 1918 do 14. 3. 1939, kdy zaniklo přes 26,5 % spolků – 98 spolků. Většinou šlo o spolky hospodářské, ochotnické a dělnické. V letech 8. 5. 1945 – 1951 zaniklo 70,0 % spolků –

⁶⁶ SOKA Chrudim, Losovní spolek Naděje, fasc. 1, i. č. 1.

259 spolků. Převážně sbory dobrovolných hasičů, tělovýchovné a sportovní kluby, které přecházely na základ dobrovolných organizací. Mnohé se staly součástí Revolučního odborového hnutí. (příloha č. 2)

Tabulka č. 2 – Období zániku spolků

Období zániku spolků		
Do 15. 11. 1867	0 spolků	0 %
15. 11. 1867 – 27. 10. 1918	3 spolky	0,8 %
28. 10. 1918 – 14. 3. 1939	98 spolků	26,5 %
15. 3. 1939 – 7. 5. 1945	10 spolků	2,7 %
8. 5. 1945 - 1951	259 spolků	70,0 %

5.1 Rozdělení spolků na Chrudimsku

Přehled spolků je řazen do podskupin, které byly specifikovány Okresním úřadem v Chrudimi po roce 1867 a zůstaly v platnosti po celou dobu činnosti spolků. Během let však byly některé podskupiny přidány, jako například po roce 1918 šestá podskupina - spolky legionářské a spolky vojenských vysloužilců. Po roce 1945 vznikla dvanáctá podskupina - spolky pro styk se zahraničím. Pro účel této práce byly podskupiny srovnány podle abecedy.

U každé podskupiny bylo spočítáno, kdy spolky nejčastěji vznikaly. Časové rozmezí 1867 – 1951 jsem rozdělil následovně:

- do 15. listopadu 1867
- 15. listopadu 1867 – 27. října 1918
- 28. října 1918 – 14. března 1939
- 15. března 1939 – 7. května 1945
- 8. května 1945 – 1951

U posledního období (8. května 1945 – 1951) se nabízela možnost ukončit je rokem 1948, ale později se ukázalo, že tento rok neměl na vznik a zánik spolků vliv.

Celkový počet spolků jednotlivých podskupin, průměrnou délku činnosti spolků a průměrný počet členů podskupin spolků, najdete v tabulce č. 3.

1. Dělnické spolky

Nejstarší dělnické spolky na Chrudimsku vznikly v 80. a 90. letech 19. století. Nejstarším spolkem byl Podporující spolek Svornost z Heřmanova Městce, který vznikl v roce 1882. Mezi další dělnické spolky patřily: Sdružení křesťanského dělnictva - Hlinsko, Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu – Chrast, Dělnický zábavní spolek Hálek – Heřmanův Městec. Po druhé světové válce vnikalo v jižní části Chrudimska několik zaměstnaneckých svazů.⁶⁷

Z celkového počtu 370 spolků jsou dělnické spolky třetí v pořadí na Chrudimsku. Ve sledovaném období jich bylo 36. V průměru fungovaly 23 let a jejich základna dosahovala průměrně 67 členů.

Můžeme tedy říci, že dělnické spolky byly na Chrudimsku jedny z neoblíbenějších, co se týče počtu členů spolku.

Dělnické spolky nejčastěji vznikaly v mezi 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, kdy vzniklo 36,1 % spolků – 13 spolků (příloha č. 3). Největší zánik dělnických spolků připadá na období 8. 5. 1945 – 1951, kdy zaniklo 72,2 % spolků – 26 spolků (příloha č. 4).

2. Divadelní spolky

Nejstarší divadelní spolky vznikaly v 60. a 70. letech 19. století. Divadelním spolkům předcházela dlouholetá divadelní činnost od 20. a 30. let 19. století. K nejstarším divadelním spolkům patří Divadelní spolek Tyl Chrast, který byl založen v roce 1879,⁶⁸ ale navazoval na činnost divadelní společnosti, jejíž počátky sahají k roku 1839.⁶⁹ Na Divadelní spolek Tyl navázal Kroužek mládenců a dívek z roku 1900⁷⁰ a na ten navázal v roce 1918 Kroužek divadelních ochotníků, který svou činnost ukončil až v roce 1951, kdy se stal členem Újezdní osvětové besedy v Chrasti.⁷¹

Divadelních spolků bylo ve sledovaném období celkem 27, průměrné trvání spolků činilo 35 let, průměrně měly celkem 34 členů.

Mezi další divadelní spolky můžeme zařadit: Divadelní spolek Pokrok, Divadelní spolek Svantovít – Hlinsko, Spolek divadelních ochotníků Heřman – Heřmanův Městec.

V období 1867 – 1918, vzniklo 66,6 % - 18 spolků (příloha č. 5). Nejvíce jich zaniklo (59,3% - 22 spolků) mezi léty 1918 – 1939. (příloha č. 6).

⁶⁷ SOKA Chrudim, Okresní národní výbor (1889) 1945 – 1990 (1996), kart 249, i. č. 1303.

⁶⁸ SOKA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1.

⁶⁹ SOKA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1.

⁷⁰ SOKA Chrudim, Kroužek mládenců a dívek, kart. 1, i. č. 5.

⁷¹ SOKA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 5.

3. Hasičské spolky – sbory dobrovolných hasičů

Nejstarší hasičské spolky vznikaly v 70. letech 19. století. Nejstarší vznikl v roce 1875 v Chrastí⁷² (v Chrudimi o rok dříve, v roce 1874).⁷³

Hasičské spolky byly nejpočetnějšími. Celkem jich evidujeme 107. Jejich průměrná délka činnosti činí 53 let a při průměrném počtu dosahuje 24 členů.

K dalším hasičským spolkům na Chrudimsku patřily: Sbory dobrovolných hasičů v Bezděkově, Čankovicích, Heřmanově Městci, Hlinsku, Licibořicích a další.

Hasičské spolky, později sbory dobrovolných hasičů byly začleněny do státní organizace zákonem č. 65/1950 Sb., ze 17. května 1950, o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami, o rok dříve než ostatní spolky již v roce 1950. V § 6 zákon nařizuje, že se v každé obci sdružuje obyvatelstvo v hasičském spolku, který vyvíjí činnost v součinnosti s místním národním výborem.⁷⁴

Mezi léty 1867 – 1918, kdy vzniklo 95,3 % - 102 spolků (příloha č. 7). Nejvíce jich zaniklo (99,1% - 106 spolků) mezi léty 1945 - 1951 (příloha č. 8).

4. Hospodářské spolky

Nejstarší hospodářské spolky na Chrudimsku vznikaly v 80. a 90. letech 19. století. Nejstarším byla Hospodářská beseda v Medlešicích u Chrudimi, která vznikla v roce 1882.⁷⁵

Ve sledovaném období jich vzniklo 32 s průměrnou délkou činnosti 37 let a průměrným počtem členů 43.

Do podskupiny hospodářské spolky dále patřily: Hospodářská beseda – Čankovice, Včelařský spolek pro okres Nasavrky – Nasavrky, Hospodářská beseda v Trojovicích a další.

Nejčastěji vznikaly v období 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, kdy vzniklo 96,8 % (příloha č. 9). Nejvíce jich zaniklo (68,6%) mezi 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939 (příloha č. 10).

5. Katolické spolky

Nejstarší katolický spolek na Chrudimsku byl hlinecký Spolek literátů z roku 1886. Nejvíce jich ovšem vzniklo ve dvacátých a třicátých letech.⁷⁶

⁷² SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁷³ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁷⁴ *Příspěvky k dějinám požární ochrany v okrese Chrudim*. Jihočeské Tiskárny Pelhřimov 1990, s. 26 – 31.

⁷⁵ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁷⁶ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

Ve sledovaném období vzniklo 19 katolických spolků, s průměrnou délkou činnosti 27 let. Průměrná členská základna není zjištěna, neboť nebyl splněn požadavek nejméně tří spolků se zjištěnou průměrnou členskou základnou.

K dalším katolickým spolkům mimo jiné patřily: Vzdělávací, křesťanský, katolický, sociální spolek – Heřmanův Městec, Skupina sdružení české katolické mládeže – Chlum, Diecézní svaz katolické charity – Chrast.

Katolické spolky nejčastěji vznikaly v období 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939 (84,2 % - 16 spolků) (příloha č. 11). Největší zánik (84,2 % - 16 spolků) připadá do téhož období 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939 (příloha č. 12).

6. Legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců

První legionářské spolky a spolky válečných poškozců začaly vznikat po vzniku Československa ve 20. letech 20. století, dalším obdobím pro vznik těchto spolků bylo období po druhé světové válce.⁷⁷

Ve sledovaném období vzniklo na Chrudimsku celkem 12 spolků, s průměrnou délkou činnosti 10 let. Průměrná členská základna není zjištěna z důvodu nesplnění požadavku nejméně tří spolků se zjištěnou průměrnou členskou základnou.

Legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců nejčastěji vznikaly mezi léty 1945 - 1951, kdy vzniklo 68,4 % - 8 spolků (příloha č. 13). Největší zánik těchto spolků připadá mezi léta 1918 - 1939, kdy zaniklo 41,7 % - 5 spolků (příloha č. 14).

7. Literární, vzdělávací spolky

První literární a vzdělávací spolky vznikly po roce 1900. Nejstarší jsou Literární, vzdělávací spolek Vrchlický z Herálce a Čtenářská beseda Svatopluk Čech ze Smrčku, oba z roku 1906. Třetí a poslední Klub ctitelů Mistra Jana Husa z Heřmanova Městce vznikl v roce 1925.⁷⁸

Průměrná délka činnosti literárních, vzdělávacích spolků je 34 let. Průměrná členská základna 31 členů.

Literární, vzdělávací spolky nejčastěji vznikaly v období 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, (66,6 % - dva spolky) (příloha č. 15). Nejvíce jich zaniklo (66,6 % - dva spolky) mezi 8. 5. 1945 - 1951 (příloha č. 8).

⁷⁷ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁷⁸ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

8. Muzejní spolky

Jediným muzejním spolkem na Chrudimsku byl spolek Museum z Hlinska, který vznikl v roce 1875 a svou činnost ukončil v roce 1938.⁷⁹ (příloha č. 17 a 18)

9. Okrašlovací spolky

Nejstarším Spolek na okrasu města Slatiňan z roku 1895, ostatní vznikly až v první čtvrtině 20. století.⁸⁰

Vzniklo jich celkem sedm. Trvaly průměrně 35 let s průměrnou členskou základnou 64 osob.

K dalším okrašlovacím spolkům mimo jiné patřily: Okrašlovací spolek a Spolek pro zvelebování a udržování pomníku Husova – Hlinsko, Spolek pro okrasu Hrochova Týnce – Hrochův Týnec a další.

V období 1867 – 1918 okrašlovací spolky vznikaly nejčastěji (85,7% - 6 spolků) (příloha č. 19) a naopak nejméně zanikaly (57,1 % - 4 spolky) v období 1918 – 1939 (příloha č. 20).

10. Pomocné, charitativní spolky

Nejstarším pomocným, charitativním spolkem byla Okresní komise pro péči o mládež z Hlinska, která vznikla v roce 1912, ostatní pomocné, charitativní spolky vznikaly ve dvacátých a třicátých letech 20. století.⁸¹

Celkem jich vzniklo 11 s průměrnou délkou činnosti 24 let a s průměrnou členskou základnou 66 osob.

Mezi pomocné, charitativní spolky mimo jiné patřily: Masarykova liga proti tuberkulóze – Hlinsko a Nasavrky a další.

Nejčastěji vznikaly (72,8 % - 8 spolků) (příloha č. 21) v období mezi 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939, nejméně zanikaly (72,8 % - 8 spolků) mezi 8. 5. 1945 - 1951 (příloha č. 22).

11. Řemeslnické besedy a spolky

Nejstarší jsou Řemeslnická beseda z Hlinska, která vznikla v roce 1884 a Odbor pomocné jednoty národně – sociální v roce 1909, také v Hlinsku.⁸² (příloha č. 23 a 24)

⁷⁹ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1936 – 1948, kart. 131, i. č. 598.

⁸⁰ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁸¹ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁸² SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

12. Spolky pro styk se zahraničím

Všechny tři spolky pro styk se zahraničím vznikly na Chrudimsku až po druhé světové válce (1946) v Zaječicích, Chrasti a Žumberku. Všechny se zaměřují na Sovětský svaz. Po druhé světové válce se sice objevily snahy založit na Chrudimsku spolek, který se zaměřoval na Velkou Británii, ale po neschválení stanov se ani neustavil.⁸³ Průměrná délka činnosti je pět let.

Všechny tři spolky vznikly a zanikly v období 8. 5. 1945 – 1951 (příloha č. 25 a 26).

13. Sportovní spolky

K nejstarším sportovním spolkům na Chrudimsku patří Sportovní klub Sparta z Hlinska, který vznikl v roce 1912. Ostatní vznikly ve 20. a 30. letech 20. století.⁸⁴

Celkem jich bylo deset s průměrnou délkou činnosti 32 let a průměrnou členskou základnou 29 členů.

Sportovní spolky nejčastěji vznikaly (50 % - 5 spolků) mezi 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939 (příloha č. 27). Nejvíce jich zaniklo (90 – 9 spolků %) v období 8. 5. 1945 - 1951 (příloha č. 28).

14. Střelecké spolky

K nejstarším střeleckým spolkům patří Lovecký klub Hlinsko, který vznikl v roce 1930, ostatní dva střelecké spolky Lovecký spolek Hrochův Týnec a Lovecký spolek Zaječice vznikly v roce 1932 resp. 1934.⁸⁵

Tyto spolky mají průměrnou dobu trvání 13 let a průměrnou členskou základnu 13 členů. (příloha č. 29 a 30)

15. Studentské a mládežnické spolky

Nejstarším je Studentský spolek Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce, který vznikl v roce 1879.⁸⁶ Okresní sdružení dorostu z Nasavrku a Sdružení studujících z Chrasti. K dalšímu rozmachu zakládání studentských a mládežnických spolků došlo po skončení druhé světové války, resp. v letech 1946 – 1947, kdy jich bylo s názvem Svaz české mládeže založeno 27.⁸⁷

⁸³ SOKA Chrudim, ONV Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996), kart. 248, i. č. 1302

⁸⁴ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 - 9

⁸⁵ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁸⁶ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart 1, i. č. 1.

⁸⁷ SOKA Chrudim, ONV Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996), kart. 248, i. č. 1300.

Ve sledovaném období vzniklo na Chrudimsku celkem 30 studentských a mládežnických spolků, s průměrnou délkou činnosti 7 let a průměrnou členskou základnou 25 osob.

Studentské a mládežnické spolky nejčastěji vznikaly v období 8. 5. 1945 - 1951, kdy vzniklo 86,7 % - 27 spolků (příloha č. 31). Největší zánik těchto spolků připadá na období 8. 5. 1945 - 1951, kdy zaniklo 86,7 % - 27 spolků (příloha č. 32).

16. Tělovýchovné spolky

Nejstarší tělovýchovným spolkem byla Tělovýchovná jednota Sokol ve Skutči, která vznikla v roce 1882, o několik let později, v roce 1886 vznikla Tělovýchovná jednota Sokol v Chrasti a v roce 1892 vznikla Tělovýchovná jednota Sokol v Heřmanově Městci.⁸⁸

Další etapou, kdy v hojném počtu vznikaly tělovýchovné spolky, jsou 20. – 30. léta 20. století. Ve sledovaném období vzniklo 45 tělovýchovných jednot, s průměrnou délkou činnosti 32 let a průměrnou členskou základnou 37 osob.

Zde je důležité připomenout, že Tělovýchovná jednota Sokol za dobu své existence byla nucena přerušit svou činnost během první světové války v letech 1915 – 1918 a během druhé světové války v letech 1942 – 1945. Tyto dvě období jsem započítal do celkového počtu činnosti spolku, jelikož většina spolků svoji činnost vyvíjela v ilegalitě.⁸⁹

Tělovýchovné spolky nejčastěji vznikaly (72,7 %) mezi 28. 10. 1918 – 14. 3. 1939 (příloha č. 33). Nejvíce (73,3 %) jich zaniklo mezi 8. 5. 1945 - 1951, kdy zaniklo (příloha č. 34).

17. Učitelé spolky

První učitelé spolek na Chrudimsku vznikl v Hlinsku jako Učitelé spolek Komenský již v roce 1880, druhý nejstarší ze tří učitelé spolků byl nasavrcký Vychovatelé spolek

a učitelé spolek Komenský z roku 1908 jako třetí vznikl v roce 1918 chrasteccký Hospodárecký svaz učitelé.⁹⁰

Průměrná délka činnosti těchto tří učitelé spolků je 47 let.

⁸⁸ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), i. č. 7 – 9.

⁸⁹ UHLÍŘ, J., B.: *Sokol proti totalitě 1938 – 1952*. Praha 2001.

⁹⁰ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), kart. 345 – 450, i. č. 410.

Učitelské spolky nejčastěji vznikaly o období 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, kdy vzniklo 66,6 % spolků (příloha č. 35). Největší zánik těchto spolků připadá na období 8. 5. 1945 - 1951, kdy zaniklo 66,6 % spolků (příloha č. 36).

18. Ústřední odbory a jednoty

Nejstarším spolkem z kategorie ústřední odbory a jednoty je Národní jednota Pošumavská v Hlinsku, která vznikla v roce 1899. Národní jednota Pošumavská vznikla jako spolek, který si dal za úkol, aby se v německém pohraničí neztratili Češi. Šlo jí nejen o udržení počtu školních dětí, ale o jeho zvýšení.⁹¹

Průměrná délka činnosti ústředních odborů a jednot je 22 let. Celkem ve sledovaném období evidujeme sedm těchto spolků.

Ústřední odbory a jednoty nejčastěji vznikaly o období 15. 11. 1867 – 27. 10. 1918, kdy vzniklo 57,2 % - 4 spolky (příloha č. 37). Nejvíce těchto spolků zaniklo mezi léty 1918 – 1939 - 85,7 % - 5 spolků (příloha č. 38).

19. Výtvarné spolky

Jediný výtvarný spolek na Chrudimsku vznikl v roce 1884 v Trhové Kamenici jako Spolek Úspora, který ukončil svou činnost v roce 1941, tedy po 57 letech, s průměrnou členskou základnou 52 členů.⁹² (příloha č. 39 a 40)

20. Zábavné spolky a besedy

Nejstarší zábavní spolek byla skutečská Občanská beseda, která vznikla v roce 1868. Největší rozmach zakládání občanských besed byl do roku 1900, kdy vzniklo ještě pět dalších občanských besed. Zajímavostí v této skupině je Losovní spolek Naděje, který vznikl ve Skutči v roce 1868 a byl činný dva roky. Spolek kupoval ze společné pokladny losy a z případných výher si členové spolku rozdělili zisk.⁹³

Celkem na Chrudimsku celkem osm spolků, s průměrnou délkou činnosti 43 let a průměrnou členskou základnou 43 členů.

Zábavné spolky a besedy vznikaly nejčastěji v letech 1867 – 1918, kdy vzniklo všech osm spolků (příloha č. 41). Nejvíce jich zaniklo v období 1918 – 1939 a 1945 – 1951, kdy jich shodně zaniklo 37,5 % - tři spolky (příloha č. 42).

⁹¹ VONDRÁČEK, K.: *50 let Národní jednoty Pošumavské 1884 – 1934*. Praha 1935

⁹² SOKA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1936 (1949), kart. 345 – 450, i. č. 410.

⁹³ SOKA Chrudim, Losovní spolek Naděje, fasc. 1, i. č. 1.

21. Zdravotní spolky

Jediným zdravotním spolkem na Chrudimsku byl Odbor Československého svazu abstinenčního, který byl založen v roce 1921 a svou činnost ukončil v roce 1951.

22. Ženské a dívčí spolky

Mezi ženské a dívčí spolky patřily na Chrudimsku dvě uskupení, Spolek paní a dívek z Heřmanova Městce, který vznikl v roce 1875 a hlinecký dívčí spolek, s názvem Spolek paní a dívek Vlasta“ z roku 1893.⁹⁴ Heřmanoměstský spolek fungoval přes 50 let a hlinecký Spolek paní a dívek svou činnost ukončil po 27 letech, tedy v roce 1920.⁹⁵

5.2 Spolková činnost na Chrudimsku - statisticky

Pokud budeme chtít vyjádřit spolkovou činnost na Chrudimsku pomocí čísel, dojdeme k závěru, že celkový počet spolků na Chrudimsku ve sledovaném období dosáhl čísla 370 (do této skupiny jsou zařazeny pouze spolky, které vyvíjely činnost nejméně šest měsíců). Nejčetnějšími spolky byly hasičské spolky (sbory dobrovolných hasičů), kterých bylo celkem 107 – 39,3 % z celkového počtu spolků, tělovýchovné spolky se v počtu spolků zařadily na druhém místě (celkem 44 spolků) – 12 % z celkového počtu spolků, dělnické spolky se s počtem 36 spolků umístily za tělovýchovnými spolky s 9,7 % z celkového množství spolků.

U průměrné délky činnosti spolky je nutné připomenout, že u spolků, které formálně neexistovaly v průběhu druhé světové války (např. tělovýchovná jednota Sokol), se do jejich činnosti připočítává i tato doba, kdy se předpokládá a u většiny spolků je pravidlem, že fungovaly i přes zákaz činnosti a působily v ilegalitě.⁹⁶

Do výpočtu průměrné délky činnosti spolků nejsou zařazeny podskupiny s méně než třemi spolky. Pokud toto kritérium není splněno je v tabulce uvedeno „N“ – neuvedeno.

Průměrný počet členů spolků na Chrudimsku přesahuje 36 členů na jeden spolek. Mezi spolky s největší průměrnou členskou základnou patří dělnické spolky (66 členů), pomocné a charitativní (66 členů) a hospodářské spolky (43 členů).

⁹⁴ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), kart. 345 – 450, i. č. 410.

⁹⁵ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), kart. 345 – 450, i. č. 410.

⁹⁶ UHLÍŘ J., B.: *Sokol proti totalitě 1938 – 1952*, Praha 2001.

U průměrného počtu členů na jeden spolek je důležité připomenout, že ne u všech spolků se podařilo zjistit jejich průměrnou členskou základnu během své existence. Proto je průměrný počet členů určité skupiny spolků počítán vždy, pokud jsou ve skupině více než tři spolky a u více než třech spolků je zjištěn průměrný počet členů. Pokud tato podmínka nebyla splněna, nebyla skupina spolků do celkového pořadí počítána a v tabulce je uvedeno „N“ – neuvedeno.

Tabulka č. 3 – Počet spolků, průměrná délka a průměrný počet členů spolku

Počet spolků, průměrná délka a průměrný počet členů spolků			
Spolky	Počet spolků	Průměrná délka činnosti	Průměrný počet členů
<i>Dělnické spolky</i>	36	23	67
<i>Divadelní spolky</i>	27	35	34
<i>Hasičské spolky</i>	107	53	24
<i>Hospodářské spolky</i>	32	37	43
<i>Katolické spolky</i>	19	27	N
<i>Legionářské spolky</i>	12	10	N
<i>Literární, vzdělávací spolky</i>	3	34	31
<i>Muzejní spolky</i>	1	N	N
<i>Okrašlovací spolky</i>	7	35	64
<i>Pomocné a charitativní spolky</i>	11	24	66
<i>Řemeslnické beseda a spolky</i>	2	47	N
<i>Spolky pro styk se zahraničím</i>	3	5	N
<i>Sportovní spolky</i>	10	32	29
<i>Střelecké spolky</i>	3	13	N
<i>Studentské a mládežnické spolky</i>	30	7	25
<i>Tělovýchovné spolky</i>	45	32	37
<i>Učitelské spolky</i>	3	47	N
<i>Ústřední odbory a jednoty</i>	7	22	N
<i>Výtvarné spolky</i>	1	N	N
<i>Zábavní spolky a besedy</i>	8	43	43
<i>Zdravotní spolky</i>	1	N	N

<i>Ženské a dívčí spolky</i>	2	39	<i>N</i>
------------------------------	---	----	----------

Počet spolků (příloha č. 47), Průměrná délka činnosti (příloha č. 48), Průměrný počet členů (příloha č. 49)

5.3 Členství ve spolcích na Chrudimsku

Členství v jednotlivých spolcích mělo samozřejmě svá pravidla, členem jakéhokoliv spolku se nemohl stát každý. Na Chrudimsku evidujeme spolky, které byly určeny výslovně mužům, některé ženám. Např. Studentský spolek Rudolf Pokorný byl nejprve určen pouze pro studenty mužského pohlaví, studentky přijal až v roce 1924.⁹⁷ Opačná situace byla například u Spolků paní a dívek Heřmanův Městec a Hlinsko, které byly určeny pouze pro dívky. U těchto spolků nikdy nedošlo k otevření spolku pro muže a chlapce. Takovéto rozdělení můžeme aplikovat u dělnických spolků, které byly nejprve zakládány pouze pro muže. Postupem času se ženy dostávaly do rolí, které jim dlouhá staletí předtím byly odpírány. Tento příklad můžeme uvést na spolku Dělnická jednota – Hlinsko, založeném v roce 1869. V tomto spolku byli do roku 1914 – 1915 členy výhradně muži. Během první světové války se začaly do dělnických profesí výrazněji zapojovat ženy a stávaly se členkami dělnických spolků. Zato sbory dobrovolných hasičů přijímaly za své členy pouze muže až do roku 1951, kdy byly včleněny do státní organizace.

Různorodost členstva najdeme téměř ve všech spolcích na Chrudimsku. Nejdůležitější není rozdělení podle pohlaví, ale podle sociálního zařazení členů a jejich vzdělanosti. Mezi spolky se sociálním zaměřením můžeme zařadit spolky dělnické, hospodářské, katolické, legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců, střelecké kluby. Mezi spolky rozlišované podle vzdělanosti řadíme: spolky učitelské, výtvarné, literární a vzdělávací.

Výjimka ovšem potvrzuje pravidlo: Na Chrudimsku nalezneme také spolky, jejichž členy se mohly stát a také staly osoby z různého sociálního prostředí, různého vzdělání a původu. Šlo o spolky zájmové např. sportovní, tělovýchovné, divadelní, okrašlovací pomocné a charitativní, zábavní besedy.

Některé ze spolků nelze zařadit ani do jedné z uvedených kategorií. Jejichž členy mohli být lidé s rozdílnými zájmy, rozdílného sociálního původu a vzdělání. Na Chrudimsku najdeme jeden spolek, který toto pravidlo potvrzuje nejvíce, Odbor Československého svazu abstinentského, který byl založen 4. srpna 1921 v Hlinsku.⁹⁸

⁹⁷ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 4.

⁹⁸ SOKA Chrudim, OÚ Chrudim 1850 – 1936 (1949), kart. 345 – 350, i. č. 410.

5.4 Přehled spolků na Chrudimsku

Všechny spolky, které na Chrudimsku vznikly v druhé polovině 19. století a první polovině 20. století, jsou podle kategorií řazeny do přehledné tabulky, ve které vždy najdeme místo činnosti spolku, oficiální název vzniku, datum vzniku (většinou s přesností a den, měsíc, rok). V dalších rubrikách najdeme datum zániku, délku činnosti a průměrný počet členů spolku. V poslední kolonce nejdeme sociální charakteristiku členů spolku.

3.4.1 Zkratky

Pro nedostatek místa jsou názvy některých rubrik uvedeny pouze zkratkami. Pro větší přehlednost a orientaci tyto zkratky uvádím.

„ZS“ – zánik spolku

„DČ“ – délka činnosti spolku

„PPČ“ – průměrný počet členů spolku

„N“ – nevedeno⁹⁹

⁹⁹ Znak „N“ je uveden v kolonce *Průměrný počet členů*, pouze v tom případě, že se nepodařilo zjistit žádné nebo dostatečné množství informací o členské základně spolku.

Tabulka č. 4 – přehled spolků na Chrudimsku

I. DĚLNICKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Herálec	Místní skupina československých sklářů	19. 4. 1911	1923	12	56	Sklářští dělníci
Heřmanův Městec	Dělnický zábavní spolek "Hálek"	16. 8. 1898	1951	53	35	Bednáři, obuvníci, krejčí
Heřmanův Městec	Odbočka zemské jednoty zřízenců Drah	23. 4. 1900	1938	38	52	Zaměstnanci drah
Heřmanův Městec	Dělnická beseda "Barák"	13. 9. 1897	1951	54	75	Sklenáři, obuvníci, stavitelé
Heřmanův Městec	Podporující spolek "Svornost"	11. 5. 1882	1940	58	168	Kožešníci, obuvníci
Heřmanův Městec	Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu	14. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v potravinovém průmyslu
Heřmanův Městec	Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu	22. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v textilním průmyslu
Hlinsko	Dělnická jednota	20. 10. 1869	1921	52	52	Notáři, stavitelé, učitelé
Hlinsko	Sdružení křesťanského dělnictva	4. 2. 1903	1951	48	44	Tkalci, krejčí, truhláři
Hlinsko	Odbor spolku strojníků a zřízenců průmyslu textilního	29. 6. 1904	1951	47	58	Zaměstnanci firmy Tausigg
Hlinsko	Sdružení dělníků a dělnic textilních pro království České	4. 11. 1905	1951	46	42	Zaměstnanci textilní továrny
Hlinsko	Dělnický dům Hlinsko	30. 11. 1908	1937	29	65	Tkalci, skladníci, úředníci
Hlinsko	Odbočka svazu kožešníků a čepičářů	2. 10. 1909	1914	5	52	Kožešníci, čepičáři
Hlinsko	Svaz českých textilníků	18. 7. 1910	1934	24	152	Tkalci
Hlinsko	Svaz textilního dělnictva v Československu	27. 6. 1921	1951	30	N	Textilní dělníci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Sdružení československých dřevopracovníků	20. 10. 1924	1951	27	N	Dřevopracovníci
Hlinsko	Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu	3. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v kovoprůmyslu
Hlinsko	Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu	14. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v potravinovém průmyslu
Hlinsko	Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu	22. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v textilním průmyslu
Chrast	Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu	18. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v potravinovém průmyslu
Chrast	Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu	22. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v textilním průmyslu
Kvasín	Ústřední svaz kovodělníků	9. 9. 1921	1951	30	N	Kameníci, kovodělníci
Možděnice	Československý svaz dělnictva textilního	24. 5. 1924	1951	27	N	Textilní dělníci
Slatiňany	Odbor sdružení československých kovopracovníků	15. 2. 1921	1951	30	N	Kovopracovníci
Slatiňany	Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu	3. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v kovoprůmyslu
Svratka	Sdružení hudebníků v Československu	10. 12. 1920	1935	15	N	Hudebníci
Svratka	Svaz zaměstnanců v kovovýrobě	3. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v kovovýrobě
Svratouch	Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu	3. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci v kovoprůmyslu
Švihov	Ústřední svaz kovodělníků	29. 1. 1925	1951	14	N	Kameníci, kovodělníci
Švihov	Svaz zaměstnanců ve stavebním průmyslu	22. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci ve stavebním průmyslu
Trhová Kamenice	Dělnická jednota "Barák"	6. 3. 1900	1934	34	48	hostinští, dělníci, listonoši
Úhřetice	Svaz zaměstnanců ve stavebním průmyslu	22. 10. 1946	1951	5	N	Zaměstnanci ve stavebním průmyslu

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Vojtěchov	Svaz lidových železničářů	3. 9. 1924	1934	10	N	Zaměstnanci státních drah
Vrbatův Kostelec	Odbočka jednoty Československých drah	17. 3. 1920	1938	18	N	Zaměstnanci státních drah
Zaječice	Dělnický spolek „Karel Havlíček Borovský“	30. 4. 1904	1951	47	38	Obchodníci, rolníci, učitelé
Zaječice	Spolek železničních zaměstnanců	11. 10. 1921	1951	30	N	Zaměstnanci státních drah

II. DIVADELNÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Heřmanův Městec	Spolek divadelních ochotníků "Heřman"	11. 9. 1883	1951	68	48	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Bojanov	Spolek divadelních spolků	11. 2. 1909	1935	26	32	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Bořice	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	19. 4. 1911	1951	40	11	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Bošov	Spolek divadelních ochotníků "Havlíček"	21. 7. 1924	1951	27	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Brádlo	Spolek divadelních ochotníků	15. 1. 1903	1934	31	24	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Bylany	Spolek divadelních ochotníků	14. 7. 1910	1938	28	24	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Dachov	Divadelní spolek "Machar"	17. 2. 1914	1936	22	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Hlinsko	Spolek pro postavení divadla	22. 5. 1928	1940	12	120	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Hlinsko	Divadelní spolek "Pokrok"	1868	1923	55	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Hlinsko	Divadelní spolek "Svantovít"	31. 7. 1862	1918	56	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Holetín	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	24. 7. 1884	1936	52	24	Řemeslníci, stavitelé, úředníci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hrochův Týnec	Spolek divadelních ochotníků "Hálek"	7. 6. 1917	1928	11	31	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Chrast	Divadelní spolek "Tyl"	1879	1918	39	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Chrast	Kroužek mládežců a dívek	25. 8. 1900	1918	18	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Chrast	Kroužek divadelních ochotníků	6. 1. 1919	1951	32	22	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Kladno	Divadelní spolek "Svornost"	19. 12. 1912	1936	24	12	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Kostelec	Občanská beseda "Havlíček"	25. 6. 1919	1951	59	36	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Lukavice	Dramatický kroužek "Jaroslav"	1900	1950	50	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Markovice	Dramatická družina ochotníků	7. 2. 1922	1937	15	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Přestavlký	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	11. 3. 1921	1935	14	37	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Roubovice	Spolek divadelních ochotníků "Klicpera"	25. 6. 1895	1951	56	32	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Řestoky	Divadelní spolek "Vrchlický"	9. 6. 1913	1936	23	30	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Sobětuchy	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	19. 2. 1908	1951	43	36	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Svratka	Spolek divadelních ochotníků "Kollár"	24. 9. 1877	1937	60	32	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Synčany	Kroužek divadelních ochotníků	23. 2. 1926	1951	25	N	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Úhřetice	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	6. 11. 1911	1951	40	36	Řemeslníci, stavitelé, úředníci
Vápenný Podol	Spolek divadelních ochotníků "Tyl"	16. 8. 1921	1935	14	20	Řemeslníci, stavitelé, úředníci

III. HASIČSKÉ SPOLKY - SBORY DOBROVOLNÝCH HASIČŮ

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Bezděkov	Sbor dobrovolných hasičů	25. 10. 1899	1950	51	14	Muži všech vrstev
Bítovany	Sbor dobrovolných hasičů	28. 1. 1898	1950	52	20	Muži všech vrstev
Blatno	Sbor dobrovolných hasičů	5. 6. 1895	1924	26	24	Muži všech vrstev
Blato	Sbor dobrovolných hasičů	21. 3. 1911	1950	39	12	Muži všech vrstev
Bližňovice	Sbor dobrovolných hasičů	3. 7. 1909	1950	41	18	Muži všech vrstev
Bojanov	Sbor dobrovolných hasičů	6. 3. 1905	1950	45	26	Muži všech vrstev
Bořice	Sbor dobrovolných hasičů	17. 5. 1896	1950	54	17	Muži všech vrstev
Brádlo	Sbor dobrovolných hasičů	10. 10. 1893	1950	57	24	Muži všech vrstev
Brčekoly	Sbor dobrovolných hasičů	3. 7. 1930	1950	20	N	Muži všech vrstev
Bylany	Sbor dobrovolných hasičů	5. 5. 1891	1950	59	13	Muži všech vrstev
Čankovice	Sbor dobrovolných hasičů	3. 10. 1884	1950	66	20	Muži všech vrstev
Čejkovice	Sbor dobrovolných hasičů	28. 5. 1898	1950	52	13	Muži všech vrstev
Dobrkov	Sbor dobrovolných hasičů	9. 2. 1887	1950	63	19	Muži všech vrstev
Dolní Babákov	Sbor dobrovolných hasičů	23. 4. 1923	1950	27	18	Muži všech vrstev
Dřenice	Sbor dobrovolných hasičů	1. 7. 1911	1950	39	22	Muži všech vrstev
Dřevíkov	Sbor dobrovolných hasičů	19. 4. 1905	1950	45	21	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Dubany	Sbor dobrovolných hasičů	18. 4. 1886	1950	64	20	Muži všech vrstev
Dvakačovice	Sbor dobrovolných hasičů	13. 2. 1887	1950	63	19	Muži všech vrstev
Hamry	Sbor dobrovolných hasičů	18. 3. 1905	1950	45	21	Muži všech vrstev
Herálec	Sbor dobrovolných hasičů	3. 2. 1894	1950	56	26	Muži všech vrstev
Heřmanův městec	Sbor dobrovolných hasičů	18. 2. 1875	1950	75	39	Muži všech vrstev
Hlína	Sbor dobrovolných hasičů	26. 5. 1895	1950	55	12	Muži všech vrstev
Hlinsko	Sbor dobrovolných hasičů	27. 11. 1875	1950	75	60	Muži všech vrstev
Hodonín	Sbor dobrovolných hasičů	3. 5. 1922	1950	28	17	Muži všech vrstev
Holešovice	Sbor dobrovolných hasičů	13. 3. 1905	1950	45	14	Muži všech vrstev
Holetín	Sbor dobrovolných hasičů	17. 6. 1891	1950	59	26	Muži všech vrstev
Honvice	Sbor dobrovolných hasičů	10. 6. 1893	1950	57	18	Muži všech vrstev
Horka	Sbor dobrovolných hasičů	25. 3. 1889	1950	61	30	Muži všech vrstev
Horní Holetín	Sbor dobrovolných hasičů	31. 10. 1905	1950	45	30	Muži všech vrstev
Hrbokov	Sbor dobrovolných hasičů	12. 12. 1895	1950	45	20	Muži všech vrstev
Hrochův Týnec	Sbor dobrovolných hasičů	17. 9. 1879	1950	71	40	Muži všech vrstev
Chacholice	Sbor dobrovolných hasičů	2. 7. 1901	1950	49	26	Muži všech vrstev
Chlum	Sbor dobrovolných hasičů	12. 4. 1879	1950	71	19	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Chlumětín	Sbor dobrovolných hasičů	3. 9. 1889	1950	61	19	Muži všech vrstev
Chotěnice	Sbor dobrovolných hasičů	31. 12. 1902	1950	48	14	Muži všech vrstev
Chrast	Sbor dobrovolných hasičů	8. 7. 1875	1950	75	60	Muži všech vrstev
Jeníkov	Sbor dobrovolných hasičů	17. 5. 1901	1950	49	26	Muži všech vrstev
Kameničky	Sbor dobrovolných hasičů	3. 3. 1889	1950	61	32	Muži všech vrstev
Kladno	Sbor dobrovolných hasičů	11. 1. 1888	1950	62	23	Muži všech vrstev
Klešice	Sbor dobrovolných hasičů	7. 2. 1903	1950	47	18	Muži všech vrstev
Kočí	Sbor dobrovolných hasičů	20. 12. 1892	1950	58	21	Muži všech vrstev
Kostelec	Sbor dobrovolných hasičů	29. 5. 1896	1950	54	24	Muži všech vrstev
Kovářov	Sbor dobrovolných hasičů	17. 5. 1907	1950	43	14	Muži všech vrstev
Křižanovice	Sbor dobrovolných hasičů	19. 3. 1901	1950	49	18	Muži všech vrstev
Kunčí	Sbor dobrovolných hasičů	6. 5. 1911	1950	39	17	Muži všech vrstev
Lány	Sbor dobrovolných hasičů	9. 2. 1888	1950	62	12	Muži všech vrstev
Líbanice	Sbor dobrovolných hasičů	22. 9. 1902	1950	48	11	Muži všech vrstev
Liboměřice	Sbor dobrovolných hasičů	22. 9. 1900	1950	50	18	Muži všech vrstev
Licibořice	Sbor dobrovolných hasičů	7. 2. 1898	1950	52	14	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Licomělice	Sbor dobrovolných hasičů	12. 12. 1906	1950	44	12	Muži všech vrstev
Lipka	Sbor dobrovolných hasičů	8. 1. 1903	1950	47	11	Muži všech vrstev
Lipkov	Sbor dobrovolných hasičů	27. 10. 1906	1950	44	17	Muži všech vrstev
Lozice	Sbor dobrovolných hasičů	1889	1950	61	22	Muži všech vrstev
Medlešice	Sbor dobrovolných hasičů	7. 10. 1897	1950	53	17	Muži všech vrstev
Mířetice	Sbor dobrovolných hasičů	22. 8. 1901	1950	49	29	Muži všech vrstev
Morašice	Sbor dobrovolných hasičů	31. 5. 1886	1950	64	24	Muži všech vrstev
Načešice	Sbor dobrovolných hasičů	21. 11. 1906	1950	44	N	Muži všech vrstev
Nasavrky	Sbor dobrovolných hasičů	25. 2. 1876	1950	74	40	Muži všech vrstev
Německé Lhotice	Sbor dobrovolných hasičů	31. 3. 1924	1950	26	7	Muži všech vrstev
Nová Ves	Sbor dobrovolných hasičů	2. 9. 1913	1950	37	11	Muži všech vrstev
Ochoz	Sbor dobrovolných hasičů	10. 8. 1905	1950	45	14	Muži všech vrstev
Podbořany	Sbor dobrovolných hasičů	1947	1950	3	N	Muži všech vrstev
Podlažice	Sbor dobrovolných hasičů	16. 3. 1905	1950	45	22	Muži všech vrstev
Podlejšťany	Sbor dobrovolných hasičů	30. 7. 1907	1950	43	17	Muži všech vrstev
Práchev	Sbor dobrovolných hasičů	30. 4. 1884	1950	66	31	Muži všech vrstev
Proseč	Sbor dobrovolných hasičů	27. 3. 1902	1950	48	16	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Přestavlky	Sbor dobrovolných hasičů	31. 10. 1893	1950	57	22	Muži všech vrstev
Radim	Sbor dobrovolných hasičů	6. 5. 1889	1950	61	38	Muži všech vrstev
Ranná	Sbor dobrovolných hasičů	10. 12. 1894	1950	56	28	Muži všech vrstev
Raškovice	Sbor dobrovolných hasičů	3. 7. 1902	1950	48	14	Muži všech vrstev
Rohozná	Sbor dobrovolných hasičů	30. 10. 1906	1950	44	15	Muži všech vrstev
Rosice	Sbor dobrovolných hasičů	19. 9. 1882	1950	68	39	Muži všech vrstev
Roubovice	Sbor dobrovolných hasičů	18. 5. 1882	1950	68	30	Muži všech vrstev
Řestoky	Sbor dobrovolných hasičů	19. 2. 1892	1950	58	22	Muži všech vrstev
Seč	Sbor dobrovolných hasičů	7. 2. 1879	1950	71	49	Muži všech vrstev
Skála	Sbor dobrovolných hasičů	31. 1. 1924	1950	26	17	Muži všech vrstev
Skuteč	Sbor dobrovolných hasičů	17. 2. 1905	1950	45	64	Muži všech vrstev
Slatiňany	Sbor dobrovolných hasičů	20. 12. 1882	1950	68	91	Muži všech vrstev
Smrček	Sbor dobrovolných hasičů	10. 10. 1905	1950	45	14	Muži všech vrstev
Smrkový Týnec	Sbor dobrovolných hasičů	22. 4. 1908	1950	42	17	Muži všech vrstev
Sobětuchy	Sbor dobrovolných hasičů	24. 5. 1890	1950	60	12	Muži všech vrstev
Srní	Sbor dobrovolných hasičů	29. 1. 1913	1950	37	17	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Stolany	Sbor dobrovolných hasičů	27. 7. 1885	1950	65	17	Muži všech vrstev
Střítež	Sbor dobrovolných hasičů	18. 6. 1903	1950	47	15	Muži všech vrstev
Studnice	Sbor dobrovolných hasičů	26. 4. 1901	1950	49	27	Muži všech vrstev
Svídnice	Sbor dobrovolných hasičů	25. 6. 1913	1950	37	18	Muži všech vrstev
Svobodné Hamry	Sbor dobrovolných hasičů	8. 9. 1920	1950	30	18	Muži všech vrstev
Svratka	Sbor dobrovolných hasičů	24. 9. 1877	1950	73	46	Muži všech vrstev
Svratouch	Sbor dobrovolných hasičů	5. 5. 1896	1950	54	32	Muži všech vrstev
Škrovád	Sbor dobrovolných hasičů	23. 4. 1896	1950	54	30	Muži všech vrstev
Tisovec	Sbor dobrovolných hasičů	3. 10. 1906	1950	44	N	Muži všech vrstev
Topol	Sbor dobrovolných hasičů	24. 4. 1887	1950	63	16	Muži všech vrstev
Trhová Kamenice	Sbor dobrovolných hasičů	28. 11. 1878	1950	72	32	Muži všech vrstev
Trojovice	Sbor dobrovolných hasičů	5. 12. 1892	1950	58	39	Muži všech vrstev
Tuněchody	Sbor dobrovolných hasičů	8. 5. 1886	1950	64	22	Muži všech vrstev
Úhřetice	Sbor dobrovolných hasičů	25. 4. 1888	1950	62	17	Muži všech vrstev
Vápenný Podol	Sbor dobrovolných hasičů	3. 3. 1879	1950	71	30	Muži všech vrstev
Včelákov	Sbor dobrovolných hasičů	1899	1950	51	23	Muži všech vrstev

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Vežvanovice	Sbor dobrovolných hasičů	3. 7. 1895	1950	55	21	Muži všech vrstev
Vítanov	Sbor dobrovolných hasičů	4. 5. 1895	1950	55	30	Muži všech vrstev
Vlčnov	Sbor dobrovolných hasičů	2. 5. 1901	1950	49	18	Muži všech vrstev
Vojtěchov	Sbor dobrovolných hasičů	9. 9. 1885	1950	65	42	Muži všech vrstev
Vorel	Sbor dobrovolných hasičů	23. 10. 1883	1950	67	22	Muži všech vrstev
Vortová	Sbor dobrovolných hasičů	4. 12. 1901	1950	49	19	Muži všech vrstev
Zaječice	Sbor dobrovolných hasičů	23. 4. 1883	1950	67	22	Muži všech vrstev
Žumberk	Sbor dobrovolných hasičů	11. 8. 1881	1950	69	30	Muži všech vrstev

IV. HOSPODÁŘSKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Bezděkov	Odbočka hospodářského sdružení českého	24. 2. 1911	1929	18	11	Rolníci
Bojanov	Odbočka hospodářského sdružení českého	10. 12. 1909	1926	17	37	Rolníci
Bylany	Čtenářsko - kupecká beseda	14. 1. 1885	1937	52	52	Učitelé, hostinští, účetní
Cejřov	Odbočka hospodářského sdružení českého	6. 3. 1909	1938	29	28	Rolníci
Čankovice	Hospodářská beseda	8. 9. 1901	1938	37	69	Rolníci, učitelé
Dědová	Odbočka hospodářského sdružení českého	20. 12. 1913	1951	38	31	Rolníci
Hlinsko	Odbočka hospodářského sdružení českého	20. 4. 1911	1935	24	12	Rolníci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Horní Holetín	Hospodářsko - čtenářský spolek	11. 3. 1905	1937	32	55	Rolníci, řemeslníci
Kunčič	Hospodářsko - čtenářská beseda	31. 8. 1891	1938	47	16	Rolníci, řemeslníci
Medlešice	Hospodářská beseda	12. 2. 1882	1938	56	36	Rolníci, řemeslníci
Morašice	Hospodářské družstvo	1906	1909	3	N	Obchodníci, řemeslníci
Nasavrky	Hospodářský spolek	29. 6. 1895	1937	42	210	Rolníci, řemeslníci
Nasavrky	Včelařský spolek pro okres Nasavrky	31. 12. 1908	1936	28	24	Úředníci, obchodníci, řemeslníci
Nasavrky	Odbočka hospodářského sdružení českého	1. 7. 1920	1938	18	48	Rolníci
Práchev	Hospodářská beseda	29. 4. 1879	1951	72	26	Rolníci, řemeslníci
Proseč	Rybářský klub	13. 6. 1903	1951	48	43	Řemeslníci, učitelé, obchodníci
Ranná	Hospodářská beseda	21. 7. 1896	1934	38	29	Rolníci, řemeslníci
Ranná	Odbočka hospodářského sdružení českého	28. 1. 1909	1935	26	14	Rolníci
Rosice	Odbočka hospodářského sdružení českého	13. 1. 1909	1951	42	101	Rolníci, úředníci, obchodníci
Řestoky	Odbočka hospodářského sdružení českého	16. 4. 1910	1936	26	39	Rolníci
Skála	Odbočka hospodářského sdružení českého	28. 5. 1910	1941	31	17	Rolníci
Studnice	Odbočka hospodářského sdružení českého	18. 4. 1910	1938	28	30	Rolníci
Svratka	Rybářský spolek pro okres Hlinsko	9. 4. 1894	1931	37	14	Obchodníci, úředníci, učitelé
Svratka	Hospodářská beseda pro Svratku a okolí	23. 10. 1903	1938	35	78	Úředníci, obchodníci, řemeslníci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Svratouch	Odbočka hospodářského sdružení českého	30. 1. 1912	1937	25	28	Rolníci
Trojovice	Hospodářská beseda	5. 12. 1892	1951	59	31	Rolníci, řemeslníci
Tuněchody	Hospodářsko - čtenářská beseda	7. 10. 1886	1951	65	36	Rolníci, řemeslníci
Úhřetice	Hospodářsko - čtenářská beseda	26. 4. 1877	1951	74	94	Rolníci, řemeslníci
Včelákov	Odbočka hospodářského sdružení českého	19. 4. 1910	1930	20	28	Rolníci
Vorel	Hospodářsko - čtenářská beseda	12. 5. 1879	1936	57	31	Rolníci, řemeslníci
Vrbatův Kostelec	Odbočka hospodářského sdružení českého	23. 4. 1909	1941	32	41	Rolníci
Všeradov	Odbočka hospodářského sdružení českého	3. 4. 1910	1928	18	30	Rolníci

V. KATOLICKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Bezděkov	Skupina sdružení české katolické mládeže	16. 7. 1920	1935	15	N	Katolická mládež
Dvakačovice	Skupina sdružení české katolické mládeže	17. 7. 1920	1928	31	N	Katolická mládež
Heřmanův Městec	Vzdělávací, křesťanský, katolický, sociální spolek	3. 8. 1897	1923	26	56	Učitelé, úředníci, řemeslníci
Heřmanův Městec	Skupina sdružení české katolické mládeže	20. 4. 1920	1951	31	N	Katolická mládež
Hlinsko	Spolek literátů	1. 7. 1886	1938	52	231	Učitelé, úředníci
Hrochův Týnec	Farní odbor charity	10. 1. 1929	1951	22	N	Věřící
Chlum	Skupina sdružení české katolické mládeže	16. 2. 1921	1951	30	N	Katolická mládež

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Chrast	Diecézní svaz katolické charity	1936	1949	13	N	Učitelé, úředníci, obchodníci
Jeníkov	Skupina sdružení české katolické mládeže	18. 3. 1922	1951	29	N	Katolická mládež
Kladno	Skupina sdružení české katolické mládeže	21. 1. 1920	1951	31	N	Katolická mládež
Licibořice	Farní odbor charity	11. 1. 1929	1936	7	N	Věřící
Nasavrky	Skupina sdružení české katolické mládeže	19. 1. 1901	1927	26	N	Katolická mládež
Studnice	Skupina sdružení české katolické mládeže	19. 4. 1920	1951	31	N	Katolická mládež
Tuněchody	Skupina sdružení české katolické mládeže	15. 9. 1921	1951	30	N	Katolická mládež
Včelákov	Skupina sdružení české katolické mládeže	21. 4. 1920	1951	31	N	Katolická mládež
Včelákov	Farní odbor charity	1. 8. 1928	1951	23	N	Věřící
Vojtěchov	Skupina sdružení české katolické mládeže	15. 9. 1921	1951	30	N	Katolická mládež
Vortová	Skupina sdružení české katolické mládeže	20. 8. 1920	1951	31	N	Katolická mládež
Vrbatův Kostelec	Farní odbor charity	7. 8. 1928	1951	23	N	Věřící

VI. LEGIONÁŘSKÉ SPOLKY A SPOLKY VOJENSKÝCH VYSLOUŽILCŮ

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	DČ	PPČ	Charakteristika členů spolku
Heřmanův městec	Místní skupina válečných poškozců	20. 12. 1921	1939	18	N	Váleční poškozcenci
Hlinsko	Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech	18. 12. 1946	1951	5	N	Politici vězni a pozůstalí
Chrast	Místní skupina válečných poškozců	7. 12. 1920	1940	20	N	Váleční poškozcenci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Chrast	Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech	29. 4. 1948	1951	3	N	Politici vězni a pozůstalí
Nasavrky	Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech	3. 3. 1947	1951	4	N	Politici vězni a pozůstalí
Nasavrky	Jednota Československé obce legionářské	5. 6. 1933	1940	7	N	Legionáři
Proseč	Československá obec legionářská	1920	1930	10	N	Legionáři
Svratouch	Místní jednota Československé obce legionářské	10. 7. 1923	1937	14	N	Legionáři
Trhová Kamenice	Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech	26. 2. 1947	1951	4	N	Politici vězni a pozůstalí
Tuněchody	Místní skupina válečných poškozců	15. 7. 1922	1938	16	26	Váleční poškozců
Vápenný Podol	Odbočka Československé obce legionářské	17. 12. 1929	1939	10	N	Legionáři
Zaječice	Družina válečných poškozců	4. 2. 1926	1940	14	N	Váleční poškozců

VII. LITERÁRNÍ, VZDĚLÁVACÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Herálec	Literární, vzdělávací spolek "Vrchlický"	5. 5. 1906	1951	45	38	Úředníci, učitelé, řemeslníci
Heřmanův Městec	Klub čtenářů Mistra Jana Husa	13. 2. 1925	1938	13	N	Úředníci, učitelé, řemeslníci
Smrček	Čtenářská beseda "Svatopluk Čech"	8. 9. 1906	1951	45	24	Úředníci, učitelé, řemeslníci

VIII. MUZEJNÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Museum	21. 3. 1875	1938	63	24	Učitelé, úředníci

IX. OKRAŠLOVACÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Okrašlovací spolek	22. 8. 1901	1951	50	116	Učitelé, obchodníci, rolníci
Hlinsko	Spolek pro zvelebování a udržování pomníku	21. 2. 1914	1927	13	N	Učitelé, obchodníci, rolníci
Hrochův Týnec	Spolek na okrasu města Hrochova Týnce	19. 6. 1892	1938	46	42	Učitelé, obchodníci, rolníci
Nasavrky	Spolek okrašlovací a na ochranu domoviny	20. 5. 1914	1938	24	N	Učitelé, obchodníci, rolníci
Seč	Okrašlovací spolek	20. 9. 1910	1951	41	32	Učitelé, obchodníci, rolníci
Slatiňany	Spolek na okrasu města Slatiňan	14. 9. 1895	1951	56	69	Učitelé, obchodníci, rolníci
Vápenný Podol	Spolek okrašlovací a na ochranu domoviny	6. 6. 1921	1938	17	N	Učitelé, majitelé domů

X. POMOCNÉ A CHARITATIVNÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Heřmanův Městec	Spolek Československého červeného kříže	11. 2. 1922	1951	29	114	Obchodníci, lékaři, učitelé
Hlinsko	Okresní komise pro péči o mládež	22. 2. 1912	1951	49	22	Úředníci, lékaři, učitelé
Hlinsko	Masarykova liga proti tuberkulóze	20. 5. 1932	1939	7	N	Obchodníci, lékaři, učitelé
Chrast	Odštěpný spolek Červeného kříže	4. 1. 1916	1921	5	N	Obchodníci, lékaři, učitelé
Chrast	Spolek Československého červeného kříže	30. 4. 1921	1951	30	104	Obchodníci, lékaři, učitelé
Nasavrky	Okresní komise pro péči o mládež	27. 4. 1916	1936	20	24	Obchodníci, lékaři, učitelé
Nasavrky	Spolek Československého červeného kříže	19. 4. 1922	1951	29	67	Obchodníci, lékaři, učitelé

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Nasavrky	Místní Masarykova liga proti tuberkulóze	2. 1. 1925	1939	14	N	Lékaři
Prosetín	Fond na podporu chudé mládeže	25. 6. 1930	1950	20	N	Řemeslníci, obchodníci učitelé
Slatiňany	Český červený kříž	16. 3. 1920	1951	31	N	Obchodníci, lékaři, učitelé
Škrovád	Československý červený kříž	16. 9. 1925	1951	26	N	Obchodníci, lékaři, učitelé

XI. ŘEMESLNICKÉ BESEDY A SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Řemeslnická beseda	4. 10. 1884	1951	68	96	Řemeslníci
Hlinsko	Odbor pomocné jednoty národně - sociální	6. 7. 1909	1935	26	41	Řemeslníci

XII. SPOLKY PRO STYK SE ZAHRANIČÍM

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Chrast	Svaz přátel SSSR	20. 9. 1946	1951	5	N	Přátelé SSSR
Zaječice	Svaz přátel SSSR	19. 9. 1946	1951	5	N	Přátelé SSSR
Žumberk	Svaz přátel SSSR	8. 10. 1946	1951	5	N	Přátelé SSSR

XIII. SPORTOVNÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Heřmanův Městec	Klub cyklistů "Heřman"	13. 8. 1912	1952	40	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Hlinsko	Sportovní klub "Sparta"	9. 2. 1907	1952	45	24	Řemeslníci, obchodníci, učitelé

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Československý klub velocipedistů	18. 5. 1912	1952	40	23	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Hlinsko	Autoklub	17. 2. 1947	1951	4	N	Automobilisté
Hrochův Týnec	Družstvo pro plovárnu a koupaliště	25. 7. 1897	1921	24	41	Obchodníci, učitelé, řemeslníci
Chrast	Sportovní klub	26. 7. 1921	1952	31	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Chrast	Odbor Klubu československých turistů	20. 5. 1922	1952	30	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Slatiňany	Sportovní klub	9. 1. 1922	1952	30	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Svratouch	Klub cyklistů "V před"	8. 6. 1912	1952	40	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé
Vápenný Podol	Odbor Klubu československých turistů	23. 3. 1921	1952	31	N	Řemeslníci, obchodníci, učitelé

XIV. STŘELECKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Lovecký klub	31. 3. 1930	1951	21	N	Továrníci, obchodníci
Hrochův Týnec	Lovecký spolek	29. 8. 1932	1934	2	N	Továrníci, obchodníci
Zaječice	Lovecký spolek	2. 5. 1934	1951	17	N	Továrníci, obchodníci

XV. STUDENTSKÉ A MLÁDEŽNICKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Brčekoly	Svaz české mládeže	8. 2. 1946	1951	5	14	Mládež
Bylany	Svaz české mládeže	23. 1. 1946	1951	5	11	Mládež

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Dřevíkov	Svaz české mládeže	17. 3. 1946	1951	5	5	Mládež
Dubany	Svaz české mládeže	28. 8. 1945	1951	6	12	Mládež
Hamry	Svaz české mládeže	28. 1. 1946	1951	5	12	Mládež
Heřmanův Městec	Studentský spolek "Rudolf Pokorný"	1879	1938	29	N	Studenti
Holetín	Svaz české mládeže	1946	1951	5	N	Mládež
Chotěnice	Svaz české mládeže	5. 12. 1947	1951	4	N	Mládež
Chrast	Sdružení studujících	1899	1928	29	N	Studenti
Chrast	Svaz české mládeže	8. 3. 1946	1951	5	11	Mládež
Kostelec	Svaz české mládeže	17. 3. 1946	1951	5	21	Mládež
Lány	Svaz české mládeže	26. 2. 1946	1951	5	12	Mládež
Lukavice	Svaz české mládeže	24. 3. 1946	1951	5	N	Mládež
Medlešice	Svaz české mládeže	23. 1. 1946	1951	5	16	Mládež
Miřetice	Svaz české mládeže	24. 1. 1948	1951	3	N	Mládež
Morašice	Svaz české mládeže	3. 3. 1946	1951	5	10	Mládež
Nasavrky	Okresní sdružení českého dorostu	1918	1920	2	260	Dorost
Nová Ves	Svaz české mládeže	10. 3. 1946	1951	5	6	Mládež

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Podlažice	Svaz české mládeže	5. 12. 1947	1951	4	N	Mládež
Rabštejnská Lhota	Svaz české mládeže	25. 1. 1946	1951	5	12	Mládež
Rváčov	Svaz české mládeže	4. 2. 1946	1951	5	10	Mládež
Sobětuchy	Svaz české mládeže	13. 3. 1946	1951	5	4	Mládež
Stolany	Svaz české mládeže	8. 12. 1947	1951	4	N	Mládež
Svídnice	Svaz české mládeže	15. 3. 1946	1951	5	12	Mládež
Tuněchody	Svaz české mládeže	8. 12. 1947	1951	4	N	Mládež
Vežvanovice	Svaz české mládeže	4. 3. 1946	1951	5	18	Mládež
Vojtěchov	Svaz české mládeže	3. 2. 1946	1951	5	21	Mládež
Zaječice	Svaz české mládeže	17. 1. 1946	1951	5	13	Mládež
Zájezdec	Svaz české mládeže	1. 2. 1946	1951	5	12	Mládež

XVI. TĚLOVÝCHOVNÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Bítovany	Tělovýchovná jednota "Sokol"	25. 2. 1921	1952	31	N	Sportovci
Bojanov	Tělovýchovná jednota "Sokol"	16. 7. 1919	1952	33	N	Sportovci
Brádlo	Tělovýchovná jednota "Sokol"	13. 8. 1903	1952	49	21	Sportovci
Bylany	Tělovýchovná jednota "Sokol"	11. 12. 1920	1952	32	N	Sportovci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Dachov	Dělnická tělovýchovná jednota	6. 5. 1919	1952	33	N	Sportovci
Hamry	Dělnická tělocvičná jednota	11. 5. 1929	1952	23	N	Sportovci
Heřmanův Městec	Tělovýchovná jednota "Sokol"	18. 9. 1892	1952	60	36	Sportovci
Heřmanův Městec	Jednota československého Orla	23. 11. 1926	1952	26	N	Sportovci
Hlinko	Dělnická tělocvičná jednota	2. 10. 1910	1952	42	N	Sportovci
Hlinsko	Tělovýchovná jednota "Sokol"	12. 11. 1883	1952	69	38	Sportovci
Hlinsko	Sdružení přátel Junáka	28. 4. 1905	1952	47	N	Sportovci
Hrochův Týnec	Tělovýchovná jednota "Sokol"	23. 7. 1887	1952	65	51	Sportovci
Hrochův Týnec	Jednota československého Orla	14. 12. 1922	1952	30	N	Sportovci
Chlum	Tělovýchovná jednota "Sokol"	16. 10. 1920	1930	10	N	Sportovci
Chrast	Tělovýchovná jednota "Sokol"	31. 12. 1886	1952	64	44	Sportovci
Chrast	Jednota československého Orla	1922	1949	27	N	Sportovci
Chrast	Dělnická tělovýchovná jednota	18. 6. 1923	1952	29	N	Sportovci
Kameničky	Jednota československého Orla	13. 9. 1921	1952	31	N	Sportovci
Kladno	Tělovýchovná jednota "Sokol"	21. 1. 1921	1934	13	N	Sportovci
Lukavice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	8. 10. 1920	1952	32	62	Sportovci
Miřetice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	4. 5. 1919	1952	33	N	Sportovci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Možděnice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	27. 11. 1920	1938	18	56	Sportovci
Nasavrky	Tělovýchovná jednota "Sokol"	11. 9. 1906	1952	46	21	Sportovci
Nasavrky	Jednota československého Orla	20. 3. 1922	1952	30	N	Sportovci
Práchev	Tělovýchovná jednota "Sokol"	19. 3. 1920	1938	18	N	Sportovci
Rosice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	14. 2. 1927	1935	8	N	Sportovci
Rváčov	Dělnická tělovýchovná jednota	24. 10. 1935	1937	2	N	Sportovci
Skuteč	Tělovýchovná jednota "Sokol"	1883	1952	69	28	Sportovci
Skuteč	Jednota československého Orla	1924	1932	8	N	Sportovci
Skuteč	Tělovýchovná jednota "Jiskra"	1909	1952	43	N	Sportovci
Stolany	Tělovýchovná jednota "Sokol"	22. 2. 1920	1952	32	N	Sportovci
Studnice	Jednota československého Orla	18. 3. 1922	1952	30	N	Sportovci
Svratka	Dělnická tělocvičná jednota	26. 10. 1922	1937	15	N	Sportovci
Svratouch	Jednota československého Orla	13. 9. 1921	1935	14	N	Sportovci
Štěpánov	Tělovýchovná jednota "Sokol"	8. 7. 1920	1952	32	32	Sportovci
Trhová Kamenice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	27. 10. 1892	1952	60	17	Sportovci
Trpišov	Dělnická tělocvičná jednota	3. 11. 1924	1936	12	N	Sportovci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Tuněchody	Tělovýchovná jednota "Sokol"	27. 8. 1910	1952	42	37	Sportovci
Úhřetice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	29. 4. 1924	1937	13	N	Sportovci
Vejvanovice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	27. 1. 1922	1952	30	55	Sportovci
Vortová	Tělovýchovná jednota "Sokol"	2. 4. 1920	1952	32	N	Sportovci
Vortová	Jednota československého Orla	16. 6. 1922	1937	15	N	Sportovci
Zaječice	Tělovýchovná jednota "Sokol"	11. 12. 1913	1935	22	N	Sportovci
Žumberk	Tělovýchovná jednota "Sokol"	27. 8. 1910	1952	42	13	Sportovci

XVII. UČITELSKÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Učitelův spolek "Komenský"	1. 5. 1880	1951	71	48	Učitelé
Chrast	Hospodářský svaz učitelů	1918	1945	27	N	Učitelé
Nasavrky	Vychovatelský a učitelův spolek "Komenský"	2. 11. 1908	1951	43	56	Učitelé

XVIII. ÚSTŘEDNÍ ODBORY A JEDNOTY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Bojanov	Místní odbor Národní jednoty severočeské	28. 2. 1905	1936	31	86	Učitelé, rolníci, řemeslníci
Bojanov	Místní odbor Národní Matice	9. 2. 1928	1940	12	N	Učitelé, rolníci, řemeslníci
Dřenic	Místní odbor Národní Matice	4. 8. 1930	1938	8	N	Učitelé, rolníci, řemeslníci

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Místní odbor Národní jednoty pošumavské	9. 8. 1899	1937	38	281	Učitelé, rolníci, řemeslníci
Hrochův Týnec	Místní odbor Ústřední matice školské	31. 3. 1900	1934	34	42	Učitelé, rolníci, řemeslníci
Chrast	Místní odbor Národní jednoty severočeské	21. 11. 1913	1936	23	N	Učitelé, rolníci, řemeslníci
Třibřichy	Místní odbor Národní Matice	28. 8. 1930	1939	9	N	Učitelé, rolníci, řemeslníci

XIX. VÝTVARNÉ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Trhová Kamenice	Spolek "Úspora"	7. 4. 1884	1941	57	52	Učitelé, řemeslníci

XX. ZÁBAVNÍ SPOLKY A BESEDY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hamry	Čtenářská beseda	19. 5. 1911	1951	40	42	Učitelé, úředníci, obchodníci
Heřmanův Městec	Čtenářská beseda	21. 7. 1873	1951	78	77	Učitelé, úředníci, obchodníci
Hlinsko	Čtenářská beseda	25. 11. 1898	1951	53	27	Učitelé, úředníci, obchodníci
Chlum	Čtenářská beseda	5. 4. 1886	1938	52	24	Učitelé, úředníci, obchodníci
Proseč	Čtenářská beseda	10. 9. 1901	1935	34	46	Učitelé, úředníci, obchodníci
Skuteč	Losovní spolek "Naděje"	31. 12. 1868	1870	2	N	Učitelé, řemeslníci, dělníci
Skuteč	Občanská beseda	1868	1934	66	N	Učitelé, úředníci, obchodníci
Úhřetice	Čtenářská beseda	1870	1885	15	N	Učitelé, úředníci, obchodníci

XXI. ZDRAVOTNÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Hlinsko	Odbor Československého svazu abstinčního	4. 8. 1921	1951	30	N	Učitelé, úředníci

XXII. ŽENSKÉ A DÍVČÍ SPOLKY

Místo	Název spolku	Vznik spolku	ZS	D Č	PPČ	Charakteristika členů spolku
Heřmanův Městec	Spolek paní a dívek	1875	1925	50	N	Paní a dívky
Hlinsko	Spolek paní a dívek "Vlasta"	6. 10. 1893	1920	27	116	Paní a dívky

6. Spolková činnost v Chrastí

6.1 Chrast

V nadmořské výšce 292 metrů nad mořem, na úpatí Českomoravské vrchoviny leží město Chrast, která má místní části Podlažice, Chacholice a Skala.

Chrast byla založena ve druhé polovině 13. století benediktinským klášteřem v Podlažicích. Klášter v Podlažicích byl založen v roce 1159. Významné kulturní centrum proslulo slavným Codexem gigas, který známe i pod názvem ďáblova bible, jejíž vznik datujeme před rok 1245. V 17. století byla bible s válečnou kořistí švédské armády odvezena do Stockholmu, kde je dodnes majetkem Královské knihovny. Slavnou minulost kláštera, který byl zničen husitskými vojsky v roce 1421, dnes připomíná kostel sv. Markéty, který byl postaven na přelomu 17. a 18. století v místech zničeného benediktinského kláštera.¹⁰⁰

Od roku 1539 přešla Chrast pod správu Slavatů z Chlumu a Košumberka, v roce 1600 bylo město prodáno rodu Berků z Dubé a Lípy, následně Švanberkům a Harrachům. V roce 1656 zakoupil Chrast pražský arcibiskup kardinál Harrach pro nově vzniklé biskupství královéhradecké. V roce 1848 získala Chrast samosprávu. Roku 1853 byla povýšena na město a pod její správu náleželo devět okolních obcí. Druhá polovina 19. století byla spojena s rozmachem národního života, v roce 1868 byla Chrast připojena k železniční trati Pardubice – Německý Brod.¹⁰¹

Chrast byla na počátku 19. století z velké části německé město. V roce 1820 začal českou kulturu a jazyk v Chrastí rozvíjet Jan Filčík.¹⁰² Později byla čeština v Chrastí podporována od r. 1834 školní knihovnou, od roku 1839 divadlem a od roku 1846 českou Besedou.¹⁰³

6.2 Chrastecké spolky

V Chrastí během druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století evidujeme celkem 21 spolků. Mezi nejvíce zastoupené patřily divadelní spolky (3) a studentské spolky (3). Dále tu působily: dělnické spolky: Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (18. října 1946), Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (22. října 1946, hasičské spolky: Sbor dobrovolných hasičů (8. července. 1875), katolické spolky Diecézní svaz katolické charity (1936), legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců: Místní skupina válečných poškozců (7. prosince. 1920), Svaz osvobozených politických vězňů

¹⁰⁰ PAULUS, V.: *Z paměti Chrastí v Chrudimsku*. Chrudim 1897.

¹⁰¹ ŠMÍD, J.: *Dějiny Chrastí II*. Chrast 1927.

¹⁰² Jan Nepomuk Filčík (1785 – 1837) – hudební pedagog, chrastecký učil a patriot

¹⁰³ SOKA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 2, i. č. 10, pag. 2.

a pozůstalých po obětech (29. dubna 1948), pomocné a charitativní spolky: Odštěpený spolek červeného kříže (4. ledna 1916, Spolek československého červeného kříže (30. dubna 1921), spolky pro styk se zahraničím: Svaz přátel SSSR (20. září 1946), sportovní spolky: Sportovní klub (26. července 1921), Odbor klubu československých turistů (20. května 1920), studentské a mládežnické spolky: Sdružení studujících (1899), Svaz české mládeže (8. března 1946), tělovýchovné spolky: Tělovýchovná jednota Sokol (31. prosince 1886), Jednota československého Orla (1922), Dělnická tělovýchovná jednota (18. června 1923), učitelské spolky: Hospodářský svaz učitelů (1918), ústřední odbory a jednoty: Místní odbor Národní jednoty severočeské (21. listopadu 1913).

Mezi spolky s nejdelší činností v Chrasti patří: Sdružení dobrovolných hasičů (75 let), Tělovýchovná jednota Sokol (74 let), Divadelní spolek Tyl (39 let), Sportovní klub (31 let), Spolek československého červeného kříže (30 let), Sdružení studujících a Dělnická tělovýchovná jednota (29 let), Jednota československého Orla a Hospodářský svaz učitelů (27 let). (Tabulka č. 1 – Přehled spolků na Chrudimsku). Ostatní spolky nejsou v Chrasti zastoupeny.

Průměrná délka činnosti všech chrasteckých spolků je 24 let a průměrná členská základna je 48 členů na jeden spolek.

K detailnímu popisu chrasteckých spolků jsem vybral tři divadelní spolky, které se výrazně zapojily do kulturní činnosti města. Ty jsem také vybral, jelikož ochotnická činnost Chrasti započala před vydáním spolkového zákona a byla ukončena v roce 1951, tak bylo zmapováno ochotnického hnutí v Chrasti během celé doby fungování svobodných spolků.

6.3 Počátky ochotnické činnosti

Počátky ochotnické činnosti v Chrasti datujeme mezi léta 1790 – 1830, kdy se příležitostně hrálo v biskupské rezidenci. Herci byli příslušníci šlechty, kteří byli na návštěvě u biskupa společně s biskupskými úředníky a jejich potomky.¹⁰⁴

V letech 1830 – 1838 o prázdninách odehráli místní studenti několik představení v hostinské místnosti na chrastecké radnici. Většinou se jednalo o rytířské nebo kouzelné kusy.

Tato představení si u chrasteckého publika získala velkou popularitu, proto se místní vlastenci rozhodli pořádat divadlo i mimo prázdninové měsíce. Divadlo bylo zřízeno v roce

¹⁰⁴ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 2, i. č. 10, pag. 2.

1839 v hostinci U Bílého beránka (č. p. 105). Jako první představení byla zvolena veselohra od Prokopa Šedivého *Pražští sládci*, při kterém ochotníci místo kulis použili šátky a prostěradla, hostinské ubrusy. Mezi první ochotníky patřili: řídící učitel Alois Žižka, učitelé Josef Pardubský, Jan Pardubský, Jan Podroužek a Jan Kikan, řezník Jan Hlaváček a z místních žen se do představení aktivně zapojila sl. Horáková, sl. Podroužková a sl. Hlaváčková.¹⁰⁵

Ochotnický spolek hrával představení v češtině, ale u příležitosti jmenin biskupa Karla Hanla bylo odehráno i představení v německém jazyce. Hlavní role hráli vrchnostenští úředníci.

6.4 Divadelní spolek Tyl v letech 1879 - 1918

V roce 1879 se ustanovil Divadelní spolek Tyl, který své útočiště našel v sále hostince U kováře (č. p. 174), po zrušení sálu U kováře v roce 1895 se Divadelní spolek Tyl uchýlil do Panského domu, kde spolek fungoval ve zmenšeném sále až do roku 1915, kdy byla činnost spolku ukončena.

V rozmezí let 1850 – 1860 se ochotníci potýkali s nedostatkem herců a hereček, a proto se veškerá aktivita spolku ztenčila na dva měsíce prázdnin, kdy přijížděli domů studenti. Jak je uvedeno v pamětní knize Divadelního spolku Tyl: „... *nekladla se velká váha na důležitost krásného umění, - hrálo se, že nebylo o prázdninách co dělat ...*“¹⁰⁶ Z tohoto důvodu nebyla ani velká návštěvnost představení a výdělky Divadelního spolku byly nulové.

V roce 1860 hrozil ochotníkům v Chrasti zánik pro nečinnost, z tohoto důvodu se spolku ujali továrník Rudolf Ferdinand Patočka a měšťan a mydlář Josef Kopečný, oba z Chrasti. Hlavními cíli ochotníků po roce 1860 byl spokojený divák, pravidelný výnos z představení pro rozšiřování divadelních dekorací a založení knihovny. Po nástupu Rudolfa Patočky se výrazně zlepšila finanční situace spolku. Patočka rozdělil hlediště na několik zón, v nichž se platilo různé vstupné. „*V prvních 2 řadách 50Kr. v druhých dvou 40Kr. v třetích dvou 30 Kr. a v ostatních řadách k sezení 20 Kr. a k stání 10 Kr. Každý, kdo do místnosti pro obecnostvo ustanovených v představení vstoupiti chtěl, zaplatil dle svého přání v té neb oné řadě to neb ono číslo a obdržel u kasy číslovaný lístek, kterýž pořadateli odvedl, jenž jej na určitému místo uvedl.*“¹⁰⁷ Po této změně byl Rudolf Patočka 10. března 1861 zvolen ředitelem výboru divadelních ochotníků, Josef Kopečný byl zvolen

¹⁰⁵ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i.č. 1.

¹⁰⁶ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 3.

¹⁰⁷ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 5.

pokladníkem a Vilibald Mládek, Jindřich Smejkal, Josef Jeliniek a dr. Schmoeger byli zvoleni do výboru.

Představení *Mnich a voják*, ze dne 27. srpna 1865, mělo u obecnstva takový úspěch, že vlivem návalu obecnstva byly poškozeny židle a lavice. Po tomto incidentu se množily stížnosti na malou divadelní místnost, a proto ředitel chrasteckých ochotníků, Rudolf Patočka navrhl, aby byla místnost rozšířena o dva vedlejší pokojíky. Ještě tentýž týden zahájil ředitel chrasteckých ochotníků jednání s majitelem hostince, kde momentálně spolek působil, panem Františkem Červinkou, o rozšíření divadelní místnosti. Zvětšení místnosti bylo realizováno podle plánu Rudolfa Patočky. Byla odstraněna příčná zeď a jeviště bylo přeneseno na protější stranu.¹⁰⁸

Rozsáhlejší divadelní místnost znamenala i větší zisk z jednotlivých představení. Ochotnický spolek se zásluhou toho mohl stát významným mecenášem v Chrasti. Přispíval na stavbu nové školy, na opravu kostelních hodin nebo na chudé děti v Chrasti a nemajetné studenty. Spolek přispěl částkou 40 zl. i výboru Národního divadla v Praze.

V roce 1865 nadále probíhaly rekonstrukce divadelní místnosti, bylo vyměněno původní podium za nové, vymalována divadelní místnost, vybudováno lešení pro závěs opony a divadelního osvětlení. Byl vytvořen divadelní hudební sbor. Na tuto rekonstrukci městského divadla se musel spolek zadlužit u chrasteckého starosty Jana Patočky částkou 100 zlatých. Na ostatních výdajích se podíleli členové spolku penězi nebo materiálem na přestavbu.¹⁰⁹

Do činnosti chrasteckého ochotnického spolku výrazně zasáhla prusko-rakouská válka (1866). Zasadila bolestné ztráty jeho členské základně, neboť během války zemřelo několik významných členů spolku, Josef Jelinek (+ 29. 7. 1866), Josef Chmelíček (+ 30. 7. 1866), Josef Zitko (+ 31. 7. 1866), Antonie Siegelová (+ 2. 8. 1866).

Při průchodu vojsk přes Chrast v červnu 1866 bylo divadlo v hostinci U kováře zabrané armádou pro vojáky. Dle zpráv ochotnického spolku k velkým ztrátám nedošlo, ztratilo se pouze několik kusů oblečení z divadelní šatnice, několik kusů šavlí a pár drobností. Ochotníci chtěli mít své divadlo stále pod kontrolou, ale vojenským velitelem jim to nebylo dovoleno.¹¹⁰

¹⁰⁸ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 31.

¹⁰⁹ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 33 – 35.

¹¹⁰ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 43 – 44.

V dubnu 1867 vydal ochotnický spolek stanovy, ve kterých se zavazuje „*pěstovat divadelní činnost, mravy šlechtiti a dobročinné ústavy podporovati*“.¹¹¹ S novými stanovami bylo zvoleno nové předsednictvo, které mělo být voleno každoročně výborem, a ten byl volen členy spolku. V roce 1867 byli do divadelního výboru zvoleni Rudolf Ferdinand Patočka, Josef Kopečný, Alois Siegel a Jindřich Pardubský. Tento výbor vybral následující předsednictvo spolku: Rudolf Patočka jako ředitel, Josef Kopečný jako pokladník a Jindřich Pardubský jako jednatel.

Chrastecský divadelní spolek sídlil v hostinci u pana Červinky až do konce ledna 1870, kdy byla divadelnímu spolku ukončena možnost využívat místnosti hostince. Spolek dále nepokračoval až do 28. června 1870 ve své činnosti. Pak se vedení spolku dohodlo s panem Paďourem o pronájmu místností v jeho v hostinci na šest let za úplatu 25 zl. ročně. Na valné hromadě po téměř půlroční přestávce v činnosti bylo 6. července 1870 zvoleno nové předsednictvo spolku. Jednohlasně ředitelem zvolen Rudolf Patočka, jednatelem František Červinka, pokladníkem Alois Siegel, režisérem Emanuel Siegel, garderobiérem se stal Eduard Kudrna. Rudolf Patočka, který valné hromadě nebyl přítomen, nemohl svou funkci z vážných zdravotních důvodů přijmout, a vzal si na rozmyšlenou tři měsíce. Na tuto dobu se stal ředitelem spolku Alois Siegel a zůstal v ní i poté.¹¹²

Z důvodu špatného hospodaření byla v březnu 1871 svolána valná hromada, na níž byl zvolen nový jednatel Vilibald Kuchyňka. Předložené účty členové odsouhlasili. Přesto se ředitel spolku Alois Siegel rozhodl opustit svou funkci z důvodu „nepříznivé pověsti o vedení hospodářství spolku“. Ještě na této valné hromadě bylo přistoupeno ke zvolení nového ředitele. Z hlasování vyšel vítězně opět Alois Siegel, který získal 17 hlasů, zatím co Eduard Kudrna získal jeden hlas.

V únoru 1872 dalo město divadelnímu spolku návrh, aby se divadlo dostalo pod správu města a předseda spolku Alois Siegel byl vyzván, aby připravil novou volbu do předsednictva ochotnického spolku. Ochotníci se ovšem usnesli, že všichni ze spolku vystupují a obecní zastupitelstvo nechť si vybere předsednictvo spolku samo. Zastupitelstvo ovšem nové předsednictvo nevybralo a na radnici uschovalo pouze divadelní šatnici a knihovnu, kterou výjimečně využívali studenti, kteří nechtěli nechat městské divadlo zahálet. Zastupitelstvo se v roce 1872 stalo terčem kritiky za svůj postup při správě divadelní šatnice a knihovny. Knihovna i šatnice nepodléhaly žádné evidenci, a tak se z nich ztratily nejvýznamnější a nejdražší kusy, které spolek vlastnil. Kvůli této situaci vyhlásil bývalý ředitel divadelní

¹¹¹ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 50.

¹¹² SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 80.

spolku Alois Siegel a velitel dobrovolných hasičů v Chrasti na 19. prosince 1874 veřejnou schůzi, na které se měli bývalí ochotníci dohodnout na dalším postupu.

Na chůzi se dostavilo 19 bývalých ochotníků, kteří byli znepokojeni nastalou situací a chtěli ji změnit. Bylo konstatováno, že divadlo nemá již ve městě dobré jméno a vešlo v zapomnění a nemá žádných bývalých vůdců. Po vylíčení situace se ochotníci dohodli na znovuoobnovení divadelního spolku a pro jednání s obecním zastupitelstvem bylo aklamací zvoleno předsednictvo ve složení: Alois Siegel, ředitel spolku a pokladník, Emanuel Siegel, režisér, Vilibald Kuchynka, jednatel spolku a Jan Paďous, Jan Jeryc, Josef Jelinek, František Čupr byli zvoleni do výboru divadelního spolku.

Z tohoto jednání vznikla žádost na pana starostu, aby se veškerý divadelní majetek spravovaný městem vrátil pod správu ochotníků. K tomuto jednání byl vytvořen speciální výbor ve složení Alois Siegel, Jan Jenyc a Vilibald Kuchynka. Starosta žádost od ochotníků přijal a veškerý divadelní majetek vrátil zpět pod správu divadelního spolku. Již 28. února se konalo první představení s názvem *Staří blázni*.¹¹³

Ochotníci neměli v červenci 1877 schválené stanovy od c. k. okresního hejtmanství, a tak nemohli 4. července odehrát představení *Zázračná princezna*. C. k. okresní hejtmanství je povolilo až po splnění podmínky, že bude dodán seznam všech účinkujících. Představení se odehrálo 5. srpna 1877 ze předpokladu, že spolek co v nejkratší době dodá okresnímu hejtmanství své stanovy ke schválení.

Stanovy ochotníci předložili až v červnu 1879. Od té doby nesl spolek název Spolek divadelních ochotníků Tyl v Chrasti. Místodržitelství schválilo stanovy až 5. srpna 1879.¹¹⁴ Na jejich základě bylo zvoleno nové předsednictvo, Emanuel Siegel, ředitel, Josef Kopečný, režisér, pokladník, Vilibald Kuchynka, jednatel, František Macháček, dekoratér a garderobiér.

Od června 1879 až do prosince 1888 nejsou dochované žádné záznamy o pořádání valných hromad. Nelze přitom odvodit, že by spolek svou činnost v letech 1879 – 1888 neprovozoval. Můžeme to usoudit z velkého množství divadelních představení, které se v tomto časovém rozmezí uskutečnily.¹¹⁵

První zápis z valné hromady je datován 22. prosincem 1888, kdy tehdejší ředitel divadelního spolku Vilibald Kuchynka odstoupil ze své funkce a byl nahrazen Františkem Patočkou. Tato změna nebyla akceptována řadovými ochotníky, kteří se nedostali na valnou

¹¹³ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1, pag. 111 - 113.

¹¹⁴ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1.

¹¹⁵ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1.

hromadu, a divadelní spolek se dostal do patové situace, které trvala až do března 1899. V té době spolek nevyvíjel žádnou divadelní činnost.¹¹⁶

Celou situaci vyřešil řadový člen spolku Josef Dvořák, který obeslal současné i bývalé členy, aby se dostavili na valnou hromadu. Valná hromada se uskutečnila 14. března 1899. Ochotníci se dohodli na dalším pokračování Divadelního spolku Tyl v Chrasti. Na schůzi došlo i k volbě ředitele spolku, jímž byl naprostou většinou zvolen Jan Jeryc, zástupcem ředitele byl zvolen Josef Patočka, režisérem Theodor Mládek, pokladníkem Emanuel Kuchynka.¹¹⁷

Jan Jeryc se vzdal ředitelského postu v roce 1892 a na jeho místo, jako dočasný zástupce, nastoupil Alois Siegel, který v té době purkmistrem Chrasti. Řádný ředitel spolku byl zvolen na valné hromadě konané 22. června 1892. Ředitelem byl zvolen Vilibald Kuchynka, režisérem František Mládek, pokladníkem se stal Karel Kuchynka, František Patočka se stal jednatelem.¹¹⁸

Další řádná valná hromada se uskutečnila až 14. ledna 1894, kdy bylo volbou potvrzeno stejné představenstvo, zvolené v roce 1892. Valné hromady spolku se měly podle spolkových stanov konat každoročně a předsednictvo spolku mělo být voleno také každým rokem. Ani v této době spolek svou divadelní činnost neukončil a ročně hrál několik představení.

V roce 1892 začal spolek opět s obnovou městského divadla a dokupoval potřebné vybavení. V březnu 1894 zakoupil světelné vybavení divadla za 60 zl., které divadelnímu spolku věnovala místní záložna.¹¹⁹ Tato informace se objevila i v místních novinách, které připomínají, že v tomto roce oslaví ochotnický spolek v Chrasti 55 let od svého založení.¹²⁰ Aby bylo nové osvětlení využito, bylo uvedeno představení *Zlý duch Lumpacivagabundus aneb Ludrácký trojlístek*, který opět neušel zmínce v místním tisku. Novinový článek hovoří o příčině výběru tohoto představení z důvodu představení nové světelné aparatury chrastickým divákům. Kritika hru hodnotí kladně a Ochotnický spolek Tyl podle místního tisku zaujímá nejvýše čestné místo v kulturním životě v Chrasti i mezi okolními ochotnickými spolky.¹²¹

Další valná hromada se podle stanov uskutečnila v lednu 1895, kdy spolek opět potvrdil minulé předsednictvo do dalšího roku funkčního období. Tuto variantu sice stanovy spolku nenabízely, ale tato možnost byla ochotníky využívána velmi často. V letech 1895 a 1896

¹¹⁶ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 32.

¹¹⁷ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 35 -36.

¹¹⁸ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 49.

¹¹⁹ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 74.

¹²⁰ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 74.

¹²¹ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 77.

se podle dochovaných materiálů nehrála z důvodu rekonstrukce hostince, ve kterém bylo divadlo umístěno, žádná divadelní představení. Veškeré rekvizity, pódium, divadelní šatna a knihovna byly umístěny v budově chrastické školy. Problém s umístěním divadla byl vyřešen až v roce 1897, kdy se představitelé spolku dohodli s majitelem hostince V Panském domě. V něm zůstalo pouze do května 1898, kdy se pronájem místnosti nezdál majiteli dost výhodný, divadelní místnost přepažil, čímž ji zmenšil na jednu třetinu původní velikosti. Do nové zmenšené místnosti se vešlo pouze pódium a dvě řady sedadel, což spolek nebyl ochotný akceptovat a musel hostinec V Panském domě opustit. Všechny rekvizity, divadelní šatnice a knihovna byly opět uloženy do školní budovy, pódium bylo rozmontováno a uloženo na školní zahradu.¹²²

Od roku 1898 spolek nepořádal žádná divadelní představení a jeho štafetu v roce 1901 převzal nově ustanovený spolek s názvem Kroužek mládenců a dívek, který se také věnoval ochotnické činnosti a své sídlo našel v nově rekonstruovaném hostinci U Opleštilů, ve kterém byla pro divadlo vyčleněna větší místnost než měl Divadelní spolek Tyl v hostinci V Panském domě. Bývalí ochotníci z Divadelního spolku Tyl společně s novým ochotnickým spolkem uspořádali 11. srpna 1901 společné představení s názvem *Před sjezdem*. Úspěch ochotníků z Kroužku mládenců a dívek si vyžádal další představení, které bylo pořádáno již 8. září 1901, a opět se setkalo s kladným přijetím od chrastického publika i bývalých ochotníků. V této době Divadelní spolek Tyl nefungoval, jak se dočítáme v pamětní knize, ne však vinou ochotníků, ale kvůli prostorám, nevhodným pro provozování divadla. Podmínky se změnily v roce 1902, kdy bývalí ochotníci z Divadelního spolku Tyl svůj spolek opět probudili k životu. Prozatímním ředitelem byl zvolen Václav Hvězda.¹²³ Spolek svou činnost provozoval pouze do roku 1906, kdy musel opět kvůli nedostatku prostoru, a dekorací ukončit svou činnost. Knihovna i divadelní šatnice byly opět uloženy ve školní budově a divadelní pódium na školní zahradě.¹²⁴

V roce 1908 se z iniciativy Tělocvičné jednoty Sokol se v Chrasti začalo uvažovat o stavbě tělocvičny, která by měla fungovat jako reprezentativní budova pro Chrast. Divadelní spolek Tyl slíbil, že bude v nové budově pořádat svá představení a výtěžky věnuje nově vzniklému Družstvu pro postavení tělocvičny. Místní záložna přislíbila věnovat na stavbu nové tělocvičny 10 000 K, a tak se zdálo, že ke stavbě tělocvičny dojde co nejdříve. Situace se ovšem změnila, když místní záložna od svého příspěvku ustoupila a projekt tělocvičny,

¹²² SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 92.

¹²³ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 98.

¹²⁴ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 99.

který měl být uskutečněn v roce 1909, byl odložen a tím bylo také odloženo další fungování Divadelního spolku Tyl.¹²⁵

Spolek se z nečinnosti probudil v roce 1911, kdy uspořádal několik představení. Jeho finanční situace se však nadále zhoršovala kvůli nevýhodnému pronájmu místnosti v hostinci v Panském domě a již v září začali ochotníci na představeních prodělavat. Činnost spolku pokračovala i v roce 1912, kdy se odehrálo jedno představení. Další činnost je spojená s rokem 1914, kdy v Chrasti vznikl odbor Národní jednoty severočeské a oba ochotnické spolky v Chrasti¹²⁶ pořádaly představení, z nichž zisk náležel Chrastické severočeské jednotě. Další činnost spolku pokračovala v roce 1916, jedno představení bylo odehráno v roce 1917.

V roce 1918 se Divadelní spolek Tyl dohodl se Sborem dobrovolných hasičů a Kroužkem mládenců a dívek, který během první světové války ve své činnosti nepokračoval, o přestěhování pódia do hostince U Opleštilů na stálo. Sál v hostinci U Opleštilů byl využíván převážně dobrovolnými hasiči, kteří uskutečnili jedno představení, a po něm přestěhovalo pódium opět do školní budovy.¹²⁷

Divadelní spolek Tyl opět nemohl najít své stálé působiště, a tak v roce 1920 valná hromada jeho činnost ukončila. Veškeré součásti spolkového majetku byly odevzdány obecnímu zastupitelstvu, které ponechala ve školní budově. Tam bývalý spolkový majetek chátral, a byl dokonce jedním žákem, který věci prodával, rozkrádán. Po neblahé obecní správě divadelního majetku byl celý inventář bývalého Divadelního spolku Tyl rozprodán tělocvičné jednotě v Podlažicích a Chacholicích.¹²⁸

Souhrn všech představení, které spolek uspořádal, najdete v příloze č. 50.

6.4.1 Předsednictvo spolku v letech 1860 -1895

Tabulka č. 5 – předsedové spolku Divadelního spolku Tyl 1860 - 1895

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	1860 - 1867	Josef Patočka
2.	1867 – 6. 7. 1870	Rudolf Patočka
3.	6. 7. 1870 - 1879	Alois Siegel

¹²⁵ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 100.

¹²⁶ Divadelní spolek Tyl a Kroužek mládenců a dívek

¹²⁷ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 134 – 135.

¹²⁸ SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 2, pag. 135 – 136.

4.	1879 - ?	Emanuel Siegel
5.	22. 12. 1888 – 14. 3. 1889	František Patočka
6.	14. 3. 1889 - 1892	Jan Jeryc
7.	1892 – 22. 6. 1892	Alois Siegel
8.	22. 6. 1892 - 1895	Vilibald Kuchyňka
<i>Další ředitelé (předsedové) spolku nebyli zjištěni</i>		

Tabulka č. 6 – jednatele spolku Divadelní spolek Tyl 1860 - 1895

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	10. 3. 1861 – 6. 7. 1870	Josef Kopečný
2.	6. 7. 1870 - 1871	František Červinka
3.	1871 - 1872	Vilibald Kuchyňka
4.	19. 12. 1874 – 14. 3. 1889	Vilibald Kuchyňka
5.	14. 3. 1889 – 22. 6. 1892	Josef Patočka
6.	22. 6. 1892 - 1895	František Patočka
<i>Další jednatele spolku nebyli zjištěni</i>		

6.5 Kroužek mláďenců a dívek v letech 1900 - 1919

Na začátek nutno podotknout, že se o činnosti ochotnického spolku Kroužek mláďenců a dívek nedochovalo mnoho původních dokumentů. Existují pouze dvě knihy zápisů setkání spolku. Zápisy nejsou bohužel tak vypovídající a podrobné jako u Divadelního spolku Tyl.

V době, kdy Divadelní spolek Tyl byl nucen kvůli nedostatku místa omezit svou divadelní a kulturní činnost, snažila se mladá generace tento spolek nějak nahradit. Již v roce 1900 byl v Chrasti založen nový ochotnický spolek s názvem Kroužek mláďenců a dívek. Stanovy spolku byly schváleny 7. června 1900. Vyplývá z nich, že spolek byl založen k zušlechťování svých členů, které se mělo dít pomocí divadla, výletů a zábav.

Ustavující valná hromada nového chrastického ochotnického spolku, se uskutečnila 25. srpna 1900. Dostavilo se na ni 35 osob.¹²⁹ Část z nich byla v té době členy i Divadelního

¹²⁹ SOKA Chrudim, Kroužek mláďenců a dívek, kart. 1, i. č. 1, pag. 1.

spolku Tyl, který v té době nevyvíjel téměř žádnou divadelní ani kulturní činnost. Za předsedu byl zvolen Josef Kopáček, Františka Müllerová místopředsedkyní, Josef Mihulka jednatelem a Emanuel Opleštil pokladníkem.¹³⁰

Kroužek mládenců a dívek našel své působiště v hostinci U Opleštilů. Vydržel v něm až do svého zániku. Postupně začal budovat nové divadelní pódium, konstrukci na oponu a další potřebné divadelní pomůcky. Divadelní kostýmy spolku zapůjčoval Divadelní spolek Tyl. Ochotníci využívali i služeb profesionální půjčovny kostýmů A. Měkoty z Hradce Králové a Jana Henycha z Kutné Hory.

Divadelní představení pořádal spolek nejen o svátcích, ale také nedělích. Nedělní představení si postupně získávala čím dál větší oblibu. bylo to zásluhou spolkových režisérů a samotných ochotníků. Mezi nevýznamnější režiséry v letech 1900 – 1918 patřili Josef Balíček, 54 představení, Otto Fleischmann, pět představení, Karel Jindrák, dvě představení a František Mittvalský jedno představení.¹³¹

Spolek většinou hrával hry českých autorů. Velmi oblíbené byly divadelní kusy Josefa Kajetána Tyla, Ladislava Stroupežnického, Jaroslava Vrchlického nebo sourozenců Mrštíkových.

Vstupné určil spolek velice nízké, aby byla umožněna návštěva co nejširším vrstvám. Od roku 1900 bylo sedadlo I. třídy za 1 K., sedadlo druhé třídy za 60 h, místo k stání za 40 h. V roce 1909 došlo ke změně cen. Nejdražší vstupné bylo stanoveno na 1K 20 h a nejnižší na 50 h. Další změna vstupného bylo stanovena v roce 1918, kdy nejdražší vstupenka stála čtyři koruny a nejlevnější jednu korunu. Tato cenová politika, kterou ochotnický spolek zpřístupnil divadlo široké veřejnosti, znamenala i řadu nevýhod. Při výpravných a nákladních představení končil spolek většinou ve ztrátě. Spolek krom divadla pořádal i různé další kulturní akce jako například taneční zábavy (1902, 1905), koncerty (21. 3. 1909, 15. 3. 1914).¹³²

Činnost spolku byla přerušena první světovou válkou, neboť část účinkujících nebyla přítomna. V roce 1915 sehrál spolek Kroužek mládenců a dívek dvě představení (*Prodaný ženich*, *Naši furianti*). V roce 1916 byl sehrán kus *Směry života*, v roce 1917 uspořádali ochotníci dvě představení (*Starí blázni*, *Zajatcův návrat*) a v roce 1918 představení *Kaňka* a *Podskalák*. Činnost byla v plném rozsahu obnovena až v roce 1918, kdy bylo odehráno

¹³⁰ SOkA Chrudim, Kroužek mládenců a dívek, kart. 1, i. č. 1, pag. 2.

¹³¹ SOkA Chrudim, Kroužek mládenců a dívek, kart. 1, i. č. 1.

¹³² SOkA Chrudim, Kroužek mládenců a dívek, kart. 1, i. č. 1.

několik představení (*Posel, Noc na Karlštejně, Červ*). Po válce byly také obnoveny další kulturní činnosti spolku (koncerty, taneční zábavy, besedy a výlety).

První valná hromada pro první světové válce se uskutečnila 24. května 1918. Byl na ní zvolen předsednický výbor: Předsedou se stal Miroslav Šrůtek, místopředsedou, Stanislav Dušek a František Sádek jednatelem. Po valné hromadě spolek sice obnovil činnost, však žádné divadelní představení neuspořádal.

Činnost spolku byla ukončena v roce 1919. Jeho pokračovatelem se stal Kroužek divadelních ochotníků, vzniklý v roce 1919.

Souhrn všech představení, které spolek uspořádal, najdete v příloze č. 51.

6.5.1 Předsednictvo spolku 1900 - 1918

tabulka č. 7 – předsedové spolku Kroužek mládenců a dívek 1900 - 1919

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	25. 7. 1900 – 8. 2. 1902	Josef Kropáček
2.	8. 2. 1902 – 23. 3. 1902	Františka Müllerová
3.	23. 3. 1902 – 6. 1. 1911	Josef Balíček
4.	6. 1. 1911 – 2. 2. 1913	Karel Novotný
5.	2. 2. 1913 – 17. 3. 1914	Miroslav Šrůtek
6.	24. 4. 1918 – leden 1919	Miroslav Šrůtek

Tabulka č. 8 – jednatele spolku kroužek mládenců a dívek 1900 - 1919

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	25. 7. 1900 – 7. 1. 1902	Josef Mihulka
2.	7. 1. 1902 – 27. 7. 1904	Jan Krejsa
3.	27. 7. 1904 – 8. 1. 1905	Karel Novotný
4.	8. 1. 1905 – 20. 3. 1905	Josef Stein
5.	20. 7. 1905 – 14. 1. 1906	Jan Krejsa
6.	14. 1. 1906 – 26. 11. 1907	Otto Fleischmann
7.	6. 1. 1908 – 7. 1. 1912	František Mittvalský

8.	7. 1. 1912 – 17. 3. 1914	Karel Balíček
9.	24. 4. 1918 – leden 1919	František Sádek

6.6 Kroužek divadelních ochotníků

6.6.1 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1918 – 1930

„Červánky vycházející svobody a předtucha blízkého převratu podnítily řadu členů Kroužku mládenců a dívek k nové práci Valná hromada konaná 6. ledna 1919 přijala návrh Bernarda Vavřína o změně názvu spolku. Tato změna byla ochotníky schválena a od té doby nese spolek jméno Kroužek divadelních ochotníků v Chrasti.

Hned v roce 1919 spolek uspořádal několik představení a pokračoval v přestavbě divadla. Své působiště spolek opět našel v hostinci U Opleštilů, v němž spolek vydržel až do roku 1951, kdy spolek Kroužek mládenců a dívek do Újezdní osvětové besedy v Chrasti.¹³³

V roce 1920 oslavil spolek dvacetileté jubileum trvání a 21. srpna zorganizoval mimořádnou valnou hromadu, po jejímž ukončení se pořádal jubilejní večírek. Na něm vystoupili převážně členové kroužku. Na další rok, 1925 připadalo významné jubileum 25. výročí založení Kroužku divadelních ochotníků, resp. Kroužku mládenců a dívek. Spolek své výročí oslavoval v průběhu celého roku 1925. V únoru se konala maškarní merenda, v březnu se hrálo divadelní představení *Kráska ze Šumavy*, v dubnu *Praha je Praha* a v prosinci 1925 představení *Noční manévry*. Hlavní část oslav probíhala ve dnech 22. a 23. srpna 1925. V rámci oslav byla odehrána dvě představení 22. srpna *Paní mincmistrová* a 23. srpna *Rozveselená rodinka*. Velkolepost oslav dokládá vyúčtování: Příjem: 10 756, 30 K., vydání: 9 509, 70 K., čistý zisk: 1 246, 50 K. Valná hromada v roce 1928 udělila diplom čestného členství těm členům, kteří byli déle než 25 let aktivními členy spolku¹³⁴. Oslavy významného jubilea třiceti let od založení Kroužku divadelních ochotníků, nebo Kroužku mládenců a dívek naplánovali ochotníci na březen a duben roku 1930. Pro výročí připravil spolek představení *Má panenka modrooká*, které ochotníci pro velký úspěch museli odehrát hned třikrát – 25. března, 30 března 1930 a 27. dubna 1930.¹³⁵

¹³³ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 1.

¹³⁴Diplomy byly uděleny: *Růženě Duškové, Marii Jamborové, Martě Opleštilové, Zdence Nevolové, Stanislavu Duškovi, Jindřichu Bednářovi, Aloisi Dvořákovi, Františku Jamborovi, Josefu Kyselovi, Emanuelu Opleštilovi, Josefu Opleštilovi, Václavu Slavíkovi, Bohumilu Stuhlíkovi, Miroslavu Šrůtkovi a Aloisi Vaňkovi.*

¹³⁵ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 1.

Největší úspěchem spolku v letech 1918 – 1930 bylo obnovení zaniklého tzv. Nerudova okrsku¹³⁶ v roce 1930. Impuls k němu byl dán již v roce 1927, kdy Kroužek divadelních ochotníků vyjednával s Ústřední maticí divadelních ochotníků československých v Praze a učinil obsáhlé přípravy, které financoval ze svých soukromých zdrojů. Tato činnost nevyšla naprázdno, což potvrzoval nevšední zájem organizovaných jednot a spolků o podniky Nerudova okrsku, které směřovaly ke zvýšení úrovně ochotnických představení.

Ceny vstupného na spolková, divadelní představení byly rozděleny do několika kategorií. První dvě řady od jeviště byly první kategorií, třetí a čtvrtá řada druhou kategorií, ostatní řady třetí kategorií a stání. Ceny spolek upravil v roce 1921 – I. kategorie – 10 korun, II. kategorie – 8 korun, III. kategorie – 6 korun a stání – 1 koruna a v roce 1928, kdy bylo vstupné následovně sníženo: I. kategorie – 6 korun, II. kategorie – 5 korun, III. kategorie – 3 koruny a stání – dvě koruny.¹³⁷

6.6.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1918 – 1930

Tabulka č. 9 – předsedové spolku Kroužek divadelních ochotníků 1919 - 1930

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	6. 1. 1919 – 6. 1. 1921	Miroslav Šrůtek
2.	6. 1. 1921 – 30. 9. 1924	František Sádek
3.	30. 9. 1924 – 18. 6. 1928	Antonín Mandík
4.	18. 6. 1928 – 6. 1. 1930	Miroslav Šrůtek
5.	Od 6. 1. 1930	Antonín Mandík

Tabulka č. 10 – jednatele spolku Kroužek divadelních ochotníků 1919 - 1930

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	6. 1. 1919 – 6. 1. 1921	Bernard Vavřín
2.	6. 1. 1921 – 6. 9. 1921	Eduard Falckráb

¹³⁶ Nerudův východočeský okrsek byl založen v roce 1912 jako součást Ústřední matice divadelních ochotníků českých (později československých). Předsedou valné hromady se stal JuDr. Karel Pippich. Nerudův východočeský okrsek bylo sdružení ochotnických spolků fungujících na Chrudimsku.

¹³⁷ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 2.

3.	6. 9. 1921 – 21. 1. 1922	Štěpán Dvořák
4.	31. 1. 1922 – 22. 1. 1926	Otto Konvalinka
5.	22. 1. 1926 – 30. 1. 1927	Josef Kysela ml.
6.	30. 1. 1927 – 18. 6. 1928	Ladislav Šalda
7.	18. 6. 1928 – 2. 7. 1928	Stanislav Dejdar
8.	Od 2. 7. 1928	Karel Bláha

6.6.2 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1931 – 1938

Velkým počinem Kroužku divadelních ochotníků v Chrasti byla v letech 1930 – 1938 byla příprava a realizace venkovních představení v přírodním amfiteátru v Chacholicích.

Venkovní nebo přírodní představení, jak byla akce nazývána ochotníky, byla připravována již od ledna roku 1931. Přípravný sbor pod vedením pana Sádka měl zajistit administrativní záležitosti k povolení akce. V rámci příprav přírodního představení byl také zřízen technický sbor pod vedením pana Andrlíka.

Na schůzi ochotníků v květnu 1932 bylo rozhodnuto, že spolek odehraje jako své první přírodní představení *Lucernu* od Aloise Jiráska. Termíny představení byly naplánovány na 31. července a 7. srpna 1932.

Divadlo v přírodě mělo veliký úspěch, což reflektovaly také noviny Chrudimský kraj, které kladně ohodnotily snahu ochotníků, avšak připomněly špatnou pořadatelskou službu, neboť značná část diváků sledovala představení bez zaplacení vstupného.¹³⁸ Představení se pro velký zájem muselo opakovat také 14. srpna. I když mnoho diváků nezaplatilo vstupné, vydělali ochotníci na třech představeních v přírodě přes 2000 korun, což hodnotili jako veliký úspěch a rozhodli, že peníze využijí na opravu stávající scény v hostinci U Oplištilů.

Divadla v přírodě si herci i diváci natolik oblíbili, že v letních měsících pořádal spolek představení téměř každoročně. (*Napoleon a madame Jan Gene* v roce 1933, *Husopaska* v roce 1934, *Brandejští dragouni* a *Podzimní manévry* v roce 1935 a *Rychtářův poklad* v roce 1937).¹³⁹

Činnost Kroužku divadelních ochotníků, ale nezužovala pouze na pořádání letních představení v přírodním divadle. Spolek nadále pořádal představení na své domovské scéně v hostinci U Oplištilů, kde byla v letech 1933 -1935 provedena částečná rekonstrukce divadelní místnosti. Během úprav bylo rozšířeno jeviště o padesát centimetrů a byly

¹³⁸ Chrudimský kraj. Č. 18. (13. září 1932), XXI. Chrudim 1932.

¹³⁹ Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 3.

zakoupeny pohodlnější lavice. Pro konání tanečních a kabaretních večerů zakoupil spolek několik židlí a stolů. Tyto byly po několika měsících zrušeny, jelikož o ně neměli diváci dostatečný zájem, a proto byly opakovaně ztrátové.

Spolek v roce 1931 upravil kategorizaci vstupného, takže do první kategorie patřily první tři řady sedadel, do druhé kategorie patřila všechna ostatní místa a do třetí kategorie patřila všechna místa k stání. Ceny byly v roce ustanoveny následovně: I. kategorie – 6 korun, II. kategorie – 5 korun a III. kategorie – 3 koruny. Takto nastavené ceny vydržely až do roku 1933, kdy byla upravena cena u první kategorie – došlo ke zdražení lístku na 6 korun a 50 haléřů, druhá kategorie zůstala beze změny (5 korun) a vstupenky třetí kategorie byla zvýšena o 50 haléřů na tři koruny a 50 haléřů. (Tyto ceny platily i pro divadla v přírodě.)

Kabaretní a zábavné večery měly odlišné ceny vstupenek. Nejdražší vstupenky, první kategorie, zajišťovaly místo v prvních třech řadách stolů a jejich cena byla spolkem stanovena na šest korun za osobu. Do druhé kategorie patřily ostatní stoly v divadelní místnosti a cena za osobu byla stanovena na pěti korunách.¹⁴⁰

6.6.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1931 – 1938

Tabulka č. 11 – předsedové spolku Kroužek divadelních ochotníků 1931 - 1938

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	6. 1. 1930 – 12. 2. 1939	Antonín Mandík

Tabulka č. 12 – jednatele spolku Kroužek divadelních ochotníků 1931 - 1938

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	2. 7. 1928 – 19. 1. 1936	Karel Bláha
2.	19. 1. 1936 – 14. 5. 1936	Marta Oplěštilová
3.	14. 5. 1936 – 2. 9. 1937	Ladislav Šalda
4.	2. 9. 1937 – 24. 2. 1938	Jana Lichtenbergová
5.	24. 2. 1938 – 12. 2. 1939	Vojtěch Lichtenberg

¹⁴⁰ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 3.

6.6.3 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1939 – 1945

Divadelní činnost spolku byla během druhé světové války omezována, avšak spolek nadále pokračoval v činnosti. Již v dubnu 1939 nebylo Kroužku divadelních ochotníků povoleno uspořádat představení *RUR*. Mnohem větší omezení divadelní činnosti přineslo nařízení č. 2200/1941 z roku 1941, které ochotníkům zakázalo pořádat divadelní hry anglických autorů (včetně her Williama Shakespeara), dále všech her francouzských (mimo Bizetovy *Carmen*), ruských, polských, řeckých, jugoslávských. Důležité bylo, zda je originál hry napsán v některém z uvedených jazyků příslušníky jiných národností. Také nemohla být uváděna díla, která se odehrávala v anglickém, francouzském, řeckém, ruském, polském, jugoslávském nebo v jakémkoliv dalším „komunistickém prostředí“.¹⁴¹

Zásahy do spolkové činnosti nesměřovaly pouze do repertoáru ochotnických souborů, ale také do změn ceny vstupenek. Spolek sám o své vůli měnil cenu vstupenek v roce 1940, kdy se objevilo pět kategorií vstupenek. Do první, nejdražší kategorie patří křeslo, do druhé kategorie patří první dvě řady sedadel, do třetí kategorie patří druhá a třetí řada, do čtvrté kategorie patří ostatní řady a pátá kategorie je pro stání. Ceny spolek ustanovil následovně – I. kategorie – 7 korun, II. kategorie – 6 korun, III. kategorie – 5 korun, IV. kategorie – čtyři koruny a V. kategorie – tři koruny. Další, tentokrát nařízená změna cen vstupenek následovala v roce 1941, kdy musel ochotnický spolek připočítat ke každé vstupence 20 haléřů, které byly určeny pro Národní pomoc. Další nařízená změna cen následovala v roce 1942, kdy spolek musel udělit padesátiprocentní slevu pro těžké válečné poškozence.¹⁴²

Válka zasáhla i do počtu členů Kroužku divadelních ochotníků. V roce 1943 byli gestapem zatčeni Stanislav Dejdar a Antonín Mandík, kteří byli v roce 1944 popraveni.¹⁴³ Jejich osud dnes připomíná pamětní deska,¹⁴⁴ která je umístěná v Chrastí čp. 500 (dnešní budova České pošty, dříve budova místního národního výboru). Pomník byl slavnostně odhalen 28. října 1946.¹⁴⁵ Antonín Mandík byl popraven 29. září 1944 v Drážďanech. Tuto informaci zjistíme z dopisu na rozloučenou, jehož kopie je uložena v Památníku Terezín. V dopise na rozloučenou se mimo jiné dočteme: „*Dnes večer budu popraven. Věřte tomu, že umírám ve vzpomínkách na Vás.na všechny. Přeji Vám všem, abyste prožívali ve štěstí a spokojenosti. Já Vás prosím o to, abyste promě netruchlili a vzpomínali*

¹⁴¹ GEBHART, J.: *Řízení legální českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha 2010.

¹⁴² SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

¹⁴³ KOBETIČ, P.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002.

¹⁴⁴ Pamětní deska s medailonem a nápisem „Antonín Mandík – Stanislav Dejdar.“ Pod lipovou větvičkou následující text: „*Pro nový spravedlivý svět padli v rukou německých katanů. Věčná jim paměť! Věnují občané v Chrastí u Chrudimě 28. X. 1946.*“

¹⁴⁵ KOBETIČ, P.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002.

jen v dobrém. prosím Vás za odpuštění, zda-li jsem Vám někomu ublížil. Děti moje zlaté vzpomínejte na dědečka tak jako jste jej znali. Moje drahá mámo! Děkuji Ti za vše, co jsi pro mě dělala a děkuji za Tvoji lásku a prosím Tě neplač a netruchli, jako já nepláču. Všechny moje věci patří Tobě a žij zbytek svého života ve vzpomínkách na mě a hlavně pro děti. Zdravím naposled všechny, kteří mě měli rádi. Venouši a Haničko loučím se s Vámi naposledy Poslední sbohem Váš Děda.“¹⁴⁶

Největší úspěch Kroužku divadelních ochotníků se udál v roce 1939, kdy spolek připravil pro přírodní divadlo hru *Fidlovačka* od Josefa Kajetána Tyla. Představení spolek odehrál v červenci 1939. Účinkovalo v něm přes sto herců, v organizačním výboru pracovalo přes 50 osob, které zajišťovaly stavbu dekorací, předprodej vstupenek, provoz občerstvovacích stánků ostrahu divadla, aby byli eliminováni neplatící diváci. Představení mělo mimořádný úspěch. Podle dobového tisku je vidělo přes pět tisíc návštěvníků a čistý příjem činil 11 000 korun.¹⁴⁷

V roce 1940 oslavil 40 let od svého založení a uspořádal další představení v přírodním divadle. Tentokrát bylo vybráno dílo od Boženy Němcové *Divá Bára*. Místní tisk o představení referoval s nadšením a nešetřil chválou všech herců. Hlavně byl chválen režisér představení Stanislav Dejdar. Informace o celkovém počtu návštěvníků se nedochovala, ale spolek na tomto představení vydělal 4 284 korun.¹⁴⁸

Na valné hromadě v únoru 1945 zaznělo přání Karla Bláhy, toho času předsedy spolku, aby měl spolek v roce 1945 takovou činnost, jako ji mívával před druhou světovou válkou.¹⁴⁹ Přání bohužel nebylo vyslyšeno a spolek přerušil svou činnost do roku 1947. Teprve pak se snažil navázat na zašlou slávu chrastického ochotnictví.

6.6.3.1 Předsednictvo spolku v letech 1939 – 1945

Tabulka č. 13 – předsedové spolku Kroužek divadelních ochotníků 1939 - 1945

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	12. 2. 1939 – 4. 2. 1940	Stanislav Dejdar
2.	4. 2. 1940 – 30. 1. 1941	František Bednář
3.	30. 1. 1941 – 3. 2. 1942	Josef Kysela

¹⁴⁶ Památní Terezín, Sb. p., k. 5, A 316/2-1

¹⁴⁷ Chrudimský kraj. Č. 16. (3. srpna 1940), XXIX. Chrudim 1940.

¹⁴⁸ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

¹⁴⁹ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

4.	3. 2. 1942 – 29. 2. 1943	Stanislav Dejdar
5.	29. 2. 1943 - 1945	Karel Bláha

Tabulka č. 14 – jednatele spolku kroužek divadelních ochotníků 1939 - 1945

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	12. 2. 1939 - 1945	Eduard Falckráb

6.6.4 Kroužek divadelních ochotníků v letech 1947 – 1951

První poválečná schůze spolkového výboru se uskutečnila 24. listopadu 1947, kdy se sešel výbor spolku z roku 1945, který svolal valnou hromadu na 7. prosince 1947. Na valné hromadě bylo odsouhlaseno znovuoobnovení ochotnického spolku. V první řadě byl zvolen předseda spolku Josef Kysela a jednatel spolku Vlasta Felklová. Již v roce 1948 začal spolek vyvíjet svou činnost a připravovat divadelní představení. Vzhledem k tomu, že byl dva roky v nečinnosti, ztratil se jeho veškerý majetek, a proto si ochotníci museli lavice a prkna na pódium půjčit od chrasteckých Sokolů.

Již ve dnech 28. a 29. března 1948 sehrál spolek dvě představení *RUR*, jež se setkala s vřelým přijetím. Dalším představením byla *Žofka z hájovny*, odehraná 9. a 10. května 1948. Představení měla obrovský úspěch a podle diváků navázal spolek na předválečné divadelní úspěchy. Na ně chtěl Kroužek divadelních ochotníků navázat i divadlem v přírodě. První poválečné představení se uskutečnilo 22. srpna 1948. Jako poválečnou premiéru vybrali ochotníci hru *Kráska ze Šumavy*, která měla u diváků opět velký úspěch. Spolek nezvládl organizaci a představení shlédlo mnoho neplatících diváků.

Okresní národní výbor v Chrudimi provedl v listopadu 1950 ve spolku šetření a shledal spolkové poměry neodpovídající politickému, sociálnímu a hospodářskému režimu. Připomínal, že v lidové demokracii přechodem do masových organizací dostane spolkový život novou řádnou náplň. A poradil spolku, aby ihned zahájil jednání s některou masovou organizací o svém začlenění do ní. Jednání měla začít okamžitě. Okresnímu národnímu výboru v Chrudimi měla být podána zpráva, zda se spolek dobrovolně rozpustí nebo se spojí s některou masovou organizací.¹⁵⁰

¹⁵⁰ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

Představitelé spolku rady uposlechli a již v prosinci 1950 začala jednání o začlenění do jednoty Sokol v Chrasti. Ta však návrh Kroužku divadelních ochotníků odmítla, neboť měla vlastní divadelní sekci.¹⁵¹

Na tuto situaci zareagoval Okresní národní výbor v Chrudimi telegramem, aby se ochotníci sešli na mimořádnou schůzi 16. prosince 1950. Na programu schůze měl být jediný bod – začlenění spolku do masové organizace. Schůze nepřinesla žádný výsledek, z důvodu neúčasti zástupce Krajského národního výboru v Pardubicích.¹⁵²

Schůze spolku svolaná na 13. února 1951 rozhodla o začlenění Kroužku divadelních ochotníků s veškerým majetkem do Revolučního odborového hnutí. Místní národní výbor v Chrasti svolal na 16. března 1951 schůzi do budovy Osvětové besedy v Chrasti. Na ni byli pozváni členové spolku, členové dobrovolných hasičů a členové dalších spolků z Chrasti a blízkého okolí. Na schůzi byl sloučen Kroužek divadelních ochotníků a Sbor dobrovolných hasičů v Chrasti do jednotné organizace Revolučního odborového hnutí, která nesla název Osvětová beseda v Chrasti.¹⁵³

Dnem 16. března 1951 byla tedy v Chrasti ukončena svobodná spolková činnost a současně byla ukončena více než 120 let trvající ochotnická činnost.

Souhrn všech představení, které spolek uspořádal, najdete v příloze č. 50.

6.6.4.1 Předsednictvo spolku v letech 1947 – 1951

Tabulka č. 15 – předsedové spolku Kroužek divadelních ochotníků 1947 - 1951

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	7. 12. 1947 – 16. 3. 1951	Josef Kysela

Tabulka č. 16 – jednatele spolku kroužek divadelních ochotníků 1947 - 1951

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	7. 12. 1947 – 14. 12. 1948	Vlasta Felklová
2.	14. 12. 1948 – 16. 3. 1951	František Hejhal

¹⁵¹ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

¹⁵² SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

¹⁵³ SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 4.

Chrastické ochotnické spolky byly velmi výrazným hybatelem kulturního života v Chrasti, nejenže pravidelně pořádali různá kulturní představení, ale také přispívaly na různé dobročinné aktivity nejen ve městě. Z místních charitativních projektů podpořily mimo jiné stavbu školy, opravu kostelních hodin a velmi často peníze věnovali na chudé děti. Z celostátních sbírek ochotníci přispěli například na Národní divadlo.

Postupem času z nedostatku prostor zanikl první ochotnický soubor z Chrasti – Divadelní spolek Tyl v roce 1918, který byl nahrazen již v roce 1900 Kroužkem mládenců a dívek, který byl v roce 1918 přejmenován na Kroužek divadelních ochotníků, který ukončil svou činnost až v roce 1951, kdy na nátlak Okresního národního výboru v Chrudimi musel vstoupit do Újezdní osvětové besedy v Chrasti.

Mezi významné divadelní počiny chrastických ochotníků patřilo pořádání divadel v přírodě, které mělo obrovský úspěch a postupně se hraní v přírodě stalo pravidelnou akcí, která byla pořádána v letních měsících. Největším úspěchem přírodních představení bylo uvedení hry Fidlovačka v roce 1939. Toto představení podle místního tisku navštívili okolo pěti tisíc diváků a spolek utržil přes jedenáct tisíc korun.

Do života ochotníků, také velmi často přicházely války. První válka, která ochotnický život v Chrasti zastavila, byla Prusko – Rakouská válka v roce 1866, při které musel být vyklizen divadelní sál pro účely armády. První světová válka zcela přerušila činnost spolků Divadelní spolek Tyla a Kroužku mládenců a dívek. Druhá světová válka ochotnický zcela život zcela neutlumila, ale přinesla mnohé cenzurní opatření, mezi které například patřilo, zákaz hraní her od anglických, francouzských, polských a jiných autorů. Z tohoto zákazu byla vyřazena pouze Bizetova Carmen. Během okupace byli zatčeni gestapem dva významní členové spolku Antonín Mandík a Stanislav Dejdar. Antonín Mandík byl popraven 29. září 1944.

Po skončení druhé světové války došlo také na obnovu ochotnického spolku, která se uskutečnila až v roce 1947. Po válce sehrál spolek pouze několik představení. Již v listopadu 1950 zahájil Okresní národní výbor v Chrudimi šetření a shledal spolkové poměry neodpovídající politickému, sociálnímu a hospodářskému režimu a 16. března vstoupil Kroužek divadelních ochotníků do osvětové besedy v Chrasti.

7. Spolková činnost v Heřmanově Městci

7.1 Heřmanův Městec

První dochovaná zpráva o Heřmanově Městci ze 7. října 1325 v zemských deskách se věnuje rozdělení majetku Heřmana z Mrdic. Heřmanův Městec je v tomto zápisu charakterizován jako nehrazené městečko, kterému patřila ves Bylany.

Heřmanovým Městcem procházela známá Trstenická stezka vedoucí z Moravy do Prahy, která město povýšila na významné obchodní centrum v regionu. Obchodnímu rozkvětu města přispělo také od 15. století velké židovské osídlení, které se rozkládalo v severní části města. Nejvyšší počet židovských obyvatel se v roce 1849 pohyboval okolo 850 osob.¹⁵⁴

Z významných majitelů Heřmanova Městce byl v 15. století Jan Městecký z Opočna, za jehož éry bylo město vypáleno husitskými vojsky, jako odplata za Janovy intriky proti Janu Žižkovi. K dalším významným majitelům města patřili Trčkové z Lípy, Andělové z Ronovce, Oprštoffové z Dubu a Frydštejna, Žerotínové, Berkové z Dubu, Šporkové a Kinští z Vchynic a Tetova. O rozvoj města se nejvíce zasloužili Šporkové. Za jejich držení byl rozšířen zámek, který byl v letech 1770 – 1784 přestavěn pro Jana Václava Šporka v klasicistním stylu. Ve třicátých letech ho přeměnil Ferdinand Kinský na reprezentační rodinné sídlo. Kostel sv. Bartoloměje byl postaven nákladem Václava Šporka v letech 1756 – 1761 architektem Františkem Tomášem Jedličkou. Interiér kostela sv. Bartoloměje uchovává velmi cenná díla, mezi která patří fresky Kázání a Umučení sv. Bartoloměje. Tyto fresky vytvořil barokní malíř František Xaver Palko v roce 1762. Mezi další významné heřmanoměstské stavby patří židovská synagoga, kaple sv. Jiří a sv. kříže, zámecký park.¹⁵⁵

V roce 1828 získali město do držení Kinští, kteří se také významně zapsali do rozvoje Heřmanova Městce. Mezi významné počiny Kinských bylo zřízení Mariánské nemocnice, hřebčína, rozšíření zámku a zámeckého parku do dnešní podoby.

V 19. století se rozvíjel kulturní i společenský život města. Postupně se také rozvíjela spolková činnost. Vznikly spolky divadelní, pěvecký, Tělovýchovná jednota Sokol, Sdružení dobrovolných hasičů. Z podpůrných a vzdělávací spolků ve městě působily Studentský spolek Rudolf Pokorný a Řemeslnická beseda.

¹⁵⁴ MORAVEC, L.: *Heřmanův Městec*. Heřmanův Městec 1948.

¹⁵⁵ KOUTSKÝ, O.: *Z minulosti Heřmanova Městce*. Pardubice, sd.

7.2 Heřmanoměstské spolky

V Heřmanově Městci evidujeme ve sledovaném období celkem 18 spolků. Nejvíc bylo spolků dělnických (6). Činnost ve městě vyvíjely dělnické spolky: Dělnický zábavní spolek Hálek (16. srpna 1898), Odbočka zemské jednoty zřízenců Draha (23. dubna 1900), dělnická beseda Barák (13. září 1897), Podporující spolek Svornost (11. května 1882), Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (14. října 1946), Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (22. října 1946), divadelní spolky: Spolek divadelních ochotníků Heřman (11. září 1883), hasičské spolky: Sbor dobrovolných hasičů (12. února 1875), katolické spolky: Vzdělávací, křesťanský, katolický, sociální spolek (3. srpna 1897), legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců: Místní skupina válečných poškozených (20. prosince 1921), literární, vzdělávací spolky: Klub citelů Mistra Jana Husa (13. února 1925), pomocné a charitativní spolky: Spolek Československého Červeného kříže (11. února 1922), sportovní spolky: Klub cyklistů Heřman (13. srpna 1912), studentské a mládežnické spolky: Studentský spolek Rudolf Pokorný (1879), tělovýchovné jednoty: Tělovýchovná jednota Sokol (18. září 1892), Jednota československého Orla (23. listopadu 1926), zábavní spolky a besedy: Čtenářská beseda (21. července 1873) a ženské a dívčí spolky: Spolek paní a dívek (1875). Ostatní spolky nejsou v Heřmanově Městci zastoupeny. (Tabulka č. 1 – přehled spolků na Chrudimsku.)

Průměrná délka činnosti spolků v Heřmanově Městci se pohybuje přes 42 let a průměrná členská základna čítá 70.

Mezi spolky s nejdelší činností v Heřmanově Městci patří: Sbor dobrovolných hasičů (75 let), Spolek divadelních ochotníků Heřman (68 let), Tělovýchovná jednota Sokol (60 let) a Spolek paní a dívek (50 let).

Studentský spolek Rudolf Pokorný byl k detailnímu popisu vybrán mimo jiné pro jeho záslužnou činnost. Spolek podporoval studenty na studiu, ale také se výrazně zapojil do kulturní a osvětové činnosti města.

7.3 Studentský spolek Rudolf Pokorný

7.3.1 Studentský spolek v letech 1875 - 1896

Ustanovující schůze Studentského spolku¹⁵⁶ proběhla v září 1879. Byly na ní schváleny stanovy a bylo zřízeno kuratorium nadace stipendijního fondu, do kterého pro začátek přispěli Josef Püchel a Václav Buchar. Podle spolkových stanov mohli stipendium dostávat pouze nemajetní studenti vysokých nebo středních škol z Heřmanova Městce a jeho okolí, kteří byli české národnosti. Z udělení stipendia byli vyloučeni teologové. Ze spolku byly nejprve také vyloučeny dívky, což se postupně změnilo.¹⁵⁷ Ze stanov spolku mimo jiné vyplývá, že ze spolkových řad bylo voleno spolkové úřednictvo, které mělo tři členy a skládalo se z protektora studujících a dalších dvou členů. U protektora spolku byla uložena pamětní kniha, do které měli zbývající dva členové spolkového výboru právo zapisovat. Prvními členy spolkového výboru se stali Josef Büchel jako protektor spolku a Václav Buchar s Karlem Peškem jako členy výboru.¹⁵⁸

Oba zmínění patřili mezi duchovní otce spolku. Václav Buchar krátce po založení spolku zemřel. Jak již bylo řečeno, spolek podporoval chudé studenty. Finanční prostředky na podporu studentů získával pořádáním divadelních představení, zábav a dalších kulturních podniků. Pro přehlednější správu financí byl již v září roku 1872 založen speciální účet u místní záložny.

Téměř veškerá činnost Studentského spolku se odehrávala pouze v době letních prázdnin, kdy se studenti vraceli zpět do rodného města. Spolek tu dobu pořádal různé výlety do okolí, pravidlem bylo také pořádání různých divadelních her, přednášek, tanečních zábav, koncertů a například tanečních kurzů, které měly velký úspěch a staly se jedním z největších finančních zdrojů. Mimo prázdninové měsíce se do činnosti spolku zapojovali většinou studenti gymnázií, kteří společně s vysokoškolskými studenty chystali na období Vánoc reprízy úspěšných letních představení.

Studenti i jejich divadelní představení, koncerty a další aktivity byly velmi oblíbené, nejen u místních obyvatel, ale také i u přespolních. Divadlo i koncerty byly hojně navštěvovány diváky z nedaleké Chrudimi i z Pardubic. Tito návštěvníci byli podle členů spolku mimořádně štědrí. Největší finanční obnos přinášela studentům velká Akademie,

¹⁵⁶V roce 1879 hovoříme pouze o Studentském spolku. Název spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný je oficiálním názvem až od roku 1896, kdy Nadace Rudolf Pokorný vložila do studentského spolku větší část peněz.

¹⁵⁷Do doby než se dívky mohly stát členy Studentského spolku Rudolf Pokorný, byl velmi oblíbeným dívčím spolkem, Spolek paní a dívek, který spolupřádal se studentským spolkem některá divadelní a koncertní představení.

¹⁵⁸SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 1.

kteřou pravidelně pořádali koncem srpna. Proto měli studenti na konci prázdnin vybráno dost finančních prostředků pro studijní život.

První Akademie se uskutečnila 28. srpna 1885 v sále U Bílého beránka. Na programu byly předehra k opeře Zmařená svatba, árie Blaženy z Tajemství od Bedřicha Smetany, směs národních písní. Naše vlast, Zpěvy lidu českého, básně od Elišky Krásnohorské, slovenské písně a slovanské tance. Akademie měla u obecnstva úspěch. Z vybraných 316 zl. spolek odeslal 100 zl. na Ústřední matici a 18 zl. bylo uloženo na studijní fond.¹⁵⁹

Studenti nebyli jediným spolkem, který pořádal různé kulturní akce a vybíral na nich vstupné. Kvůli lukrativnosti těchto akcí panovalo mezi spolky napětí, které často vyústilo v různé schválnosti. Největším soupeřem Studentského spolku Rudolf Pokorný byl Sbor dobrovolných hasičů z Heřmanova Městce, který vznikl v roce 1875. Celý spor vyvrcholil srpnu 1886, konala se tradiční studentská Akademie. Její součástí měl být odpolední koncert na Velkém náměstí, který ale musel být přesunut na malé náměstí, neboť na Velkém náměstí koncertoval Sbor dobrovolných hasičů. Tento konflikt vyprovokoval několik urážlivých slov na každé straně. V pamětní knize studentů je tato událost zapsána následovně: „... odebrala se kapela holická na náměstí malé, kde za velikého účastenství inteligentnější části obecnstva měšťanského šest koncertních čísel sehrála. – Dodati [se] sluší, že zmíněný koncert sboru dobr[ovolných] hasičů pořádan byl jedině z konkurence.“¹⁶⁰ Zato s některými heřmanoměstskými spolky měli studenti nadstandardní vztahy, a to zejména se Spolkem paní a dívek, s kterým spolupracovali na různých kulturních akcích, např.: v roce 1888 společně uspořádali koncert, kde mimo jiné vystoupil smíšený pěvecký sbor. Spolek spolupracoval i s dalšími seskupeními v rámci Čech, pravidelně přispíval Husovu fondu, Ústřední matici školské.

Po několika letech, kdy lidé studentům štědře přispívali, svou pomoc omezili a v roce 1894 se k snížení příspěvku na chudé studenty přidalo i město Heřmanův Městec, které podle účetních materiálů dřív přispívalo 100 zlatých. Šetření mělo důvod v plánu Heřmanova Městce financovat autobusovou linku Heřmanův Městec – Chrudim, (provoz na ní byl zahájen v roce 1899). Finanční situace spolku se nadále zhoršovala. Vedle omezení příspěvku lze další příčinu shledat v malém počtu členů (v roce 1894 jich bylo několikanásobně méně než v letech 1892 a 1893.)¹⁶¹ Při nízkém počtu členů nebylo možné hrát divadelní představení. I z tohoto důvodu se studenti upínali k tradiční pouti, která

¹⁵⁹ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 1.

¹⁶⁰ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 1, pag. 7.

¹⁶¹ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 2.

se v Heřmanově Městci konala pravidelně poslední srpnovou neděli. Z poutového věnečku si studenti odnesli čistý výnos 50 zl., ale ani s tím nebyli spokojeni. V roce 1895 se Studentský spolek spojil s místní Tělovýchovnou jednotou Sokol, se kterou uspořádal tradiční Akademii, kde vystoupil s Erbenovou básní *Vodník* JUDr. Karel Pippich.¹⁶²

Finanční situace spolku se nezlepšila ani v roce 1896, kdy na spolkovém účtu bylo přes tisíc zlatých, ale výdaje spolku se nadále zvyšovaly. Z tohoto důvodu byl vznesen návrh, aby Nadace Rudolf Pokorný¹⁶³ postoupila svůj fond studentskému fondu s podmínkou, že by studentský spolek nesl v rámci uctění památky slavného rodáka jméno Studentský spolek Rudolf Pokorný. V rámci příprav převodu finančních prostředků byla zřízena zvláštní komise, která měla převod zabezpečit, aby vše proběhlo podle platných zákonů. Komise následně navrhla, aby se převod uskutečnil, až bude v majetku nadace více než 1 500 zlatých. Studentský spolek se s Nadací Rudolf Pokorný dohodl již koncem roku 1896. Od ledna 1897 proto nesl Studentský spolek nový oficiální název Studentský spolek Rudolf Pokorný.¹⁶⁴

7.3.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1879 – 1896

Tabulka č. 17 – předsedové spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1879 - 1896

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	1. 9. 1879 – 1. 1. 1893	Josef Püchal
2.	Od 1. 1. 1893	Josef Plavec

Tabulka č. 18 – jednatele spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1879 - 1896

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	1. 9. 1879 – 1. 1. 1893	Václav Buchar
2.	Od 1. 1. 1893	Josef Pecháček

¹⁶²JUDr. Karel Pippich (1849 – 1921). Předseda Národního výboru v Chrudimi v roce 1918, právník, ochotník, režisér, autor veseloher a libreta Vlasty Skon zhudebněného O. Ostrčilem. Jeho jméno dnes nese chrudimské divadlo.

¹⁶³ Nadace Rudolf Pokorný, byla nadace, která chtěla vytvořit Rudolfovi Pokornému v Heřmanově Městci pamětní desku.

¹⁶⁴ Rudolf Pokorný (1853 – 1887). Rodák z Heřmanova městce, básník a spisovatel. Napsal deset svazků knih, tři tituly prózy, překlady Mezi jeho nejslavnější díla patří *Z hor*, *Mrtvá země*, *Z potulek po Slovensku*.

7.3.2 Studentský spolek Rudolf Pokorný v letech 1897 – 1918

Finanční situaci spolek vyřešil již koncem roku 1896, ale neustále přetrvával problém s nedostatkem členů. Během let 1897 – 1899 stoupl počet členů spolku dvakrát, a spolek se tak opět mohl ve velké míře zapojit do kulturního života v Heřmanově Městci.

Opětovné finanční problémy řešil v roce 1901, kdy se z důvodu nezájmu veřejnosti nekonala většina prázdninových divadelních představení. Jediná akce, kterou chtěli studenti zlepšit svůj rozpočet, byla poslední srpnovou neděli pravidelná Akademie, při které byly obsazené pouze dvě přední řady, a celá akce skončila v deficitu. Finanční situace se začala zlepšovat v letech 1902 a 1903, kdy se zájem o divadelní představení a jiné akce spolku opět zvýšil a ty začalo opět přispívat i město Heřmanův Městec.¹⁶⁵ Opětovnou pomoc města spolku připočítat i zahájení autobusového spojení Heřmanův Městec – Chrudim v roce 1899. Po obnovení zájmu diváků a příspěvků od města spolek navýšil v roce 1903 jistinu na 3 000 korun. Z důvodu zvýšení jistiny byla upřesněna podpora středoškolských a vysokoškolských studentů tak, že vysokoškolští studenti měli vždy přednost před středoškoláky. Středoškolští studenti měli na stipendium nárok pouze tehdy, když byl dostatek finančních prostředků. To ovšem neznamenalo, že středoškolští studenti nemohli být nadále členy spolku. Část jich však spolek opustila, ale většina zůstala členy Studentského spolku Rudolf Pokorný a nadále se zapojovala do přípravy divadelních a jiných kulturních představení. Od ledna 1903 bylo upraveno výborové předsednictvo. Členy výboru se stali purkmistr v Heřmanově Městci, ředitel českých obecných škol v Heřmanově Městci a zástupce studujících, který byl volen studenty.

V roce 1903 uspořádali studenti společně s Nadací Rudolfa Pokorného velké oslavy básnických nedožitych 50. narozenin. U této příležitosti byla 2. srpna 1903 Rudolfu Pokornému odhalena pamětní deska na jeho rodném domě (čp. 283).¹⁶⁶ Podle dostupných informací byla pamětní deska na rodném domě umístěna až do roku 1998, kdy byla při rekonstrukci domu poškozena a restaurována.¹⁶⁷ Do dneška na domě umístěna není.

Od 5. srpna do 4. září 1911 se pod záštitou knížete Karla Kinského z Vchynic a Tetova uskutečnila v Heřmanově Městci krajinská Živnostenská, průmyslová a hospodářská výstava. Do jejich programu byl zařazen i sjezd zemského sdružení dorostu českého venkova a sdružení českých zemědělců.¹⁶⁸ Do organizace a průběhu výstavy se aktivně zapojilo studentstvo, které bylo pověřeno prodejem lístků a dozorem nad kulturní částí. V této době

¹⁶⁵ SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 2.

¹⁶⁶ KOBETIČ, P.: *Osobnosti Chrudimska*. Chrudim 2002.

¹⁶⁷ KOBETIČ, P. a kol.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002.

¹⁶⁸ KOBETIČ, P.: *Chrudimský kaleidoskop XX. století*. Chrudim 2001.

studenti nepořádali žádná divadelní ani jiná představení. Na slavnostní závěr výstavy byla pořádána „studentská veselice“, která mimo jiné obsahovala kuplety, sólová vystoupení a pozdního večera byla zvolena nejkrásnější dívka. Na prvním místě se umístila sl. Kubelková, na druhém místě sl. Mimrová a na třetím místě sl. Steindlerová.¹⁶⁹

Do činnosti spolku negativně zasáhla v roce 1914 první světová válka, která omezila divadelní a i jiné kulturní činnosti studentů. Pokud bylo nějaké divadelní představení pořádáno, musel být zisk odváděn buď okresnímu Fondu pro sirotky a vdovy po padlých vojácích, Červenému kříži, nebo jiným válečným projektům. Zisky nebyly nijak vysoké, neboť návštěvnost akcí byla minimální.¹⁷⁰

7.3.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1897 – 1918

Tabulka č. 19 – předsedové spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1897 - 1918

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	Do 1. 1. 1897	Josef Plavec
2.	1. 1. 1897 – 1. 1. 1902	Jaromír Kotěšovec
3.	1. 1. 1902 – 14. 5. 1902	Karel Plavec
4.	14. 5. 1902 – 1. 1. 1907	Jaromír Kotěšovec
5.	1. 1. 1907 – 1. 1. 1911	Karel Hocke
6.	1. 1. 1911 – 1. 1. 1917	Josef Richter
7.	Od 1. 1. 1917	Jan Netušil

Tabulka č. 20 – jednatele spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1897 - 1918

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	Do 1. 1. 1897	Josef Pecháček
2.	1. 1. 1897 – 1. 1. 1902	Karel Plavec
3.	1. 1. 1902 – 1. 1. 1907	Jan Munzar
4.	1. 1. 1907 – 1. 1. 1911	František Ondříček
5.	1. 1. 1911 – 1. 1. 1917	Josef Beran

¹⁶⁹ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 3.

¹⁷⁰ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 3.

6.	Od 1. 1. 1917	Josef Rameš
----	---------------	-------------

7.3.3 Studentský spolek Rudolf Pokorný v letech 1918 – 1939

Po skončení první světové války a vzniku Československé republiky došlo již v roce 1918 k obnovení divadelní a jiné kulturní činnosti spolku a přihlášení Studentského spolku Rudolf Pokorný do Ústřední matice školské, která byla v roce 1918 v Heřmanově Městci založena. Začalo se také uvažovat o umožnění členství studentkám. Ty ale začaly být přijímána až v roce 1924. Toto rozhodnutí nebylo tak jednoznačné, jak by se dnes mohlo zdát. Část studentů se postavila členkám z obavy možného rozvratu spolku dívkami. Někteří členové se dokonce postavili i proti tomu, aby dívky mohly studovat na vysokých školách v Československu. Nakonec byly tyto negativní hlasy přehlasovány a studentky se od roku 1924 mohly stát právoplatnými členkami. Toto rozhodnutí bylo mimo jiné odůvodněno: „... ze vzájemné spolupráce mohou studentsvu vzejíti jen užítky, že to bude přispívati k společenské výchově – a že tím půjdeme s duchem doby.“¹⁷¹ Když se mohly stát členkami spolku dívky, vyvstala otázka, zda studentkám bude přiznáno stipendium jak jejich mužským kolegům. Pod dlouhé a bouřlivé debatě byla také studentkám dána možnost využívat stipendijního fondu Studentského spolku Rudolf Pokorný.¹⁷²

I z důvodu většího počtu žadatelů o stipendium, vzrostla jistina spolku v roce 1924 z 3 000 K. na 9 700 korun. Ze zbytků peněz ze stipendijního fondu byl studentským spolkem založen druhý stipendijní fond, který nesl jméno Karla Stanislava Sokola.¹⁷³ Společně s tímto fondem vznikla i Nadace Karla Stanislava Sokola, která měla za úkol nechat odhalit pamětní desku na Sokolově rodném domě. Pamětní deska byla odhalena 22. srpna 1926, s výrazným přispěním Studentského spolku Rudolf Pokorný.¹⁷⁴ Na svém místě vydržela pouze do roku 1942, kdy byla uschována a její nové odhalení proběhlo až 28. července 1946 za přítomnosti ministra Zdeňka Nejedlého.¹⁷⁵ Dnes ji najdeme na heřmanoměstském Náměstí Míru na domě čp. 22.

¹⁷¹ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 1, pag. 173.

¹⁷² SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 4.

¹⁷³ Karel Stanislav Sokol (1867 – 1922), rodák z Heřmanova Městce, redigoval časopisy *Samostatnost*, *Kronika a Nezávislost*, v letech 1890 – 1913 vydával knižnici *Vzdělávací bibliotéka*.

¹⁷⁴ Popis pamětní desky: medailon s podobiznou Karla Stanislava Sokola s textem: „Zde se narodil Karel Stanislav Sokol, omladinář, bojovník za pokrok a svobodu českého národa. * 5. X. 1867 + v Praze 20. III. 1922. Studentstvo heřmanoměstské v srpnu 1926.“

¹⁷⁵ KOBETIČ, P.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002.

I v roce 1927 se studenti významně zapojili do kulturního života Heřmanova Městce. Největší úspěch zaznamenali s přednáškou dr. Jiřího Stanislava Gutha Jarkovského, konané v sále U Pivníčků 13. dubna 1927. Celý rok 1927 byl pro studenty mimořádně příznivý, jak z hlediska návštěvnosti, tak z finančního hlediska. Součet aktiv Stipendijních fondů Rudolf Pokorný i Karel Stanislav Sokol přesáhl částku 20 000 korun.¹⁷⁶

Hospodářská krize, která zasáhla Československo ve třicátých letech 20. století, do značné míry ovlivnila také spolkový život ve Studentském spolku Rudolf Pokorný. Studentská představení měla čím dál tím menší návštěvnost, a proto se tenčily i peníze na obou stipendijních fondech, ve kterých bylo v počátcích hospodářské krize přes 35 000 korun. Přesto však byla podpora vyplácena každoročně stejnému počtu studentů jako v předchozích letech. K výrazné změně došlo až v roce 1933, kdy byla stipendijní pomoc výrazně omezena a spolek vyplácel stipendium pouze těm nejnужnějším případům.

Představitelé spolku již v letech 1933 a 1934 hovořili o případném ukončení spolkové činnosti, ale tato možnost byla vždy zažehnána úspěšným představením nebo výrazným příspěvkem města Heřmanova Městce, Československé spořitelny v Heřmanově Městci nebo Česko-anglické banky v Hradci Králové.¹⁷⁷

Studentský spolek Rudolf Pokorný oficiálně ukončil svoji činnost v roce 1939. Faktický konec však přišel již v roce 1936, kdy spolek opustila většina jeho členů.¹⁷⁸

7.3.3.1 Předsednictvo spolku v letech 1918 – 1939

Tabulka č. 21 – předsedové spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1918 - 1939

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	Do 1. 1. 1919	Jan Netušil
2.	1. 1. 1919 – 1. 1. 1924	Josef Raušar
3.	1. 1. 1924 – 1. 1. 1927	Josef Tůmo
4.	1. 1. 1927 – 1. 1. 1934	Josef Plavec
5.	1. 1. 1934 - 1936	Hedvika Svobodová

¹⁷⁶ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 5.

¹⁷⁷ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 5.

¹⁷⁸ SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 5.

Tabulka č. 22 – jednatele spolku Studentský spolek Rudolf Pokorný 1918 - 1939

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	Do 1. 1. 1919	Josef Rameš
2.	1. 1. 1919 – 1. 1. 1924	Karel Radouš
3.	1. 1. 1924 – 1. 1. 1928	Růžena Svobodová
4.	1. 1. 1928 – 1. 1. 1932	Amálie Rychtaříková
5.	1. 1. 1932 - 1936	Karel Pokštefl

Původním účelem Studentského spolku Rudolf Pokorný byla pouze podpora nezaopatřených studentů, později se však činnost spolku zaměřovala také na pořádání různých kulturních a osvětových pořadů. Divadelní představení a přednášky se staly velmi oblíbené nejen u obyvatelů z Heřmanova městce, ale i blízké Chrudimi a jejího okolí.

Spolek svou činnost vyvíjel především v létě, kdy se většina studentů vracela zpět do města. Většinou stačili studenti vybrat dost peněz, aby mohla být během roku vyplácena stipendia. Finanční problémy nastaly v roce 1894, kdy se již finančně do činnosti spolku nezapojilo město Heřmanův Městec. Finanční problémy řešil spolek spojením s Nadací Rudolfa Pokorného a od ledna 1897 nese studentský spolek jméno Studentský spolek Rudolf Pokorný.

Spolek se nezapojoval do kulturní činnosti města pouze pořádáním divadelních a jiných představení, ale také pořádáním různých oslav při příležitosti odhalení pamětních desek. Pamětní desky spolek odhalil dvě, Rudolfu Pokornému a Karlu Stanislavu Sokolovi. Ze zbylých peněz po odhalení desky Karlu Stanislavu Sokolovi byl založen již druhý speciální, podpůrný fond, Podpůrný fond Karla Stanislava Sokola.

Hospodářská krize ve třicátých letech 20. století zasáhla Československo, se promítla i do činnosti Studentského spolku Rudolf Pokorný, proto již v roce 1933 byla omezena podpora studentům na minimum a již v letech 1933 – 1934 se představitelé spolku rozhodovali o ukončení činnosti spolku, ale tato možnost byla vždy zažehnána úspěšným představením nebo výrazným příspěvkem města Heřmanova Městce, Československé spořitelny v Heřmanově Městci.

Fakticky byla činnost spolku ukončena již v roce 1936, ale oficiálně byl konec spolku oznámen až v roce 1939.

8. Spolková činnost v Hlinsku

8.1 Hlinsko

Celou oblast Hlinecka vyplňují železné hory. Pro své typické klimatické podmínky je nazývána Česká Sibiř. Klima Hlinecka poznamenaly nejen životní styl, ale také lidovou architekturu a lidové stavitelství.¹⁷⁹

Nejstarší dochovaná zmínka o Hlinsku je z roku 1242, kdy se připomíná místní farní kostel. První dochovaná zpráva pochází až z poloviny 14. století. Název Hlinsko vznikl podle pověsti z raného středověku, kdy osadu založili hrnčíři, kteří objevili bohatá ložiska hlíny.¹⁸⁰

V 18. století se Hlinsko snažilo o vymanění z vrchnostenské pravomoci. Výrazem těchto snah byla stavba budovy radnice z roku 1792. Mezi další významné stavby v Hlinsku patří kostel Narození Panny Marie postavený v letech 1730 – 1745 na místě původního kostela z poloviny 14. století. Hlinecký kostel byl zbudován nákladem Štěpána Viléma Kinského, který začlenil zdivo staré kostelní věže do věže nové.¹⁸¹ K dalším významným stavbám patří unikátní urbanistický celek, který je tvořen souborem roubených stavení hlineckých řemeslníků s názvem Betlém. Urbanistický celek je dnes umístěn na místě, kde podle nedoložených zpráv ležela hrnčířská osada nesoucí název Hlína. Nepotvrzené informace hovoří, že tam existovala už v roce 1073.¹⁸²

Od roku 1850 do roku 1919 bylo Hlinsko sídlem okresu, po roce 1919 se město stalo součástí chrudimského okresu (s výjimkou let 1949 – 1960, kdy bylo Hlinsko opět okresním městem).

K dalšímu významnému centru lidových staveb patří nedaleko Hlinska skanzen lidové architektury Veselý Kopec, který byl založen v roce 1965 a patří mezi největší soubor staveb lidové architektury v České republice. Komplex lidových staveb z Českomoravské vrchoviny navázal na stávající objekty, které stály ve Veselém Kopci, Dřevíkově, Možděnicích,¹⁸³ Všeradově a ve Svobodných Hamrech s královou pilou a mlýnem. Stal se tak významnou rezervací lidové a technické architektury ze 17. a 18. století.¹⁸⁴

Ve druhé polovině 19. století se ve městě výraznou měrou rozvíjela spolková činnost. Zasluhou průmyslového zaměření města najdeme v Hlinsku nejvíce dělnických spolků. Spolek Dělnická jednota (1881), Sdružení křesťanského dělnictva v roce (1903), Odbor

¹⁷⁹ ŠRÁMEK, K.: *Hlinsko v Čechách*. Hlinsko 1968.

¹⁸⁰ ADÁMEK, K.: *Z dějin okresu Hlineckého*. Hlinsko 1909.

¹⁸¹ NESEJT, F.: *Perly minulosti - Chrudimsko*. Plzeň 2001.

¹⁸² tamtéž, s. 88

¹⁸³ Možděnice ve Skanzenu na Veselém Kopci zastupuje původní sýpka, která později sloužila jako kolářská dílna. V interiéru je umístěno vybavení kolářské dílny z 19. století.

¹⁸⁴ NESEJT, F.: *Perly minulosti - Chrudimsko*. Plzeň 2001.

spolku strojníků a zřízců textilního průmyslu v roce (1904), Sdružení dělníků a dělnic textilních pro království České v roce (1905), Dělnický dům v roce (1908), Odbočka svazu kožešníků a čepičářů v roce (1909), Svaz českých textilníků v roce (1910), Svaz textilního dělnictva v Československu se sídlem v Brně v roce (1921) a Sdružení československých dřevopracovníků (1924). Mezi další významné hlinecké spolky patřil také Divadelní spolek Svantovít, Tělovýchovná jednota Sokol a Čtenářská beseda.

Hlinsko se také může pyšnit celou řadou významných rodáků, mezi které patří Karel Adámek,¹⁸⁵ Bohumil Adámek,¹⁸⁶ Karel Václav Adámek.¹⁸⁷ V letech 1882 – 1887 působil na hlinecké škole spisovatel Karel Václav Rais. Nedaleké Kameničky vešly do povědomí našeho národa jako „Slavíčkovy Kameničky“. Sem se po stopách Raisova románu *Západ*, vracel Antonín Slavíček a na mnoha plátcích zachytil krásu zdejšího kraje.¹⁸⁸

8.2 Hlinecké spolky

Ve sledovaném období evidujeme v Hlinsku celkem 33 spolků. Mezi nejvíce zastoupené patřily spolky dělnické (12). V Hlinsku působily jmenovitě: dělnické spolky: Dělnická jednota (20. října 1869), Sdružení křesťanského dělnictva (4. února 1903), Odbor spolku strojníků a zřízců průmyslu textilního (29. 6. 1904), Sdružení dělníků a dělnic textilních pro království České (4. listopadu 1915), Dělnický dům Hlinsko (30. listopadu 1908), Odbočka svazu kožešníků a čepičářů (2. října 1909), Svaz českých textilníků (18. července 1910), Svaz textilního dělnictva v Československu (20. října 1924), Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu (3. října 1946), Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (14. října 1946), Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (22. října 1946), divadelní spolky: Spolek pro postavení divadla (22. května 1928), Divadelní spolek Pokrok (1868), Divadelní spolek Svantovít (31. července 1862), hasičské spolky: Sbor dobrovolných hasičů (27. listopadu 1875), hospodářské spolky: Odbočka hospodářského sdružení českého (20. dubna 1911), katolické spolky: Spolek literátů (1. července 1886), legionářské spolky a spolky vojenských vysloužilců: Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech (18. prosince 1946), muzejní spolky: Museum (21. března 1875), okrašlovací spolky: Okrašlovací spolek (22. srpna 1901, Spolek pro zvelebování a udržování pomníku

¹⁸⁵ Karel A. (1840 – 1918). Autor odborných a politických spisů – *Z naší samosprávy, O zemském hospodářství, O financích Království českého, Kořaleční mor atd.*

¹⁸⁶ Bohumil Adámek (1848 – 1915). Představitel kulturního života města (divadelní režisér, starosta zpěváckého spolku Svantovít).

¹⁸⁷ Karel Václav Adámek (1868 – 1944). Autor několika stovek odborných pojednání a desítek knih – *Příspěvky k dějinám lidového hnutí náboženského na českém východě v XVIII. a XIX. věku* (1912, 1924).

¹⁸⁸ KOBETIČ, P.: *Osobnosti Chrudimska*. Chrudim 2002.

(21. února 1914), pomocné a charitativní spolky: Masarykova liga proti tuberkulóze (20. května 1932), řemeslnické besedy a spolky: Řemeslnická beseda (4. října 1884), Odbor pomocné jednoty národně-socialistických živnostníků (6. července 1909), sportovní spolky: Československý klub velocipedistů (18. května 1912), Autoklub (17. února 1947), střelecké spolky: Lovecký klub (31. března 1930), tělovýchovné spolky: Tělovýchovná jednota Sokol (12. listopadu 1883), Sdružení přátel Junáka (28. dubna 1905), Dělnická tělovýchovná jednota (2. října 1910), učitelské spolky: Učitelský spolek Komenský (1. května 1880), zábavní spolky a besedy: Čtenářská beseda (25. listopadu 1898), zdravotní spolky: Odbor Československého svazu abstinenčního (4. srpna 1921), ženské a dívčí spolky: Spolek paní a dívek Vlasta (6. října 1893).

Průměrná délka činnosti spolků v Hlinsku je 36 let a průměrná členská základna 69 členů.

Mezi spolky s nejdelsí činností v Heřmanově Městci patří Sbor dobrovolných hasičů (75 let), Učitelský spolek Komenský (71 let), Tělovýchovná jednota Sokol (69 let) a Řemeslnická beseda (68 let).

Spolek Dělnická jednota z Hlinska byla vybrána jako jeden ze zástupců dělnických spolků, kterých v Hlinsku a jeho okolí vzniklo několik. Dělnická jednota opět přispívala svými divadelními představeními do kulturní činnosti Hlinska a stala jedním ze spolků, který chtěl spojit všechny dělnické spolky v Hlinsku do zamýšleného Dělnického domu.

8.3 Dělnická jednota

8.3.1 Dělnická jednota v letech 1881 - 1906

Důvody vzniku Dělnické jednoty v Hlinsku jsou převážně neuspokojivé poměry u řemeslníků a dělníků, charakterizované nedostatkem finančních prostředků, a proto problémy s užitím rodiny.¹⁸⁹

Vznik spolku sahá do roku 1881, kdy chrudimské hejtmanství podle svého výnosu ze dne 13. července 1881 č. 12/999 povolilo činnost spolku Dělnická jednota v Hlinsku.¹⁹⁰

Dělnická jednota se od začátku své činnosti snažila nejen dělníky spojovat, ale také vzdělávat. Spolek pořádal přednášky,¹⁹¹ které byly vždy hojně navštěvované. K další činnosti patřilo zřízení spolkové knihovny, která spolu knihami měla k dispozici značné

¹⁸⁹ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart 1, i. č. 1.

¹⁹⁰ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart 1, i. č. 1.

¹⁹¹ Z přednášek spolku například: 27. 11. 1881 – *Mistr Jan Hus*,

množství novin¹⁹² a časopisů. Krom vzdělávací činnosti spolek samozřejmě pořádal zábavy, z nichž nejoblíbenější byla silvestrovská veselice, která se pravidelně setkávala s velkým ohlasem u členů spolku, ale také u ostatních obyvatel města. V programu každé silvestrovské veselice nechybělo několik divadelních představení a taneční zábava. Postupem času zaznamenáváme odklon od přednášek a směřování spolku převážně k divadelní činnosti. V letech 1893 – 1894 spolek odehrál třikrát více divadelních představení než v předchozích letech. Divadelní hry nebyly uváděny pouze při silvestrovské veselici, ale také během roku.¹⁹³

Spolek se samozřejmě nevěnoval pouze vzdělávací a divadelní činnosti, ale také právům dělníků v Hlinsku a okolí. Na valné hromadě 2. srpna 1885 byly mimo jiné projednány stížnosti členů Dělnické jednoty na omezení nedělního úklidu v továrnách a u živnostníků. Ze závěru spolkového předsednictva můžeme vyčíst, že spolek upozornil místní továrníky a řemeslníky, aby neomezovali nedělní úklid, neboť by to mělo značný vliv na snížení mezd dělníků.¹⁹⁴

Na valné hromadě konané 26. ledna 1886 bylo schváleno založení Podpůrného fondu spolku, ze kterého by se přispívalo těm členům, kteří se momentálně ocitli ve finanční nouzi. Podpůrný fond po svém založení hned vyplatil Ferdinandu Cachovi 2. zl 35 kr., Karlu Parestovi 2 zl 40 kr., Karlu Rybičkovi 2 zl. 40 kr. a Josefu Obratovi částku 2 zl. 60 kr. Celkem Podpůrný fond přispěl svým členům částkou 12 zlatých.¹⁹⁵ Podpůrný fond fungoval až do roku 1901, kdy byl zrušen, a všechny prostředky byly uloženy na speciální fond pro postavení Dělnického domu.¹⁹⁶

V roce 1889 došlo k reorganizaci spolku. Vznikl speciální výbor pro pořádání zábav, výbor pro pořádání divadelních představení a výbor pro pořádání vzdělávací činnosti. Původně měl vzniknout také výbor pro řešení dělnických problémů. Tuto nejzodpovědnější část si ale na sebe vzalo předsednictvo, ve kterém měli nejhlavnější slovo předseda, místopředseda a jednatel. Předsedové jednotlivých podvýborů byli voleni speciálně pro dané představení nebo vzdělávací činnost. Předsedou speciálních podvýborů se mohl stát každý člen, který přišel s návrhem pořádat nějakou kulturní nebo vzdělávací akci.¹⁹⁷ K další reorganizaci došlo v roce 1897, kdy k již fungujícím podvýborům přibyl podvýbor pro tělovýchovu, který každou středu pořádal pravidelná cvičení pro členy spolku. Dělnická

¹⁹² Spolek odebíral tyto noviny: *České noviny*, *Hlasy řemeslnické*, *Humanistické listy*, *Dělnické listy*, *Spravedlnost a Chrudimské noviny*.

¹⁹³ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 1.

¹⁹⁴ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 1.

¹⁹⁵ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 1.

¹⁹⁶ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

¹⁹⁷ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 2.

cvičení, jak byla tato akce nazvána, zaznamenala velký úspěch i u dalších obyvatel města a blízkého okolí.¹⁹⁸ Další podvýbory vznikaly postupně. V roce 1902 zahájil svou činnost speciální podvýbor pro oslavy Jana Husa a pro oslavy vinobraní, které spolek od roku 1902 pravidelně slavil. V roce 1909 vznikl Textilní výbor, který byl určený pro dělníky z hlinecké textilní továrny. Zajímavostí u tohoto Textilního výboru je určitá samostatnost v rámci spolku. Výbor byl součástí Dělnického spolku, ale pořádal vlastní divadelní a jiná kulturní představení. Pro tyto účely si půjčoval od Dělnického spolku místnosti Dělnického domu.¹⁹⁹

V rámci jubilea deseti let od založení Dělnické jednoty uspořádal divadelní a zábavní výbor velké oslavy. Probíhaly ve dnech 16. – 17. září 1891. Hlavním bodem oslav bylo divadelní představení *Staří blázni*. Pro špatné počasí nebylo divadelní představení ohodnoceno kladně. V polovině hry část diváků dokonce opustila hlediště. Na druhý den oslav byly naplánovány sólové výstupy členů spolku s pásmem různých básní a písní. Tato část oslav byla z důvodu špatného počasí odložena na neurčito. Odložené pásmo sólových výstupů spolek přesunul na silvestrovskou veselici, kde se pásmo setkala s takovým úspěchem, že některé kusy byly opakovány až do brzkých ranních hodin.²⁰⁰

Dělnická jednota v Hlinsku podporovala sociálně-demokratické hnutí, a proto byla velmi často sledována místními bezpečnostními složkami a Okresním hejtmanstvím v Chrudimi. Často se stávalo, že místní továrníci a řemeslníci si na spolek u okresního hejtmanství stěžovali, že nabádá dělníky k neposlušnosti a vyvolávání konfliktů. Z tohoto důvodu se na valnou hromadu, konanou 11. ledna 1882, dostavil zástupce okresního hejtmanství, který spolku zakázal, aby se při všech schůzích, které byly konány Dělnickou jednotou v Hlinsku, rokovalo o „volných návrzích“. Podle místních továrníků a řemeslníků se právě v části schůzí, která nesla jméno „volné návrhy“, často navrhovaly protestní akce proti nim. Spolkové předsednictvo tento krok odsoudilo, ale okamžitě část schůzí s názvem „volné návrhy“ zrušilo. Spolek se na protest proti tomuto rozhodnutí okamžitě odvolal a dle odpovědi místodržitelství ze dne 30. listopadu 1882 č. 11 016 byl tento zákaz „volných návrhů“ s okamžitou platností zrušen. Spolkové předsednictvo přijalo výnos místodržitelství s nadšením a rozhodnutí okamžitě odeslalo místním továrníkům a řemeslníkům.²⁰¹ Spolek ovšem měl se zákony další problémy, když byl v roce 1896 odsouzen předseda spolku Josef Artmann za urážku na cti panské sněmovny při dělnickém shromáždění ve Svatce. Artmann byl odsouzen na šest měsíců a do vězení ho převážela

¹⁹⁸ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

¹⁹⁹ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

²⁰⁰ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 2.

²⁰¹ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 2.

početná eskorta. Členové spolku s rozsudkem nesouhlasili, což dali hlasitě najevo při odvážení předsedy do vězení. Na protest zůstal Artmann po dobu výkonu trestu nadále předsedou spolku.²⁰²

V roce 1896 přišlo předsednictvo spolku Dělnická jednota s návrhem, aby byl vytvořen speciální fond na stavbu Dělnického domu. Tento návrh byl jednohlasně přijat všemi členy, kteří pak byli vyzváni, aby podle svých finančních možností na stavbu přispěli. Spolek v této době omezil všechny své výdaje a téměř veškeré finanční prostředky, které vydělal divadelními a jinými představeními, vložil na speciální fond pro postavení Dělnického domu. V roce 1899 bylo rozhodnuto, že z jeho prostředků bude za 150 zlatých zakoupen pozemek pro stavbu spolkového sálu. Členové návrh v říjnu 1899 odsouhlasili a předsednictvo podepsalo s majiteli pozemku kupní smlouvu. Podle pamětní knihy spolku zůstalo na speciálním fondu pro stavbu Dělnického domu ještě 350 zlatých.²⁰³ Stavba spolkového sálu začala být pro spolek aktuální, když dostal v roce 1901 výpověď z hostince U Kozlových. Důvodem byla špatná pověst spolku, která měla vliv na odlivu hospodských zákazníků. Předseda Artmann pak uvolnil jednu místnost ve svém domě. Členové Dělnické jednoty tu našli azyl až do počátku roku 1902, kdy byl v Hlinsku otevřen nový hostinec Josefa Vody, jehož majitel byl příznivcem sociálně-demokratického hnutí a nabídl Dělnické jednotě pro spolkové účely hospodský sál. Ani v roce 1906 nebyly spolkový sál a ani Dělnický dům postaveny. Vzniklo proto Družstvo pro postavení Dělnického domu. Do něho byly pozvány i další hlinecké spolky.²⁰⁴ Dělnická jednota vložila na účet pro postavení Dělnického domu celkem 12 000 K. a prozatím získala 90 % podílu budoucího Dělnického domu.²⁰⁵

²⁰² SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

²⁰³ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

²⁰⁴ *Sdružení křesťanského dělnictva* založené v roce 1903, *Odbor spolku strojmistrů a zřízců textilního průmyslu* založený v roce 1904 a *Sdružení dělníků a dělnic textilních pro království České* založené v roce 1905.

²⁰⁵ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 3.

8.3.1.1 Předsednictvo spolku v letech 1881 – 1906

Tabulka č. 23 – předsedové spolku Dělnická jednota 1881 - 1906

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	28. 8. 1881 – 2. 2. 1883	Josef Šafránek
2.	2. 2. 1883 – 21. 7. 1884	Václav Boháč
3.	21. 7. 1884 – 13. 7. 1891	M. Zvěřina
4.	13. 7. 1891 – 27. 1. 1895	Jan Dřevíkovský
5.	27. 1. 1895 – 6. 1. 1896	František Zvěřina
6.	6. 1. 1896 – 25. 10. 1896	Václav Dvořák
7.	25. 10. 1896 – 6. 1. 1900	Josef Artmann ²⁰⁶
8.	6. 1. 1900 – 13. 1. 1901	Jaroslav Růžička
9.	13. 1. 1901 – 8. 5. 1904	Josef Artmann
10.	8. 5. 1904 – 29. 1. 1905	Alois Cocek
11.	Od 29. 1. 1905	Josef Artmann

Tabulka č. 24 – jednatele spolku Dělnická jednota 1881 - 1906

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	28. 8. 1881 – 9. 7. 1882	Antonín Severin
2.	9. 7. 1882 – 21. 7. 1884	Karel Churain
3.	21. 7. 1884 – 6. 1. 1894	Josef Šafránek
4.	6. 1. 1894 – 25. 10. 1886	Josef Artmann
5.	25. 10. 1886 – 18. 4. 1898	Josef Šafránek
6.	18. 4. 1898 – 11. 6. 1898	Josef Buchar
7.	11. 6. 1898 – 16. 1. 1899	Tomáš Pospíšil
8.	16. 1. 1899 – 6. 1. 1900	Josef Buchar
9.	Od 6. 1. 1900	Josef Šafránek

²⁰⁶ V této době byl předseda Josef Artmann šest měsíců ve výkonu trestu.

8.3.2 Dělnická jednota v letech 1907 – 1923

Spolková činnost pokračovala v nezměněné podobě i v dalším období Dělnické jednoty v po roce 1907. Největším problémem stále byla spolková místnost, kterou měli dělníci prozatím umístěnou v hostinci u Josefa Vody. Přípravy stavby Dělnického domu ale nadále pokračovaly. V roce 1907 měl speciální fond pro postavení Dělnického domu na svém účtu přes 35 000 korun. Postupně se začaly zařizovat věci potřebné k povolení stavby. Předsednictvo však na konec od stavby Dělnického domu zcela upustilo. Zakoupilo bývalý hostinec v Hlinsku, který byl přebudován a vznikl z něj Dělnický dům. Pro přestavbu vznikl speciální podvýbor, který ji měl zajistit. V jeho čele stál Petr Šafránek, který také řídil celé stěhování z bývalé spolkové místnosti v hostinci U Vody. Ze zbytku peněz speciálního fondu Dělnický dům byl opět založen Podpůrný fond, který pomáhal dělníkům, kteří byli ve finanční krizi. Do Podpůrného fondu bylo v roce 1909 vloženo 110 K. a 40 haléřů.²⁰⁷

Dělnický dům měl být ve vlastnictví několika dělnických spolků v Hlinsku, ale ty vložili do Podpůrného fondu jen symbolické částky. U nich nakonec zůstalo a Dělnický dům se stal majetkem pouze Dělnické jednoty, která zbývající spolky vyplatila.

Spolkový Dělnický dům byl slavnostně otevřen při příležitosti silvestrovské veselice, na kterou byl připraven pestrý program. Hřebem večera byl divadelní kus *Staří blázni*, který byl na programu vždy při nějaké slavnostní příležitosti. Dalším bodem programu bylo pásmo písní a básní, ve kterém vystoupily především ženy, kterým se za heroický výkon dostalo velkého potlesku.²⁰⁸

Na valné hromadě konané v roce 1910 byl projednán návrh na vznik Dělnické tělovýchovné jednoty v Hlinsku. Předsednictvo tento návrh odsouhlasilo a vytvořilo komisi pro vyřízení administrativních záležitostí okolo vzniku spolku Dělnická tělovýchovná jednota Hlinsko.²⁰⁹ Dělnická tělovýchovná jednota vznikla 2. října 1910 a svou činností vyjadřovala tělovýchovné i osvětové zájmy dělnictva. Činnost byla přerušena první světovou válkou a obnovena byla až v roce 1920, kdy byl také založen ženský odbor, v roce 1921 vznikl dorostenecký a žákovský oddíl. Jednota se zúčastnila několika dělnických olympiád konaných v letech 1921, 1927 a 1933. Její činnost přerušila druhá světová válka. Svou tělovýchovnou práci začala vyvíjet až po ní, kdy obnovila činnost všech svých oddílů. Po roce 1951 byla začleněna do státních struktur.²¹⁰

²⁰⁷ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 4.

²⁰⁸ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 4.

²⁰⁹ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 4.

²¹⁰ SOkA Chrudim, Dělnická tělovýchovná jednota Hlinsko, kart. 1, i. č. 1 – 4.

První světová válka zanechala stopy i na Dělnické jednotě Hlinsko. První schůze v období 1914 – 1918 se uskutečnila v prosinci 1914, kdy bylo konstatováno, že několik členů spolku zahynulo v bojích. Valná hromada v lednu 1915 odhlasovala z důvodu mimořádného válečného stavu tzv. válečné předsednictvo, které mělo vést spolek až do skončení války. Do předsednictva byl zvolen Karel Paseka jako předseda a Josef Šafránek jako jednatel. Po této schůzi byla činnost spolku přerušena a další zápis v pamětní knize se objevuje až v březnu 1923. Dozvídáme se z něho, že kromě nečinnosti spolku byl v nečinnosti také spolkový dům, který byl během války poničen. Bylo konstatováno, že pamětní knihy a veškerá dokumentace spolku byly uchovány v místní knihovně.

Na počátku března 1923 bylo rozhodnuto, že Dělnický dům mohou využívat všechny dělnické spolky v Hlinsku. Spolek věnoval veškeré peníze, divadelní jeviště, všechny divadelní rekvizity a technické pomůcky Dělnické tělovýchovné jednotě v Hlinsku, za předpokladu, že peníze budou použity na stavbu tělocvičny. Z tohoto důvodu byl Dělnickou jednotou ve prospěch Dělnického tělovýchovného spolku založen Fond pro postavení tělocvičny. Poslední bod na programu schůze, která se konala 3. března 1923, bylo rozhodnutí o rozpuštění spolku, které bylo odůvodněno nedostatečným počtem členů.²¹¹

Za likvidátory spolku byli vybráni Josef Šafránek a Karel Musil, kteří 11. března 1923 oznámili Okresní politické správě v Chrudimi rozpuštění spolku. Jako důvod uvedli malý počet členů. Okresní politická správa odpověděla 24. dubna 1924 pod č. 31 864, že rozpuštění spolku bere na vědomí a povoluje ho. Současně byl předseda vybídnut, aby rozejítí spolku podle § 26 zákona č. 134/1867, o právu spolčovacím oznámil v Úředním listu republiky československé.²¹²

8.3.2.1 Předsednictvo spolku v letech 1907 – 1923

Tabulka č. 25 – předsedové spolku Dělnická jednota 1907 - 1923

Předsedové spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	20. 1. 1907 – 26. 1. 1908	Josef Artmann
2.	26. 1. 1918 – 21. 1. 1912	Josef Picek
3.	21. 1. 1912 – 5. 1. 1913	Jan Palouch
4.	5. 1. 1913 – 23. 8. 1913	Vojtěch Hovorka

²¹¹ SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 5.

²¹² SOkA Chrudim, Dělnická jednota, kart. 1, i. č. 6.

5.	23. 8. 1913 – 18. 1. 1914	Josef Pícek
6.	18. 1. 1914 - 1923	Kamil Paseka

Tabulka č. 26 – jednatele spolku Dělnická jednota 1907 - 1923

Jednatelé spolku		
<i>P. č.</i>	<i>Funkční období</i>	<i>Jméno</i>
1.	20. 1. 1907 – 26. 1. 1908	Josef Šafránek
2.	26. 1. 1908 – 21. 1. 1910	Jan Peloušek
3.	21. 1. 1910 - 1923	Josef Šafránek

Dělnická jednota z Hlinska je pouze jedním zástupcem dělnických spolků z Hlinska. Během sledovaného období 1867 – 1951 jich v Hlinsku evidujeme hned několik.

Dělnická jednota vznikla mimo jiné z důvodu neuspokojivých podmínek u řemeslníků a dělníků, charakterizované nedostatkem finančních prostředků. Spolek se nezaobíral pouze hájením dělnických práv, ale také vzděláním dělníků a kulturním vyžitím. Kromě vzdělávací a kulturní činnosti se spolek samozřejmě věnoval také právům dělníků v Hlinsku. V roce 1885 byly projednány stížnosti na omezení nedělního úklidu v továrnách. V roce 1886 byl založen speciální podpůrný fond, ze kterého se přispívalo členům ve finanční nouzi.

Během své existence měl spolek problémy s prostory, proto se spolek rozhodl postavit Dělnický dům, který by sloužil všem dělnickým, spolkům v Hlinsku, v roce 1906 vložila Dělnická jednota na účet Dělnického domu 12 000 korun. Dělnický dům nebyl nakonec postaven, ale byl zakoupen bývalý hostinec a zbytek peněz byl opět použit na podpůrný fond pro dělníky ve finanční nouzi.

První světová válka přerušila činnost spolku. První zasedání předsednictva po skončení první světové války se uskutečnilo až v roce 1923, kdy bylo rozhodnuto o rozpuštění spolku Dělnická jednota Hlinsko.

9. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat spolkovou činnost na Chrudimsku od vydání spolkového zákona v roce 1867 až do vzniku Národní fronty v roce 1949. V tomto rozmezí vzniklo na Chrudimsku 370 spolků a byly rozděleny do jednotlivých podskupin. Vzhledem k tomu, že pro rozsah diplomové práce bylo nemožné zpracovat vždy jeden spolek ke každé podskupině spolků, rozhodl jsem se podle určitých kritérií vybrat učitelé spolků, díky nim jsem se co nejvíce snažil proniknout do spolkového života na Chrudimsku. Mezi vybranými spolky byly Divadelní spolek Tyl z Chrasti, Kroužek mládevců a dívek z Chrasti, Kroužek divadelních ochotníků z Chrasti, Studentský spolek Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce a Dělnická jednota z Hlinska. Vybrané spolky byly ve svých městech velmi výrazným hybatelem společenského života.

Z celkového počtu 370 spolků, které na Chrudimsku v rozmezí let 1867 – 1951 fungovaly, největší část vznikla v období 15. listopadu 1867 – 27. října 1918 (58,8 % - 218 spolků). Největší část zanikla v období 8. května 1945 – 1951, kdy svou činnost ukončilo celkem 70,0 % - 259 spolků.

Ve sledovaném období vzniklo na Chrudimsku nejvíce spolků hasičských (107), tělovýchovných (45) a dělnických (36).

Spolky průměrně 30 let a měly průměrnou členskou základnu 42.

Všechny spolky, které jsem vybral k detailnějšímu popisu, měly jeden společný rys, i když to byly spolky z jiných podskupin. Výrazná byla jejich charitativní činnost. Všechny tři ochotnické spolky v Chrasti přispívaly např. na opravu školní budovy, opravu kostelních varhan, opravu kostelních zvonů. Přispívaly také na celonárodní záležitosti, např. na Národní divadlo. Velmi často podporovaly Šumavskou nebo Severočeskou jednotu. Studentský spolek Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce byl přímo založen, aby pomáhal studentům financovat jejich studia. Tento spolek během své existence založil dva speciální fondy (Fond Rudolf Pokorný a Fond Karla Stanislava Sokola), z kterých bylo např. financováno odhalení pamětních desek významným rodákům.²¹³ Hlinecká Dělnická jednota byla mimo jiné založena z důvodu zastupování hlineckých dělníků. Během její činnosti vznikl speciální podpůrný fond, ze kterého byli vypláceni dělníci, kteří se momentálně ocitli v nelehké životní a finanční situaci. Všech pět spolků se velkou měrou věnovalo kulturní a společenské činnosti

²¹³ Rudolf Pokorný (1853 – 1887), rodák z Heřmanova Městce, překladatel, spisovatel a básník. Karel Stanislav Sokol (1867 – 1922), rodák z Heřmanova Městce, překladatel, po vzniku Československa poslanec a senátor.

ve svých městech a pořádalo velké množství koncertů a divadelních představení, z jejichž výnosů následně financovaly svou charitativní činnost.

Také divadelní a kulturní činnost byla společným rysem celé pětičlenné skupiny. Jednotlivé spolky se velmi často zapojovaly do pořádání různých akcí. Největším iniciátorem pořádání městských slavností byl Studentský spolek Rudolf Pokorný, který v rámci odhalení pamětní desky Karla Stanislava Sokola uspořádal velkolepé slavnosti, které i přes nepřízeň počasí sklidily ve městě velký úspěch. Ostatní spolky se spíše věnovaly skromnějším akcím. Chrastecí ochotníci například pořádali divadla v přírodě, která měla obrovský úspěch (v roce 1939 navštívilo představení *Fidlovačka* několik tisíc návštěvníků). Dělnická jednota z Hlinska se také věnovala divadelní činnosti, ale v nejmenší míře než ostatní.

Dalším společným jevem, který se velmi často ve všech sledovaných spolcích opakoval, byla častá rezignace hlavních funkcionářů, kteří se ovšem téměř vždy nechali ostatními členy přesvědčit, aby na svém dosavadním místě i nadále setrvali.

Velmi zajímavým aspektem všech spolků bylo chování k ženám, ochotnické spolky v Chrastí se k něžnému pohlaví stavěly vždy kladně a ženy byly členkami již od samého počátku ochotnických spolků. Rozdílný přístup zachovávaly zbylé dva spolky Studentský spolek Rudolf Pokorný. Nejprve členství ženám zakazoval, ale přes protest některých členů se ženy a dívky mohly stát členkami spolku v roce 1924. Dělnická jednota Hlinsko byla určena pro dělníky, s dělnicemi se v Hlinsku setkáváme před první světovou válkou, kdy je také evidován vstup několika žen do Dělnické jednoty.

Spolkový zákon z roku 1867 povoloval spolky politické i nepolitické a zrušil zakládání spolků na základě koncese. Tento zákon z roku 1867 byl v platnosti až do roku 1951. Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, který vstoupil v platnost 1. října 1951, obnovil zřizování spolků na základě souhlasu příslušných politických orgánů. Spolky, které vznikly ještě podle zákona z roku 1879, se mohly v dobrovolné organizaci, jak spolky nový zákon nazýval, přeměnit nebo včlenit se do nich. O způsobu a provedení včlenění nebo přeměny spolku, rozhodovalo ministerstvo vnitra, které též rozhodovalo o naložení se spolkovým majetkem.

V 19. století byla spolková činnost jednou z možností účastnit se veřejného života obcí a měst, umožňovala zapojit se do politických záležitostí. Zásadní zlom přinesly první a druhá světová. Mnoho spolků v jejich průběhu zaniklo. Po jejich skončení evidujeme snahu spolků co nejdříve odstranit škody, které válka způsobila, aby mohly opět začít vyvíjet svoji činnost.

Řada spolků potýkala s nedostatkem financí, různého materiálu, ale i členů, kteří během války zemřeli.

Po únoru 1948 bylo Československo postiženo politickými procesy, likvidací nekomunistických stran a společenských organizací. Ve většině zájmových organizací byly ustanoveny akční výbory, které provedly očistu vedoucích orgánů. Přestal existovat svobodný vznik organizací a jejich činnost byla zpolitizována. Spolky, které se mohly transformovat do dobrovolné organizace se také transformovaly do monopolní moci a byly pod vlivem komunistického režimu.

Můžeme, tedy konstatovat, že 1. října 1951 byl ukončen jeden fenomén, jehož počátky můžeme vysledovat až do cechovního zřízení, fenomén, který přežil obě světové války, rozpad Rakouska Uherska, vznik Československé republiky.

Spolky, které byly založeny na základních principech svobody, ale nemohly přežít a nepřežily politickou změnu, která započala politickým převratem v únoru 1948, kdy se moci v Československu chopila Komunistická strana Československa.

10. Resümee

Das Ziel der vorliegenden Diplomarbeit wurde die Tätigkeit von Vereinen im Chrudim-Gebiet seit der Herausgabe des Vereinsgesetzes (spolkový zákon) bis Entstehung der Nationalfronte (Národní fronta) im Jahre 1949 zu untersuchen. In dieser Zeitspanne entstanden im Chrudim-Gebiet 370 Vereine, die in einzelne Untergruppen verteilt wurden. Im Hinblick auf den Umfang der Diplomarbeit wurde nicht möglich immer einen Verein von gewisser Untergruppe zu erforschen. Ich entschied mich nach gewissen Kriterien die relevanten Vereine auszuwählen, dank der ich mich mit dem gesellschaftlichen Leben im Chrudim-Gebiet kennen gelernt versuchte. Zu den ausgewählten Vereinen gehören: Theaterverein „Tyl“ aus Chrast, Kreis der Burschen und Mädchen (Kroužek mládenců a dívek) aus Chrast, Kreis der Laienschauspieler aus Chrast, Studentenverein „Rudolf Pokorný“ aus Heřmanův Městec und Verband der Arbeiter (Dělnická jednota) aus Hlinsko. Die gewählten Vereine gehörten in ihren Städten zu den bedeutenden Initiatoren des gesellschaftlichen Lebens.

Vom gesamten Anzahl 370 Vereine, die von 1867 bis 1951 im Chrudim-Gebiet wirkten, entstand der höchste Anteil in der Zeitspanne vom 15. November 1867 bis 27. Oktober 1918 (58,8%). Die Mehrheit verfiel von 8. Mai 1945 bis 1951, wann 70% aller Vereine ihre Tätigkeit beendete.

In der betrachteten Zeit entstanden im Chrudim-Gebiet am häufigsten die Feuerwehrvereine (107), Körperkulturvereine (45) und Arbeitervereine (36). Die Vereine wurden durchschnittlich 30 Jahre tätig und die Mitglieder erreichen den Durchschnittanzahl 42 Mitglieder.

Alle Vereine, die ich für die detaillierte Untersuchung gewählt habe, hatten ein gemeinsames Merkmal, auch wenn sie von unterschiedlichen Untergruppen kommen. Eine bedeutende Rolle spielte ihre charitative Tätigkeit. Alle drei Laienschauspielervereine in Chrast trugen zur Renovierung des Schulgebäudes, der Kirchenorgel oder der Kirchenglocke bei. Sie unterstützten die landesweiten Angelegenheiten, zum Beispiel das Nationaltheater. Häufig unterstützten sie Šumava-Gemeinde und Südböhmische Gemeinde. Der Studentenverein Rudolf Pokorný aus Heřmanův Městec wurde genau mit dem Zweck gegründet, um den Studenten finanziell zu helfen. Dieser Verein gründete während seiner Existenz zwei spezielle Stiftungen, wovon zum Beispiel das Aufdecken von Gedenktafeln der bedeutenden Stadtkinder finanziert wurde. Der Verband der Arbeiter (Dělnická jednota) in Hlinsko wurde unter anderem zum Zweck der Vertretung von Arbeitern gegründet. Während seiner Tätigkeit entstand ein spezieller Unterstützungsfond, von dem die Arbeiter, die sich in einer schlechten finanziellen Lage befanden, ausgezahlt wurden. Alle fünf Vereine widmeten

sich in hoher Maße der Kultur- und Gesellschaftstätigkeit in ihren Städten und veranstalteten eine große Menge von Konzerten, Theateraufführungen, von denen Gewinnen ihre charitative Tätigkeit anschließend finanziert wurde.

Auch die Theater- und Charitätstätigkeit gehörten zu den Grundmerkmalen der gesamten Vereinsgruppe. Einzelne Vereine organisierten sehr oft zahlreiche gesellschaftliche Veranstaltungen. Der aktivste Initiator in der Veranstaltung der Stadtfeier wurde der Studentenverein Rudolf Pokorný, der im Rahmen des Aufdeckungs von Karel Staislav Sokol-Gedenktafel veranstaltete die spektakuläre Feier, die trotz schlechtem Wetter einen großen Erfolg gewannen. Andere Vereine widmeten sich eher den kleineren Veranstaltungen. Die Laienschauspieler aus Chrast organisierten die Theateraufführungen im Freien, die einen riesigen Erfolg hatten (im Jahr 1939 besuchten die Aufführung *Fidlovačka* mehrere Tausende von Besuchern). Der Verband der Arbeiter (Dělnická jednota) aus Hlinsko widmete sich auch der Theatertätigkeit, aber in nicht so hoher Maße wie die anderen Vereine.

Ein anderes gemeinsames Merkmal, das sich in mehreren Vereinen wiederholte, wurde die häufige Resignation der Funktionäre. Sie lassen sich aber immer von den anderen Mitgliedern überzeugen, um auf ihren Posten zu verbleiben.

Als einen sehr interessanten Aspekt aller Vereine kann man Benehmen zu Frauen bezeichnen. Die Laienschauspielervereine in Chrast hatten immer eine positive Einstellung zum anderen Geschlecht und Frauen wurden Mitglieder des Vereins seit seiner Gründung. Eine unterschiedliche Auffassung kann man bei dem Studentenverein Rudolf Pokorný beobachten, der am Anfang die Mitgliedschaft von Frauen verbat, aber nach Protesten einiger Mitglieder konnten die Frauen und Mädchen seit 1924 zu Mitgliedern werden. Der Verband der Arbeiter (Dělnická jednota) in Hlinsko wurde primär für die Arbeiter gemeint, die Arbeiterinnen sind in Hlinsko vor dem ersten Weltkrieg zu beobachten, wann man auch Einlass in den Verband von einigen Frauen evidierte.

Das Vereingesezt (spolkový zákon) aus dem Jahr 1867 erlaubte die politischen und unpolitischen Vereine und schaffte die Gründung von Vereinen aufgrund einer Konzession ab. Das Gesetz aus dem Jahr 1867 galt bis Jahr 1951. Das Gesetz Nr. 68/1951 Slg., über freiwilligen Organisationen und Versammlungen, das am 1. Oktober in Kraft trat, erneute die Gründung der Vereine aufgrund der Zustimmung von zuständigen politischen Organen. Die Vereine, die laut des Gesetzes im Jahr 1879 entstanden, konnten sich in freiwillige Organisationen, wie sie das neue Gesetz benannt, transformieren oder sich in sie eingliedern. Über Art und Weise der Transformation oder der Eingliederung entschied das Innenministerium, das auch über den Umgang mit dem Vereinsvermögen entschied.

Im 19. Jahrhundert wurde die Vereinstätigkeit eine der wenigen Möglichkeiten sich am gesellschaftlichen Leben auf dem Lande bzw. in der Stadt zu beteiligen, sie ermöglichte sich in die politischen Angelegenheiten einzufügen. Den wesentlichen Bruch brachten der erste und der zweite Weltkrieg. Viele Vereine verfielen. Nach dem Kriegsende evidiert man die Mühe der Vereine die Schaden so schnell, wie möglich zu eliminieren, die der Krieg verursachte, damit sie wieder ihre Tätigkeit entwickeln können. Eine Reihe der Vereine musste sich mit ungenügenden Finanzmitteln, Mangel an Material und auch Mangel an Mitglieder auseinandersetzen.

Mann kann also konstatieren, dass am 1. Oktober 1951 wurde ein Phänomen beendet, dessen Wurzeln bis zur Zunfterrichtung zu beobachten sind, Phänomen, das die beiden Weltkriege und Untergang der Österreich-Ungarischen Monarchie und Entstehung der Tschechoslowakei überlebte.

Die Vereine wurden auf grundsätzlichen Freiheitsprinzipien gegründet, konnten nicht überleben und überlebten auch nicht die politische Transformation, die mit der Wende im Februar 1948 begann und dabei übernahm die Macht die Kommunistische Partei der Tschechoslowakei.

11. Použité prameny a literatura

Prameny nevydané:

Památník Terezín, Sb.p., k. 5, A 316/2-1

SOkA Chrudim, Dělnická jednota Hlinsko, fasc. 1, i. č. 1 – 6.

SOkA Chrudim, Dělnická tělocvičná jednota, fasc. 1, i. č. 1 – 6.

SOkA Chrudim, Divadelní spolek Tyl, kart. 1, i. č. 1 – 6.

SOkA Chrudim, Kroužek divadelních Ochotníků, kart. 1, i. č. 1 – 5, 10.

SOkA Chrudim, Kroužek mládenců a dívek, fasc. 1, i. č. 1, 2.

SOkA Chrudim, Losovní spolek Naděje, fasc. 1, i. č. 1 – 5.

SOkA Chrudim, Okresní národní výbor Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996), kart. 248 – 250, i. č. 1291 – 1304.

SOkA Chrudim, Okresní národní výbor Chrudim (1889) 1945 – 1990 (1996), kart. č. 592, i. č. 2227.

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), i. č. 7 – 9.

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), kart. 345 – 350, i. č. 410.

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), kart. 158, i. č. 388.

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), kart. 974 – 994, i. č. 510.

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1936 – 1948, kart. 131 – 133, i. č. 598.

SOkA Chrudim, Spolek paní a dívek, fasc. 1, i. č. 1 – 3.

SOkA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1 – 2, i. č. 1 – 7.

Prameny vydané:

Chrudimský kraj. Č. 16 (4. června 1932). Chrudim 1932.

Chrudimský kraj. Č. 18 (3. srpna 1932), Chrudim 1932.

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Zákon č. 300/1920 Sb., o mimořádných opatřeních.

Zákon č. 125/1933 Sb., jímž se mění zákon o mimořádných opatřeních.

Zákon č. 131/1936 Sb., o obraně státu.

Vládní nařízení č. 13/1939 Sb., jímž se mění a doplňuje zákon ze dne 15. listopadu 1867.

Vládní nařízení č. 30/1939 Sb., o tvoření zvláštních sdružení nepodléhajících platným předpisům o sdružování a o dozoru na ně.

Vládní nařízení č. 97/1939 Sb., jímž se mění zákon ze dne 15. listopadu 1867.

Zákon č. 5/1945 Sb., dekret presidenta republiky a neplatnosti majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů

Zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

Zákon č. 65/1950 Sb., ze 17. května 1950, o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami.

Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních

Literatura:

ADÁMEK, K. V.: *Jan Žižka na Českém Východě*. Chrudim 1927.

ADÁMEK, K.: *Z dějin okresu Hlineckého*. Hlinsko 1909.

DOLEŽALOVÁ, J. ml. a kol.: *Křižovatky času – Ležáky v datech*. Litomyšl 2007.

DRAŠAROVÁ, E.: Soupis právních předpisů a dokumentů ke společovacímu právu z fondů Státního ústředního archivu v Praze od poloviny 18. století do roku 1918. In *Sborník archivních prací* 40, 1990, č. 2.

DRAŠAROVÁ, E.: Stát, spolek a spolčování. In *Paginae historiae* 1, 1993.

DUSIL, V., K.: *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*. Praha 1936.

FLORIÁN, Č.: *Chrudim. Úvod do historie města*. Chrudim 1954.

FROLÍK, J. a kol. Chrudim. In: *Historický atlas měst České republiky – Chrudim*. Praha 2003.

FROLÍK, J.: *Pravěká Chrudim*. Chrudim 2002. ISBN 80-86585-06-09.

GRULICH, P.: Chrudimská „Župní křivda“ 1920. Z dějin východočeské rivality. In *Chrudimské vlastivědné listy*. roč. 6, 1997, č. 1 – 3, s. 12, 9 – 11, 14 – 15.

HANUŠ, V. a kol.: *Chrudimsko a Nasavrcko, IV. Prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim 1926.

HANUŠ, V. a kol.: *Chrudimsko a Nasavrcko. III. Obraz kulturní*. Chrudim 1912.

CHARVÁT, J.: O staré chrudimské poště a jejich poštmistrech. In *Chrudimský vlastivědný sborník*, roč. 1, 1996, s. 29-66.

CHARVÁT, J.: *Stará Chrudim*. Chrudim 1991.

CHMELÁŘ, J.: *Příspěvky k dějinám požární ochrany v okrese Chrudim*. Pelhřimov 1990.

KOBETIČ, P.: *100 let požárního sboru Chrudim*. Chrudim 1972.

KOBETIČ, P.: *Chrudim – vlastivědná encyklopedie*. Praha 2005.

KOBETIČ, P.: *Osobnosti Chrudimska*. Chrudim 2002. ISBN 80-902531-8-0.

- KOBETIČ, P.: *Pomníky a pamětní desky Chrudimska*. Chrudim 2002. ISBN 80-902531-99
- KOUTSKÝ, O.: *Z minulosti Heřmanova Městce*. Pardubice, sd.
- Kulturní Chrudim minulosti a současnosti*. Chrudim 1999.
- LAŠTOVKA, M.: *Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895 – 1990*. Praha 1998.
- MORAVEC, L.: *Heřmanův Městec*. Heřmanův Městec 1948.
- NESEJT, F.: *Perly minulosti - Chrudimsko*. Plzeň 2001.
- PAULUS, V.: *Z pamětí Chrasti v Chrudimsku*. Chrudim 1897.
- POCHOBRADSKÝ, F.; ADÁMEK, J. *Stará Chrudim*. Chrudim 1931.
- PREININGER, V.: *Chrudim. Průvodce městem a okolím*. Praha 1897.
- SLEJŠKA, J. a kol.: *Z historie města Chrudimě*. Chrudim 1998.
- SVOBODA, J.: *Nebeský lékař Kristus Ježíš v zázračném svém obraze v kostele děkanském v Chrudimi*. Chrudim 1880.
- ŠMÍD, J.: *Dějiny Chrasti I*. Chrast 1927.
- ŠMÍD, J.: *Dějiny Chrasti II*. Chrast 1937.
- ŠRÁMEK, K.: *Hlinsko v Čechách*. Hlinsko 1968.
- UHLÍŘ, J., B.: *Sokol proti totalitě 1938 – 1952*. Praha 2001.
- VEPŘEK, P.: *Chrudimsko – Nasavrcko, I. Obraz přírodní a národohospodářský*. Chrudim 1906.
- VEPŘEK, P.: *Chrudimsko a Nasavrcko, II*. Chrudim 1909.
- VESELÁ, R.: *Spolkový zákon v praxi některých brněnských spolků (1919 – 1952)*. Brno 1995.
- VONDRÁČEK, K.: *50 let Národní jednoty Pošumavské 1884 – 1934*. Praha 1935

12. Seznam zkratek

c. k. – císařský, královský

DČ – délka činnosti

k. – koruna

kr. – krejcar

např. – například

ONV – okresní národní výbor

OÚ – obecní úřad

pozn. - poznámka

PPP – průměrný počet členů

roč. – ročník

ř. z. – říšský zákon

sb. – sbírka

SOKA – státní okresní archiv

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

sv. – svatý/svatá

zl. – zlatý

ZS – zánik spolku

13. Rejstřík

V rejstříku jsou abecedně seřazeny všechny obce na Chrudimsku, ve kterých evidujeme v letech 1867 – 1951 spolkovou činnost. S obcemi jsou zároveň uvedena i jména spolků, které v dané lokalitě vznikly. Za jménem a datem vzniku spolku, které je uvedeno v závorce, jsou uvedena čísla stránek, kde je o spolku zmínka.

Bezděkov

Odbočka hospodářského sdružení českého (1911) - 52

Sbor dobrovolných hasičů (1899) – 32, 46

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 54

Bítovany

Sbor dobrovolných hasičů (1898) - 46

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1921) - 61

Blatno

Sbor dobrovolných hasičů (1895) - 46

Blato

Sbor dobrovolných hasičů (1911) - 46

Bližňovice

Sbor dobrovolných hasičů (1909) - 46

Bojanov

Místní odbor Národní jednoty severočeské (1905) - 64

Místní odbor Národní Matice (1928) - 64

Odbočka hospodářského sdružení českého (1909) - 52

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 46

Spolek divadelních spolků (1909) - 44

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1919) - 61

Bořice

Sbor dobrovolných hasičů (1896) - 46

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1911) - 44

Bošov

Spolek divadelních ochotníků „Havlíček“ (1924) - 44

Brádlo

Sbor dobrovolných hasičů (1893) - 46

Spolek divadelních ochotníků (1903) - 44

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1903) - 61

Brčekoly

Sbor dobrovolných hasičů (1930) - 46

Svaz české mládeže (1946) - 59

Bylany

Čtenářsko – kupecká beseda (1885) - 52

Sbor dobrovolných hasičů (1891) – 46

Spolek divadelních ochotníků (1910) - 44

Svaz české mládeže (1946) - 59

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) - 61

Cejřov

Odbočka hospodářského sdružení českého (1909) - 52

Čankovice

Hospodářská beseda (1901) – 32, 52

Sbor dobrovolných hasičů (1884) – 32, 46

Čejkovice

Sbor dobrovolných hasičů (1898) - 46

Dachov

Divadelní spolek „Machar“ (1914) - 44

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1919) - 62

Dědová

Odbočka hospodářského sdružení českého (1913) - 52

Dobrkov

Sbor dobrovolných hasičů (1887) - 46

Dolní Babákov

Sbor dobrovolných hasičů (1923) - 46

Dřenice

Místní odbor Národní Matice (1930) - 64

Sbor dobrovolných hasičů (1911) - 46

Dřevíkov

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 46

Svaz české mládeže (1946) - 60

Dubany

Sbor dobrovolných hasičů (1886) - 47

Svaz české mládeže (1945) - 60

Dvakačovice

Sbor dobrovolných hasičů (1887) - 47

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 54

Hamry

Čtenářská beseda (1911) - 65

Dělnická tělocvičná jednota (1929) - 62

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 47

Svaz české mládeže (1946) - 60

Herálec

Literární, vzdělávací spolek „Vrchlický“ (1906) – 33, 56

Místní skupina československých sklářů (1911) – 42

Sbor dobrovolných hasičů (1894) - 47

Heřmanův Městec

Čtenářská beseda (1873) – 65, 89

Dělnická beseda „Barák“ (1897) – 42, 89

Dělnický zábavní spolek „Hálek“ (1898) – 31, 42, 89

Jednota československého Orla (1926) – 62, 89

Klub ctitelů Mistra Jana Husa (1925) – 33, 56, 89

Klub cyklistů „Heřman“ (1912) – 58, 89

Místní skupina válečných poškozených (1921) – 55, 89

Odbočka zemské jednoty zřízenců drah (1900) – 42, 89

Podporující spolek „Svornost“ (1882) – 31, 42, 89

Sbor dobrovolných hasičů (1875) - 32, 47, 89

Skupina sdružení českého katolické mládeže (1920) – 54, 89

Spolek Československého červeného kříže (1922) – 57, 89

Spolek divadelních ochotníků „Heřman“ (1883) – 32, 44, 89

Spolek paní a dívek (1875) – 38, 40, 66, 89

Studentský spolek „Rudolf Pokorný“ (1879) - 36, 60, 90 - 97

Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (1946) – 42, 89

Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (1946) – 42, 89

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1892) – 36, 62, 89

Vzdělávací, křesťanský, katolický, sociální spolek (1897) – 33, 54, 89

Hlína

Sbor dobrovolných hasičů (1895) - 47

Hlinko

Autoklub (1947) – 59, 100

Československý klub velocipedistů (1912) – 59, 100

Čtenářská beseda (1898) – 65, 100

Dělnická jednota (1869) – 40, 42, 98, 99 - 106

Dělnická tělocvičná jednota (1910) – 62, 105

Dělnický dům Hlinsko (1908) – 42, 99

Divadelní spolek „Pokrok“ (1868) – 32, 44, 99

Divadelní spolek „Svantovít“ (1862) - 32, 44, 99

Lovecký klub (1930) 35, 59, 100

Masarykova liga proti tuberkulóze (1932) – 34, 57, 100

Místní odbor Národní jednoty pošumavské (1899) – 65, 100

Museum (1875) – 34, 56, 99

Odbočka hospodářského sdružení českého (1911) – 52, 99

Odbočka svazu kožešníků a čepičářů (1909) – 42, 99

Odbor Československého svazu abstinenci (1921) – 38, 66, 100

Odbor pomocné jednoty národně – sociální (1909) – 35, 58, 100

Odbor spolku strojmistrů a zřízců průmyslu textilního (1904) – 42, 98, 100

Okrašlovací spolek (1901) - 34, 57, 100

Okresní komise pro mládež (1912) – 34, 57, 100

Řemeslnická beseda (1884) – 35, 58, 100

Sbor dobrovolných hasičů (1875) – 32, 47, 99

Sdružení dělníků a dělnic pro království české (1905) – 42, 99

Sdružení československých dřevopracovníků (1924) – 43, 99

Sdružení křesťanského dělnictva (1903) – 31, 42, 99

Sdružení přátel Junáka (1905) – 62, 100

Spolek literátů (1886) – 54, 99

Spolek paní a dívek „Vlasta“ – 38,40, 66, 100

Spolek pro postavení divadla (1928) – 44, 99

Spolek pro zvelebování pomníku (1914) – 34, 57, 99

Sportovní klub „Sparta“ (1907) - 35, 58, 100

Svaz českých textilníků (1910) – 42, 99

Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech (1946) – 55, 99

Svaz textilního dělnictva v Československu (1921) – 42, 99

Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu (1946) – 43, 99

Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (1946) – 43, 99

Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (1946) – 43, 99

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1883) – 62, 100

Učitelský spolek „Komenský“ (1880) – 36, 64, 100

Hodonín

Sbor dobrovolných hasičů (1922) - 47

Holešovice

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 47

Holetín

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1884) - 44

Svaz české mládeže (1946) - 60

Honvice

Sbor dobrovolných hasičů (1893) - 47

Horka

Sbor dobrovolných hasičů (1889) - 47

Horní Holetín

Hospodářsko – čtenářský spolek (1905) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 47

Hrbokov

Sbor dobrovolných hasičů (1895) - 47

Hrochův Týnec

Družstvo pro plovárnu a koupaliště (1897) - 59

Farní odbor charity (1929) - 54

Jednota československého Orla (1922) - 62

Lovecký spolek (1932) - 35, 59

Místní odbor ústřední matice školské (1900) - 65

Sbor dobrovolných hasičů (1879) - 47

Spolek divadelních ochotníků „Hálek“ (1917) - 44

Spolek na okrasu hrochova Týnce (1892) – 34, 57

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1887) - 62

Chacholice

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 47

Chlum

Čtenářská beseda (1886) - 65

Sbor dobrovolných hasičů (1879) - 47

Skupina sdružení české katolické mládeže (1921) – 33, 54

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) - 62

Chlumětín

Sbor dobrovolných hasičů (1889) - 48

Chotěnice

Sbor dobrovolných hasičů (1902) - 48

Svaz české mládeže (1945) - 60

Chrast

Dělnická tělovýchovná jednota (1923) – 62, 68

Diecézní svaz katolické charity (1936) – 33, 55, 67

Divadelní spolek „Tyl“ 1879 – 31, 44, 69 - 76

Hospodářský svaz učitelů (1918) – 36, 64, 68

Jednota československého Orla (1922) – 62, 68

Kroužek divadelních ochotníků (1919) – 31, 44, 79 - 86

Kroužek mládců a dívek (1900) – 31, 44, 76 - 79

Místní odbor Národní jednoty severočeské (1913) – 65, 68

Místní skupina válečných poškozců (1920) – 55, 67

Odbor Klubu československých turistů (1922) – 59, 68

Odštěpný spolek Červeného kříže (1916) – 57, 68

Sbor dobrovolných hasičů (1875) – 32, 48, 67

Sdružení studujících (1899) – 36, 60, 68

Spolek Československého červeného kříže (1921) – 57, 68

Sportovní klub (1921) – 59, 69

Svaz české mládeže (1946) – 60, 68

Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech (1948) – 56, 67

Svaz přátel SSSR - 35, 58, 68

Svaz zaměstnanců v potravinovém průmyslu (1946) – 31, 43, 67

Svaz zaměstnanců v textilním průmyslu (1946) – 43, 67

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1886) – 36, 62, 68

Jeníkov

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 48

Skupina sdružení české katolické mládeže (1922) - 55

Kameničky

Jednota československého orla (1921) - 62

Sbor dobrovolných hasičů (1889) - 48

Kladno

Divadelní spolek „Svornost“ (1912) - 44

Sbor dobrovolných hasičů (1888) - 48

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 55

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1921) - 62

Klešice

Sbor dobrovolných hasičů (1903) - 48

Kočí

Sbor dobrovolných hasičů (1892) - 48

Kostelec

Občanská beseda „Havlíček“ (1919) - 44

Sbor dobrovolných hasičů (1896) - 48

Svaz české mládeže (1946) - 60

Kovářov

Sbor dobrovolných hasičů (1907) - 48

Křižanovice

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 48

Kunčí

Hospodářsko – čtenářská beseda (1891) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1911) - 48

Kvasín

Ústřední svaz kovodělníků (1921) - 43

Lány

Sbor dobrovolných hasičů (1888) - 48

Svaz české mládeže (1946) - 60

Líbanice

Sbor dobrovolných hasičů (1902) - 48

Liboměřice

Sbor dobrovolných hasičů (1900) - 48

Licibořice

Farní odbor charity (1929) - 55

Sbor dobrovolných hasičů (1898) – 32, 48

Licomělice

Sbor dobrovolných hasičů (1906) - 49

Lipka

Sbor dobrovolných hasičů (1903) - 49

Lipkov

Sbor dobrovolných hasičů (1906) - 49

Lozice

Sbor dobrovolných hasičů (1889) - 49

Lukavice

Dramatický kroužek „Jaroslav“ (1900) - 44

Svaz české mládeže (1946) - 60

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1922) - 62

Markovice

Dramatická družina ochotníků (1922) - 44

Medlešice

Hospodářská beseda (1882) - 32, 53

Sbor dobrovolných hasičů (1897) - 49

Svaz české mládeže (1946) - 60

Miřetice

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 49

Svaz české mládeže (1948) - 60

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1919) - 62

Morašice

Hospodářské družstvo (1906) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1886) - 49

Svaz české mládeže (1946) – 60

Možděnice

Československý svaz dělnictva textilního (1924) - 43

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) - 63

Načešice

Sbor dobrovolných hasičů (1906) - 49

Nasavrky

Hospodářský spolek (1895) - 53

Jednota Československé obce legionářské (1933) - 56

Jednota československého Orla (1922) - 63

Místní Masarykova liga proti tuberkulóze (1925) – 34, 58

Odbočka hospodářského sdružení českého (1920) - 53

Okresní komise pro péči o mládež (1916) - 57

Okresní sdružení českého dorostu (1918) - 36, 60

Sbor dobrovolných hasičů (1876) - 49

Skupina sdružení české katolické mládeže (1901) - 55

Spolek Československého červeného kříže (1922) - 57

Spolek okrašlovací a na ochranu domoviny (1914) - 57

Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech (1947) - 56

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1906) - 63

Včelařský spolek pro okres Nasavrky (1908) – 32, 53

Vychovatelský a učitelský spolek „Komenský“ (1908) – 36, 64

Německé Lhotice

Sbor dobrovolných hasičů (1924) – 49

Nová Ves

Sbor dobrovolných hasičů (1913) - 49

Svaz české mládeže (1946) - 60

Ochoz

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 49

Podbořany

Sbor dobrovolných hasičů (1947) - 49

Podlažice

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 49

Svaz české mládeže (1947) - 61

Podlejšťany

Sbor dobrovolných hasičů (1907) - 49

Práchev

Hospodářská beseda (1879) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1884) - 49

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) - 63

Proseč

Československá obec legionářská (1920) - 56

Čtenářská beseda (1901) - 65

Rybářský klub (1903) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1902) - 49

Prosetín

Fond na podporu chudé mládeže (1930) - 58

Přestavky

Sbor dobrovolných hasičů (1893) – 50

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1921) - 44

Rabštejská Lhota

Svaz české mládeže (1946) - 61

Radim

Sbor dobrovolných hasičů (1899) - 50

Ranná

Hospodářská beseda (1896) - 53

Odbočka hospodářského sdružení českého (1909) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1894) - 50

Raškovice

Sbor dobrovolných hasičů (1902) - 50

Rohozná

Sbor dobrovolných hasičů (1906) - 50

Rosice

Odbočka hospodářského sdružení českého (1909) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1882) - 50

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1927) - 63

Roubovice

Sbor dobrovolných hasičů (1882) - 50

Spolek divadelních ochotníků „Klicpera“ (1895) - 44

Rváčov

Dělnická tělovýchovná jednota (1935) - 63

Svaz české mládeže (1946) - 61

Řestoky

Divadelní spolek „Vrchlický“ (1913) - 44

Odbočka hospodářského sdružení českého (1910) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1892) - 50

Seč

Okrašlovací spolek (1910) - 57

Sbor dobrovolných hasičů (1879) - 50

Skála

Odbočka hospodářského svazu českého (1910) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1924) - 50

Skuteč

jednota Československého Orla (1924) - 63

Losovní spolek „Naděje“ (1868) – 29, 37, 65

Občanská beseda (1868) - 65

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 50

Tělovýchovná jednota „Jiskra“ (1909) - 63

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1883) – 36, 63

Slatiňany

Český červený kříž (1920) - 58

Odbor sdružení československých kovopracovníků (1921) - 43

Sbor dobrovolných hasičů (1882) - 50

Sbor dobrovolných hasičů (1905) - 50

Smrčec

Čtenářská beseda „Svatopluk Čech“ (1906) – 33, 56

Spolek na okrasu Slatiňan (1895) - 57

Sportovní klub (1922) - 59

Svaz zaměstnanců v kovovýrobě (1946) - 43

Smrkový Týnec

Sbor dobrovolných hasičů (1908) - 50

Sobětuchy

Sbor dobrovolných hasičů (1890) - 50

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1908) - 45

Svaz české mládeže (1946) - 61

Srní

Sbor dobrovolných hasičů (1913) - 50

Stolany

Sbor dobrovolných hasičů (1885) - 51

Svaz české mládeže (1947) - 61

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) - 63

Střítež

Sbor dobrovolných hasičů (1903) - 51

Studnice

Odbočka hospodářského svazu českého (1910) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 51

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 55

Svaz české mládeže (1946)

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1922) - 63

Svídnice

Sbor dobrovolných hasičů (1913) – 51

Svaz české mládeže (1946) - 61

Svobodné Hamry

Sbor dobrovolných hasičů (1920) - 51

Svratka

Dělnická tělocvičná jednota (1922) - 63

Hospodářská beseda pro Svratku a okolí (1903) - 53

Rybářský spolek pro okres Hlinsko (1894) - 53

Sbor dobrovolných hasičů (1877) - 51

Sdružení hudebníků v Československu (1920) - 43

Spolek divadelních ochotníků „Kollár“ (1877) - 44

Svaz zaměstnanců v kovovýrobě (1946) - 43

Svratouch

Jednota československého Orla (1921) - 63

Klub cyklistůš „V před“ (1912) - 59

Místní jednota Československé obce legionářské (1923) – 56

Odbočka hospodářského sdružení českého (1912) - 54

Sbor dobrovolných hasičů (1896) - 51

Svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu (1946) – 4

Syncany

Kroužek divadelních ochotníků (1926) - 44

Škrovád

Československý červený kříž (1925) - 58

Sbor dobrovolných hasičů (1896) - 51

Štěpánov

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1921) - 63

Švihov

Svaz zaměstnanců ve stavebním průmyslu (1946) - 43

Ústřední svaz kovodělníků (1925) - 43

Tisovec

Sbor dobrovolných hasičů (1906) - 51

Topol

Sbor dobrovolných hasičů (1887) - 51

Trhová Kamenice

Dělnická jednota „Barák“ (1900) - 43

Sbor dobrovolných hasičů (1878) - 51

Spolek „Úspora“ (1884) - 65

Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech (1947) - 56

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1892) - 63

Trojovice

Sbor dobrovolných hasičů (1892) - 51

Hospodářská beseda (1892) – 32, 54

Trpišov

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1924) – 63

Třibřichy

Místní odbor Národní Matice (1930) - 65

Tuněchody

Hospodářsko – čtenářská beseda (1886) - 54

Místní skupina válečných poškozených (1922) - 56

Sbor dobrovolných hasičů (1886) - 51

Skupina sdružení české katolické mládeže (1921) - 55

Svaz české mládeže (1947) - 61

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1910) – 64

Úhřetice

Čtenářská beseda (1870) - 65

Hospodářsko – čtenářská beseda (1877) - 54

Sbor dobrovolných hasičů (1888) - 51

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1911) - 44

Svaz zaměstnanců ve stavebním průmyslu (1946) - 43

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1924) - 64

Vápenný Podol

Odbočka Československé obce legionářské (1929) – 56

Odbor Klubu československých turistů (1921) – 59

Sbor dobrovolných hasičů (1879) - 51

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ (1921) - 44

Spolek okrašlovací a na ochranu domoviny (1921) - 57

Včelákov

farní odbor charity (1928) - 55

Odbočka hospodářského sdružení českého (1910) - 54

Sbor dobrovolných hasičů (1899) - 51

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 55

Vejvanovice

Sbor dobrovolných hasičů (1895) - 52

Svaz české mládeže (1946) - 61

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1922) - 63

Vítanov

Sbor dobrovolných hasičů (1895) - 52

Vlčnov

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 52

Vojtěchov

Skupina sdružení české katolické mládeže (1921) - 55

Svaz české mládeže (1946) - 61

Svaz lidových železničářů (1924) - 44

Vorel

Hospodářsko – čtenářská beseda (1879) - 54

Sbor dobrovolných hasičů (1883) - 52

Vortová

Jednota československého Orla (1922) - 64

Sbor dobrovolných hasičů (1901) - 52

Skupina sdružení české katolické mládeže (1920) - 55

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1920) – 64

Vrbatův Kostelec

Farní odbor charity (1928) - 55

Odbočka hospodářského sdružení českého (1909) - 54

Odbočka jednoty Československých drah (1920) - 44

Všeradov

Odbočka hospodářského sdružení českého (1910) – 54

Zaječice

Dělnický spolek „Karel Havlíček Borovský“ (1904) - 44

Družina válečných poškozců (1926) - 56

Lovecký spolek (1934) - 35, 59

Sbor dobrovolných hasičů (1883) - 52

Spolek železničních zaměstnanců (1921) - 44

Svaz české mládeže (1946) - 61

Svaz přátel SSSR (1946) - 35, 58

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1913) - 64

Zájezdec

Svaz české mládeže (1946) - 61

Žumberk

Sbor dobrovolných hasičů (1881) - 52

Svaz přátel SSSR (1946) - 35, 58

Tělovýchovná jednota „Sokol“ (1910) - 64

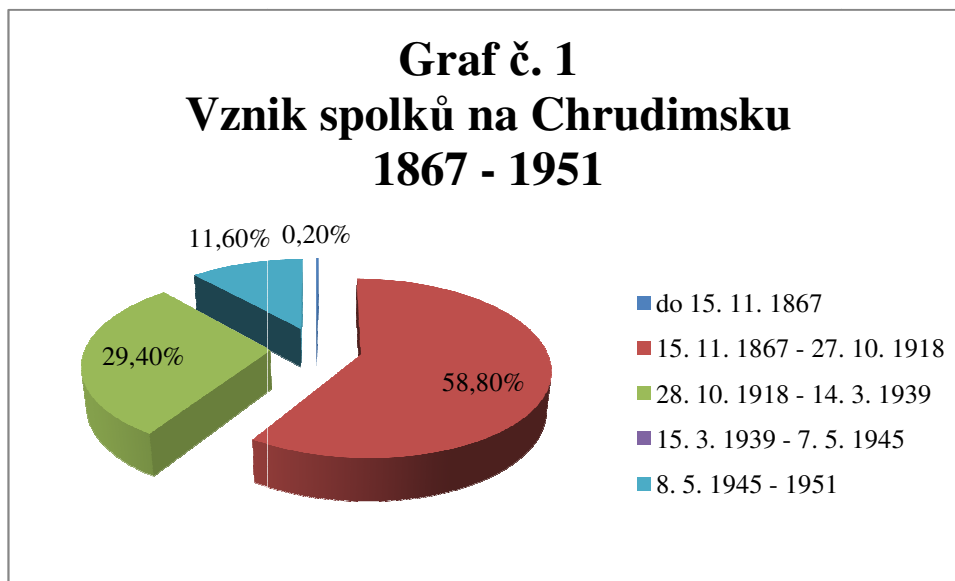
14. Seznam příloh

- Příloha č. 1 – graf č. 1 – vznik dělnických spolků na Chrudimsku 1867 - 1951
- Příloha č. 2 – graf č. 2 – zánik spolků na Chrudimsku 1867 - 1951
- Příloha č. 3 – graf č. 3 – vznik dělnických spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 4 – graf č. 4 – zánik dělnických spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 5 – graf č. 5 – vznik divadelních spolků 1867 – 1951
- Příloha č. 6 – graf č. 6 – zánik divadelních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 7 – graf č. 7 – vznik hasičských spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 8 – graf č. 8 – zánik hasičských spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 9 – graf č. 9 – vznik hospodářských spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 10 – graf č. 10 – zánik hospodářských spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 11 – graf č. 11 – vznik katolických spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 12 – graf č. 12 – zánik katolických spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 13 – graf č. 13 – vznik legionářských spolků a spolků vojenských vysloužilců 1867 - 1951
- Příloha č. 14 – graf č. 14 – zánik legionářských spolků a spolků vojenských vysloužilců 1867 - 1951
- Příloha č. 15 – graf č. 15 – vznik literárních, vzdělávacích spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 16 – graf č. 16 – zánik literárních, vzdělávacích spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 17 – graf č. 17 – vznik muzejních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 18 – graf č. 18 – zánik muzejních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 19 – graf č. 19 – vznik okrašlovacích spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 20 – graf č. 20 - zánik okrašlovacích spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 21 – graf č. 21 – vznik pomocných a charitativních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 22 – graf č. 22 – zánik pomocných a charitativních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 23 – graf č. 23 – vznik řemeslnických besed a spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 24 – graf č. 24 – zánik řemeslnických besed a spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 25 – graf č. 25 – vznik spolků pro styk se zahraničím 1867 - 1951
- Příloha č. 26 – graf č. 26 - zánik spolků pro styk se zahraničím 1867 - 1951
- Příloha č. 27 – graf č. 27 – vznik sportovních spolků – 1867 - 1951
- Příloha č. 28 – graf č. 28 – zánik sportovních spolků 1867 - 1951
- Příloha č. 29 – graf č. 29 – vznik střeleckých spolků
- Příloha č. 30 - graf č. 30 – zánik střeleckých spolků 1867 - 1951

Příloha č. 31 – graf č. 31 – vznik studentských a mládežnických spolků 1867 - 1951
Příloha č. 32 – graf č. 32 – zánik studentských a mládežnických spolků 1867 - 1951
Příloha č. 33 – graf č. 33 – vznik tělovýchovných spolků 1867 - 1951
Příloha č. 34 – graf č. 34 – zánik tělovýchovných spolků 1867 - 1951
Příloha č. 35 – graf č. 35 – vznik učitelských spolků 1867 - 1951
Příloha č. 36 – graf č. 36 – zánik učitelských spolků 1867 - 1951
Příloha č. 37 – graf č. 37 – vznik ústředních odbor a jednot 1867 - 1951
Příloha č. 38 – graf č. 38 – zánik ústředních odbor a jednot 1867 - 1951
Příloha č. 39 – graf č. 39 - vznik výtvarných spolků 1867 - 1951
Příloha č. 40 – graf č. 40 – zánik výtvarných spolků 1867 - 1951
Příloha č. 41 – graf č. 41 – vznik zábavních spolků a besed 1867 - 1951
Příloha č. 42 – graf č. 42 – zánik zábavních spolků a besed 1867 - 1951
Příloha č. 43 – graf č. 43 – vznik zdravotnických spolků 1867 - 1951
Příloha č. 44 – graf č. 44 – zánik zdravotních spolků 1867 - 1951
Příloha č. 45 – graf č. 45 – vznik ženských a dívčích spolků 1867 - 1951
Příloha č. 46 – graf č. 46 – zánik dívčích a ženských spolků 1867 - 1951
Příloha č. 47 – graf č. 47 – počet spolků na Chrudimsku 1867 - 1951
Příloha č. 48 – graf č. 48 – průměrná délka činnosti spolků na Chrudimsku 1867 - 1951
Příloha č. 49 – graf č. 49 – průměrný počet členů ve spolcích na Chrudimsku 1867 - 1951
Příloha č. 50 – tabulka č. 26 – přehled divadelních představení, pořádaných Divadelním spolkem Tyl z Chrasti – 1861 - 1917
Příloha č. 51 – tabulka č. 27 – přehled divadelních představení, pořádaných Kroužkem mládenců a dívek z Chrasti – 1901 – 1918
Příloha č. 52 – tabulka č. 28 - přehled divadelních představení, pořádaných Kroužkem divadelním ochotníků z Chrasti – 1921 – 1949
Příloha č. 53 – fotografie č. 1 – ukázka ze spolkového katastru – Hospodářská beseda Čankovice, 1. část
Příloha č. 54 – fotografie č. 2 – ukázka ze spolkového katastru – Hospodářská beseda Čankovice, 2. část
Příloha č. 55 – fotografie č. 3 – ukázka ze zápisů ze schůzí Kroužku divadelních ochotníků z Chrasti, 1921 - 1927
Příloha č. 55 – fotografie č. 4 – ukázka ze zápisníku knihy Studentského spolku Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce, 1886 - 1904
Příloha č. 56 – mapa č. 1 – Chrudimsko

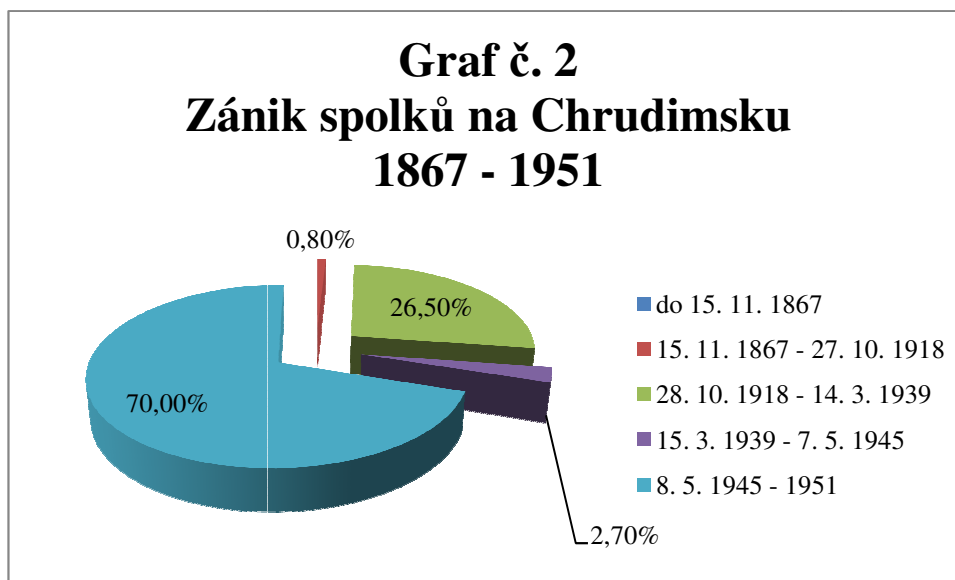
15. Příloha

Příloha č. 1 – vznik spolků na Chrudimsku

do 15. 11. 1867	1 spolek
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	217 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	109 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	42 spolků

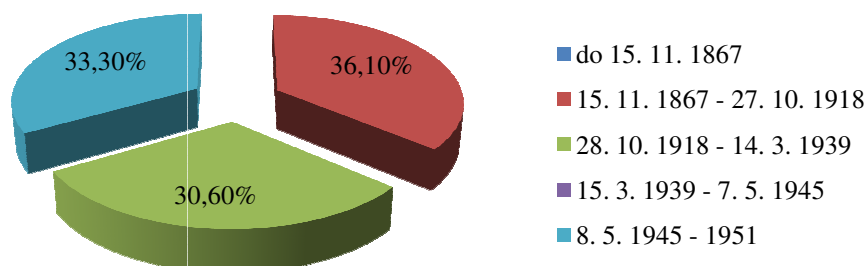
Příloha č. 2 – zánik spolků na Chrudimsku 1867 – 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	3 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	98 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	10 spolků
8. 5. 1945 - 1951	259 spolků

Příloha č. 3 – vznik dělnických spolků 1867 – 1951

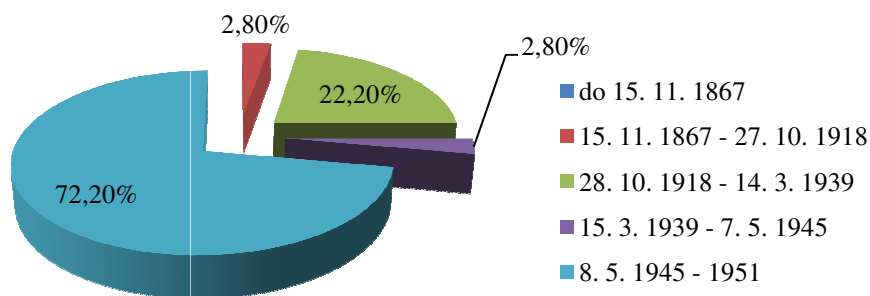
Graf č. 3
Vznik dělnických spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	13 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	11 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	12 spolků

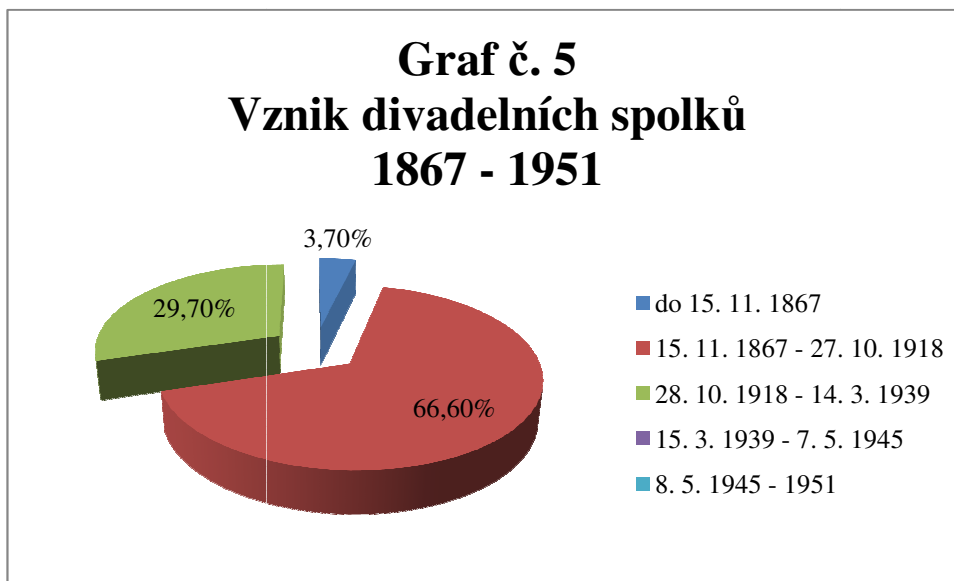
Příloha č. 4 – zánik dělnických spolků 1867 – 1951

Graf č. 4
Zánik dělnických spolků 1867 - 1951

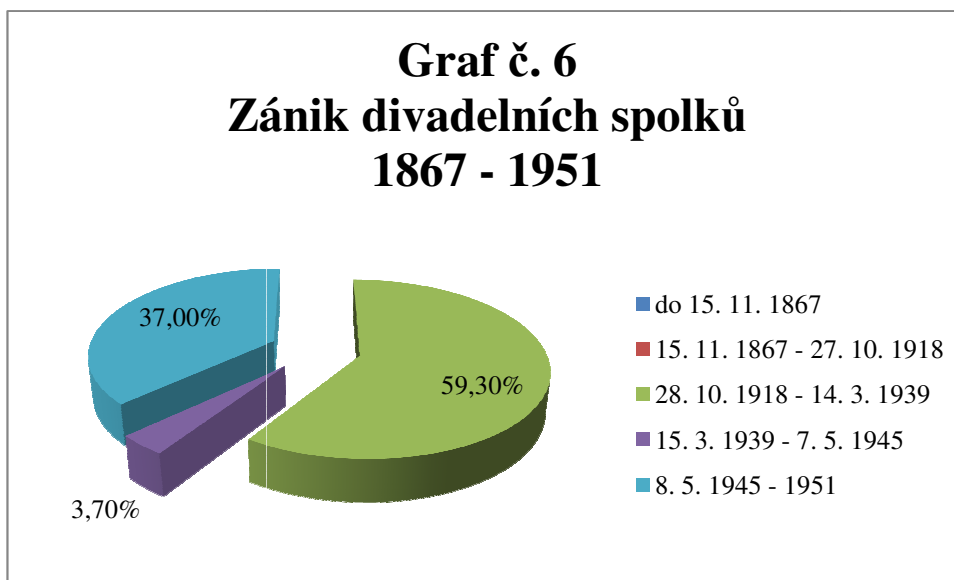
do 15. 11. 1867	1 spolek
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	8 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	26 spolků

Příloha č. 5 – vznik divadelních spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	1 spolek
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	18 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	8 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

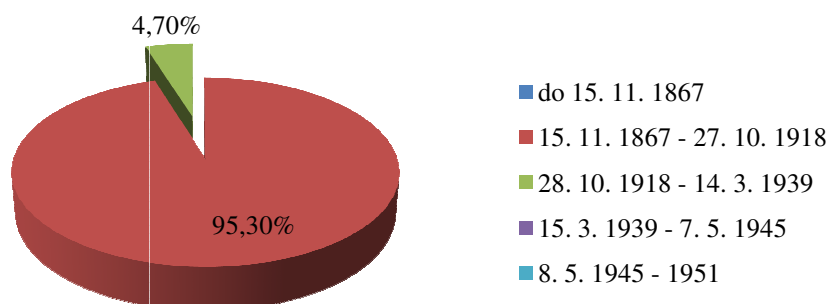
Příloha č. 6 – zánik divadelních spolků 1867 – 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	16 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	1 spolek
8. 5. 1945 - 1951	10 spolků

Příloha č. 7 – vznik hasičských spolků 1867 – 1951

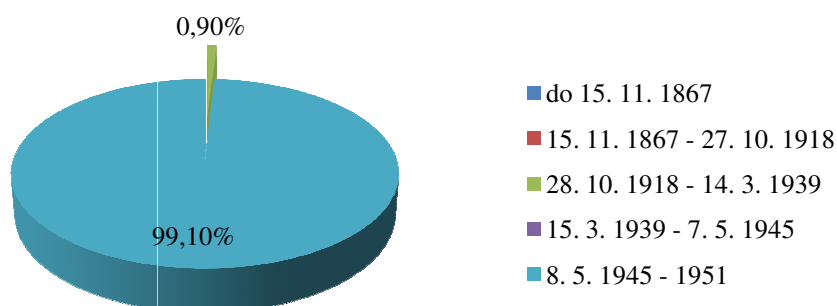
Graf č. 7
Vznik hasičských spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	102 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	5 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 8 – zánik hasičských spolků 1867 – 1951

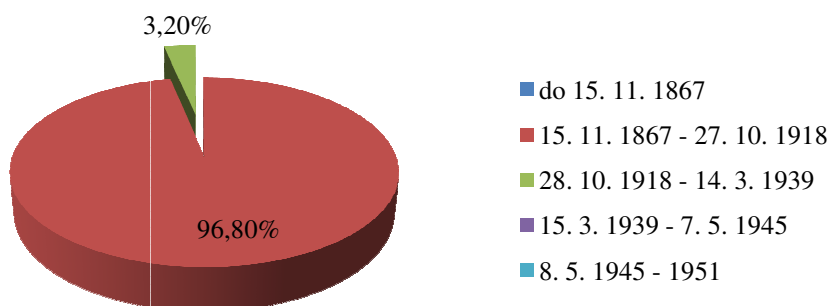
Graf č. 8
Zánik hasičských spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	106 spolků

Příloha č. 9 – vznik hospodářských spolků 1867 – 1951

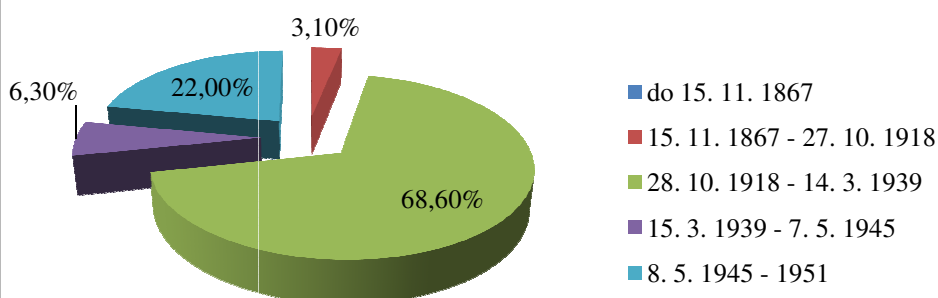
Graf č. 9
Vznik hospodářských spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	31 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 10 – zánik hospodářských spolků 1867 – 1951

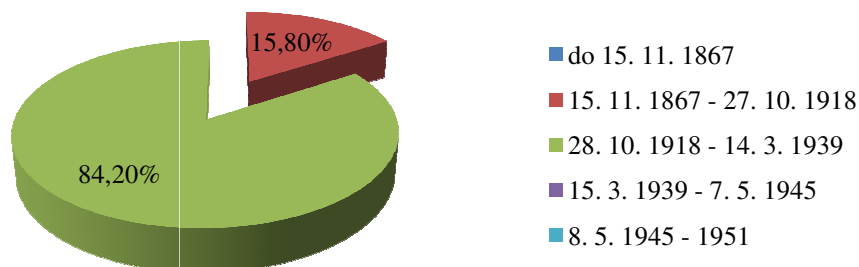
Graf č. 10
Zánik hospodářských spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	1 spolek
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	22 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	2 spolky
8. 5. 1945 - 1951	7 spolků

Příloha č. 11 – vznik katolických spolků 1867 - 1951

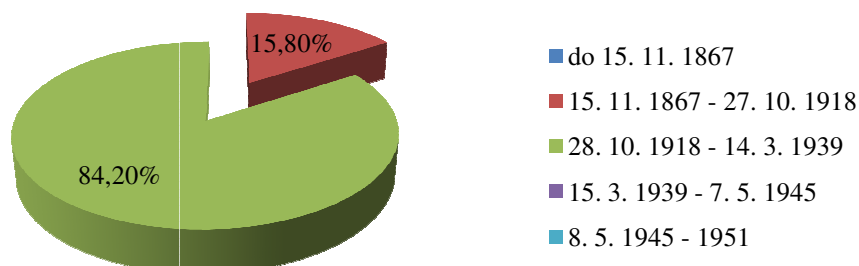
Graf č. 11
Vznik katolických spolků
1867 - 1951

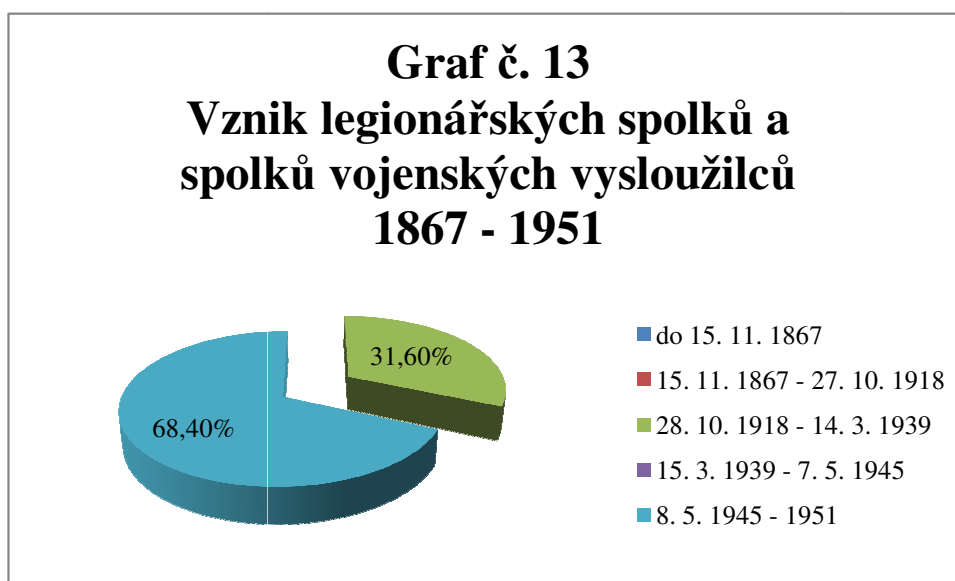
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	3 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	16 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 12 – zánik katolických spolků

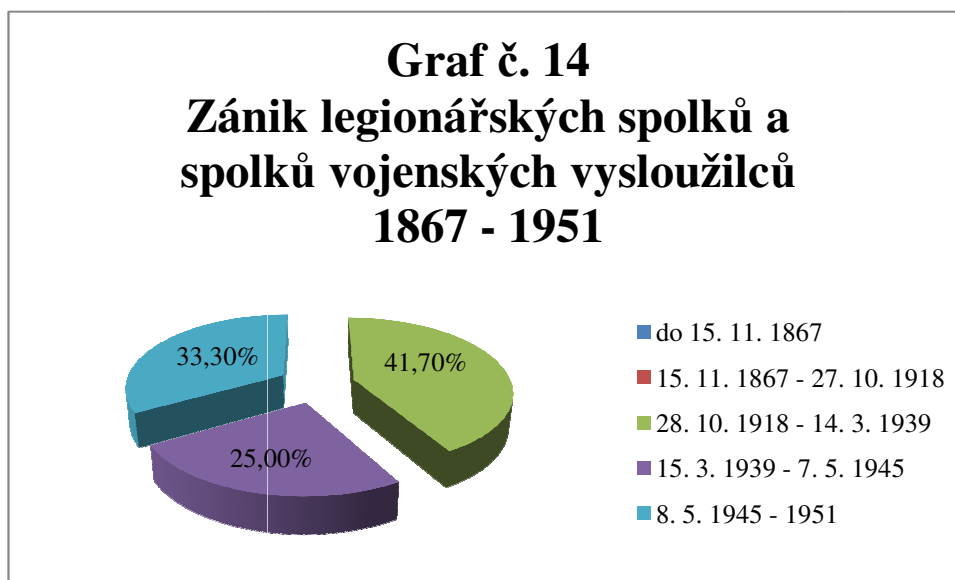
Graf č. 12
Zánik katolických spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	3 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	16 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

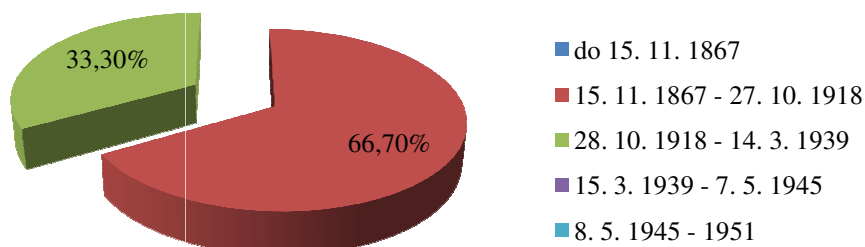
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	4 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	8 spolků

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	5 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	3 spolky
8. 5. 1945 - 1951	4 spolky

Příloha č. 15 – vznik literárních, vzdělávacích spolků 1867 - 1951

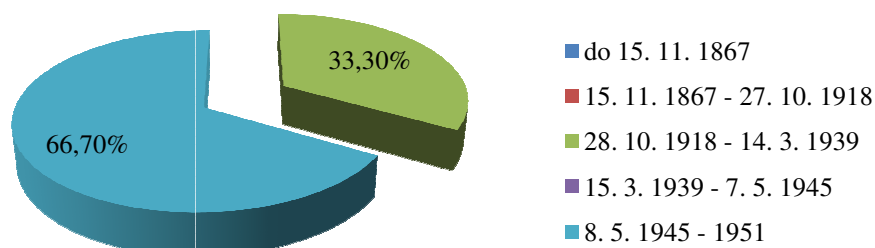
Graf č. 15
Vznik literárních, vzdělávacích spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	2 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 16 – zánik literárních, vzdělávacích spolků 1867 – 1951

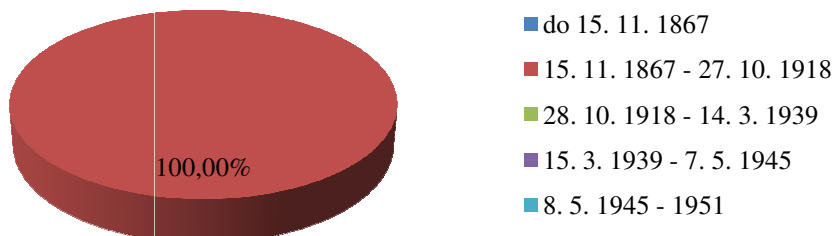
Graf č. 16
Zánik literárních, vzdělávacích spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	2 spolky

Příloha č. 17 – vznik muzejních spolků 1867 - 1951

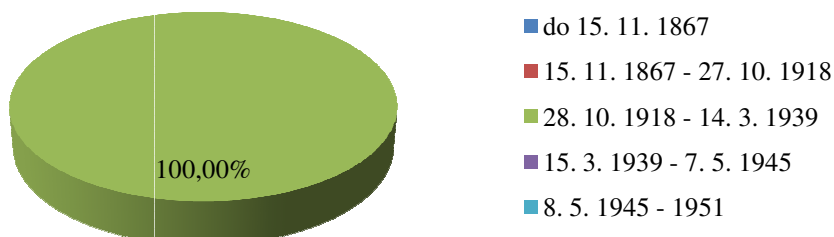
Graf č. 17
Vznik muzejních spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	1 spolek
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 18 – zánik muzejních spolků 1867 – 1951

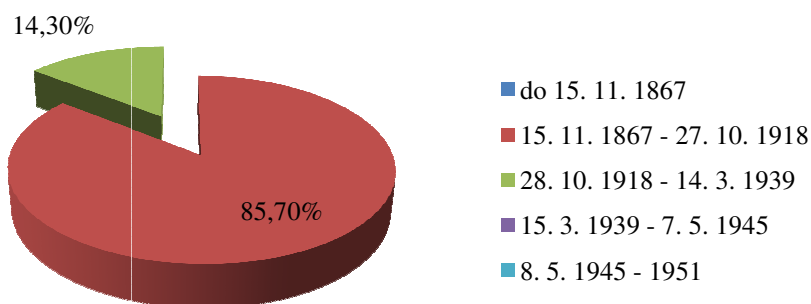
Graf č. 18
Zánik muzejních spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 19 – vznik okrašlovacích spolků 1867 - 1951

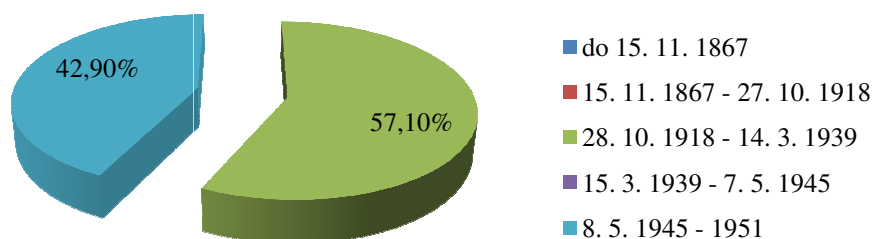
Graf č. 19
Vznik okrašlovacích spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	6 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 20 – zánik okrašlovacích spolků 1867 – 1951

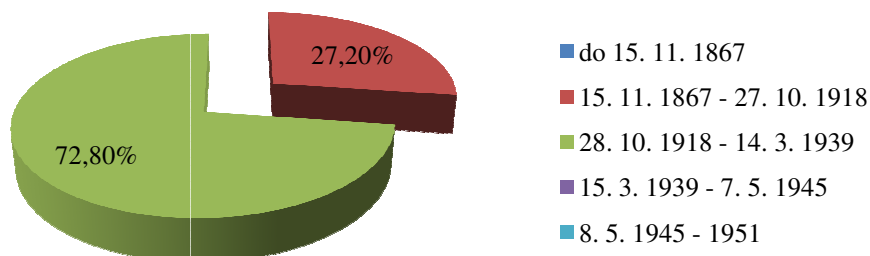
Graf č. 20
Zánik okrašlovacích spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	4 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	3 spolky

Příloha č. 21 – vznik pomocných a charitativních spolků 1867 - 1951

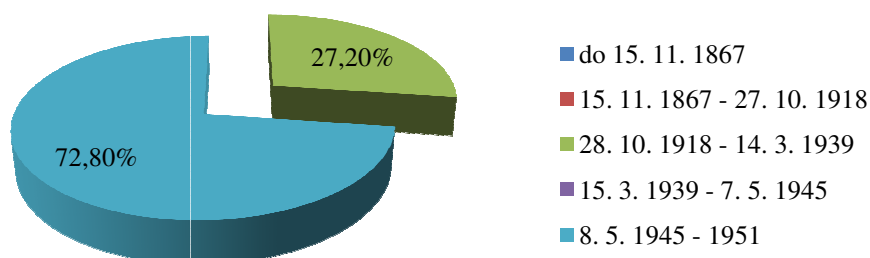
Graf č. 21
Vznik pomocných a charitativních spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	3 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	8 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

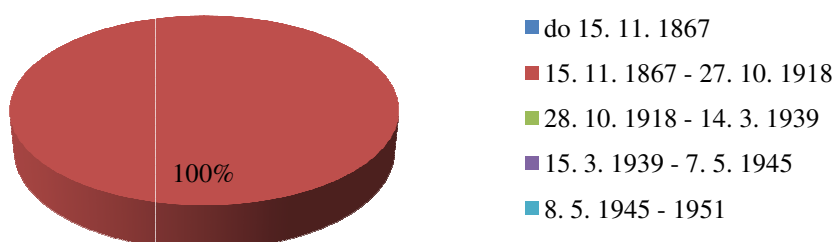
příloha č. 22 – zánik pomocných a charitativních spolků 1867 – 1951

Graf č. 22
Zánik pomocných a charitativních spolků 1867 - 1951

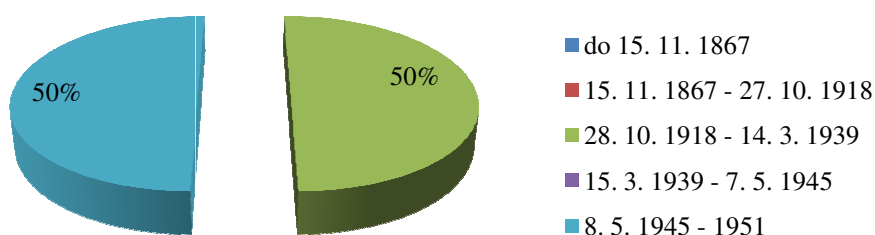
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	3 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	8 spolků

Graf č. 23
Vznik řemeslnických besed a spolků
1867 - 1951

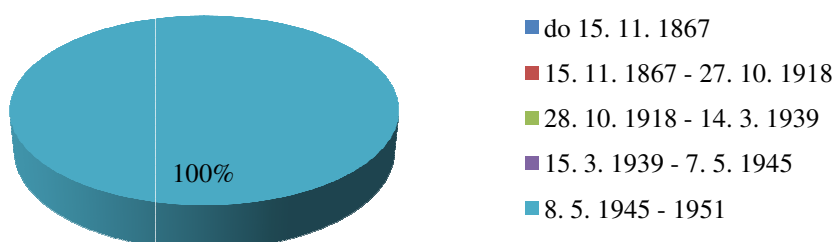
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	2 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Graf č. 24
Zánik řemeslnických besed a spolků
1867 - 1951

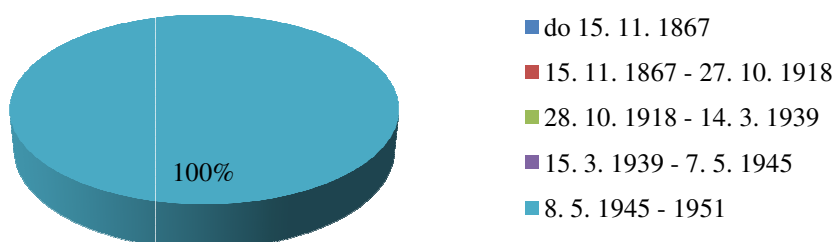
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	1 spolek

Graf č. 25
Vznik spolků pro styk se zahraničím
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	3 spolky

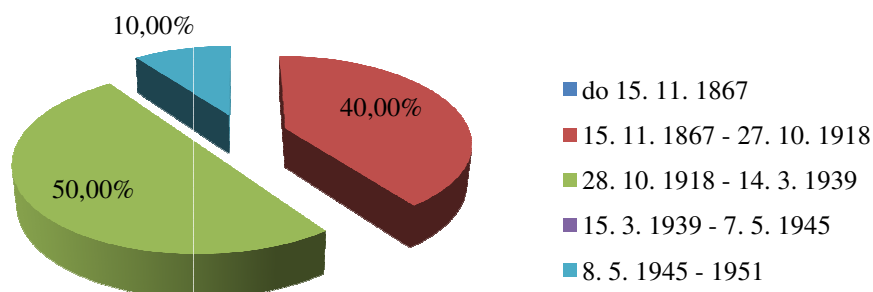
Graf č. 26
Zánik spolků pro styk se zahraničím
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	3 spolky

Příloha č. 27 – sportovní spolky 1867 - 1951

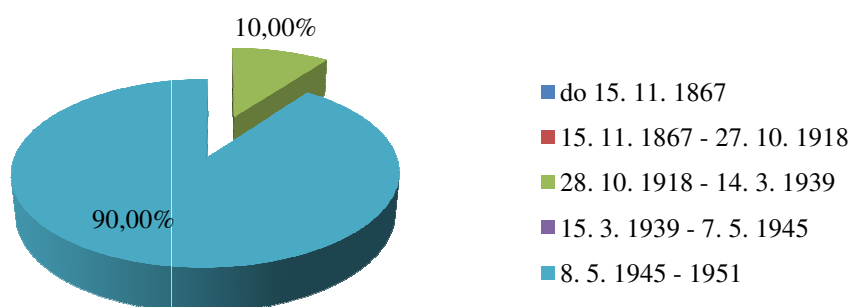
Graf č. 27
Vznik sportovních spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	4 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	5 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	1 spolek

Příloha č. 28 – zánik sportovních spolků 1867 – 1951

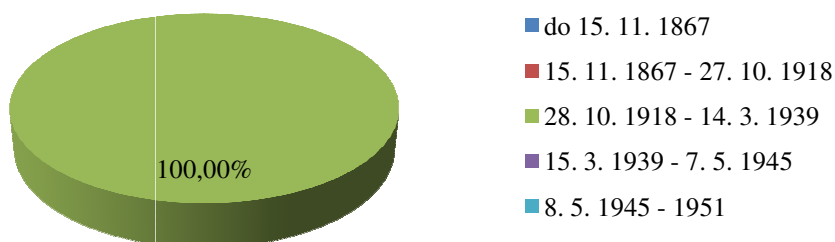
Graf č. 28
Zánik sportovních spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	9 spolků

Příloha č. 29 – vznik střeleckých spolků 1867 - 1951

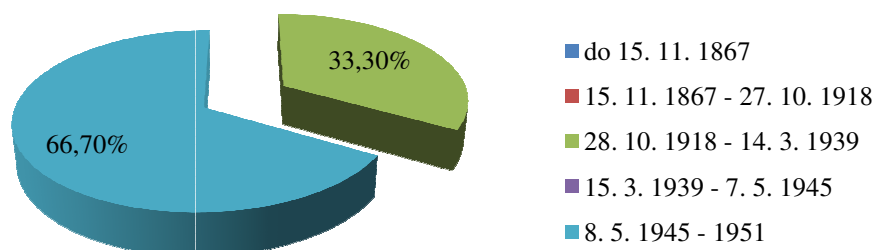
Graf č. 29
Vznik střeleckých spolků
1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	3 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

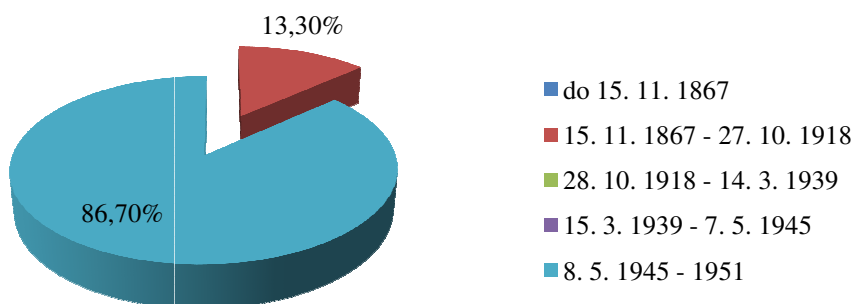
Příloha č. 30 – zánik střeleckých spolků 1867 – 1951

Graf č. 30
Zánik střeleckých spolků
1867 - 1951

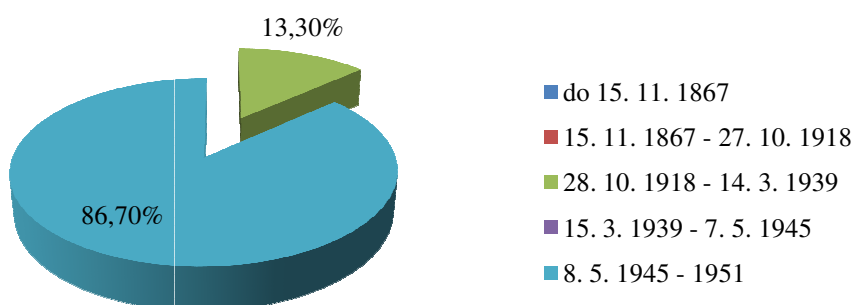
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	2 spolky

Graf č. 31
Vznik mládežnických a
studentských spolků 1867 - 1951

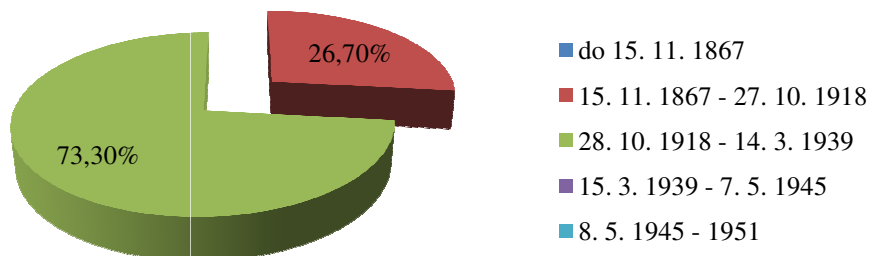
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	4 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	26 spolků

Graf č. 32
Zánik studentských a
mládežnických spolků 1867 - 1951

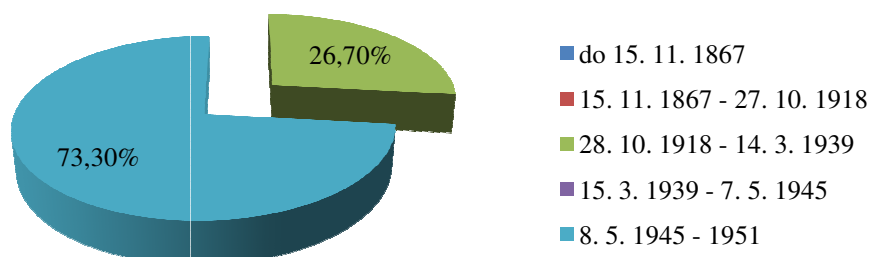
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	4 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	26 spolků

Graf č. 33
Vznik tělovýchovných spolků 1867 - 1951

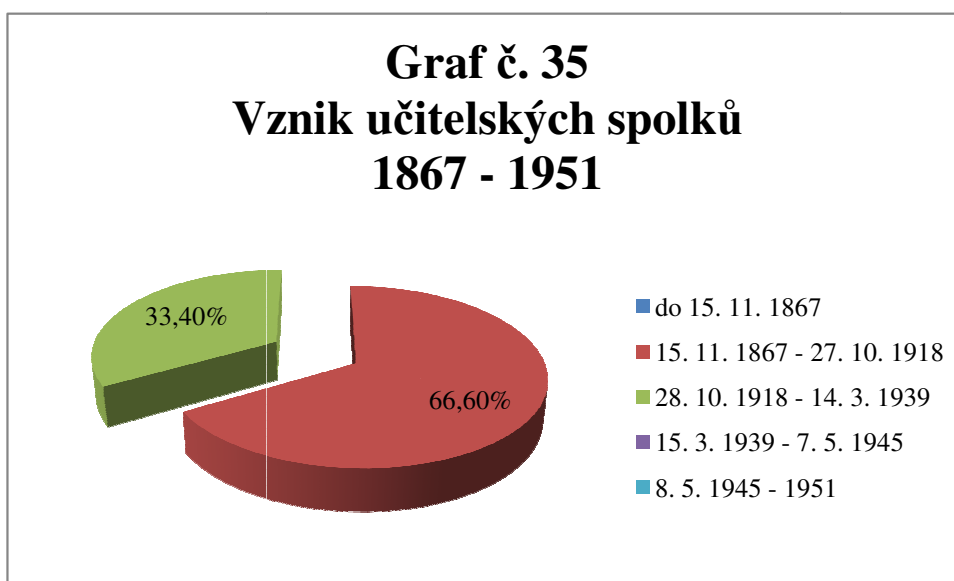
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	12 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	33 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Graf č. 34
Zánik tělovýchovných spolků 1867 - 1951

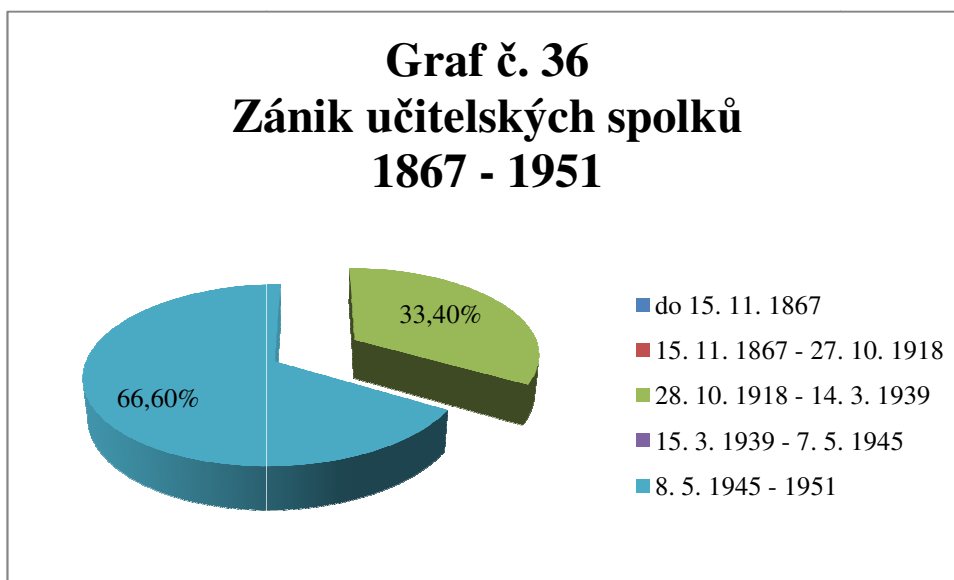
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	12 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	33 spolků

Příloha č. 35 – graf č. 35 - vznik učitelství spolků 1867 - 1951

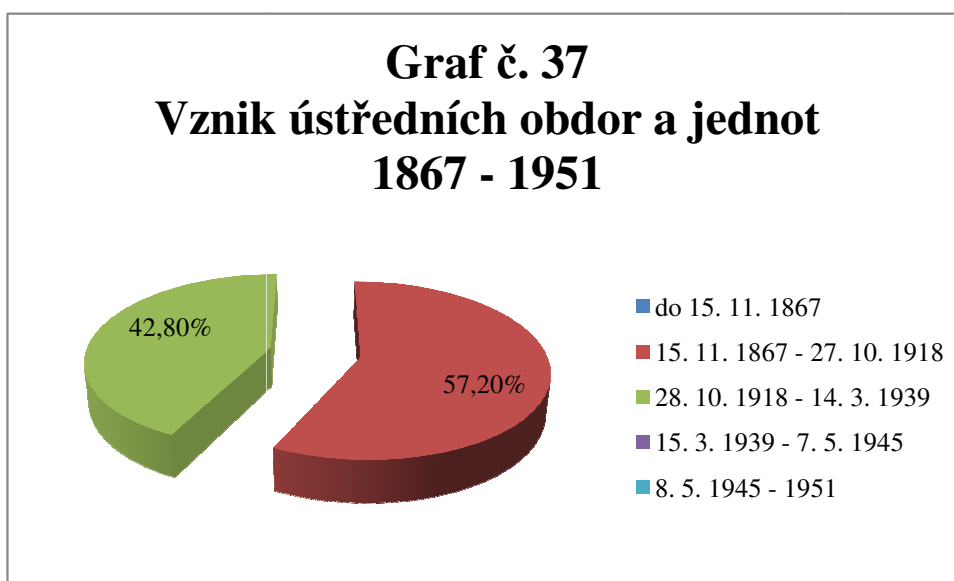

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	2 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

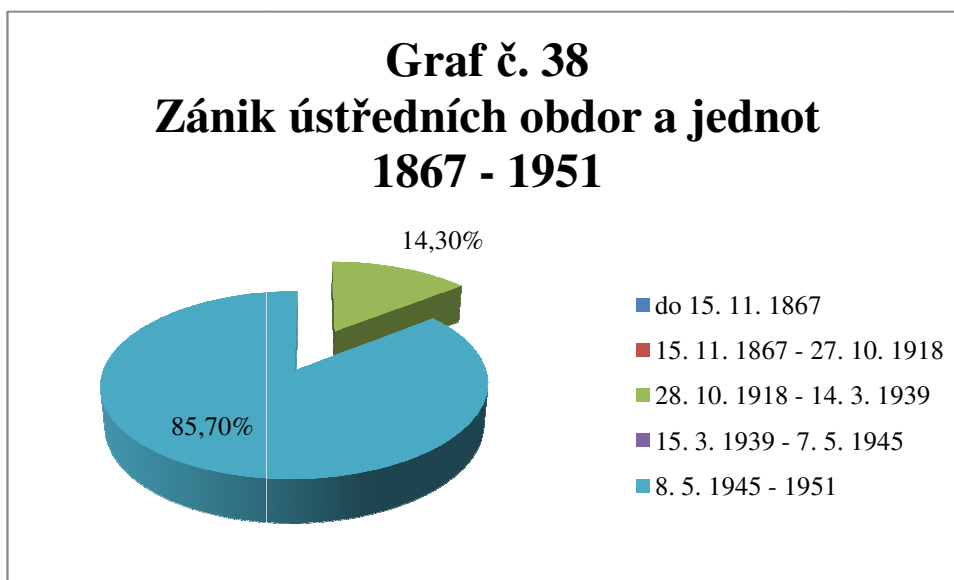
Příloha č. 36 – graf č. 36 - zánik učitelství spolků 1867 – 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	2 spolky

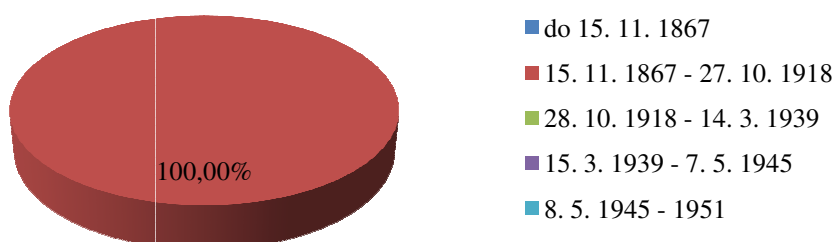

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	4 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	3 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

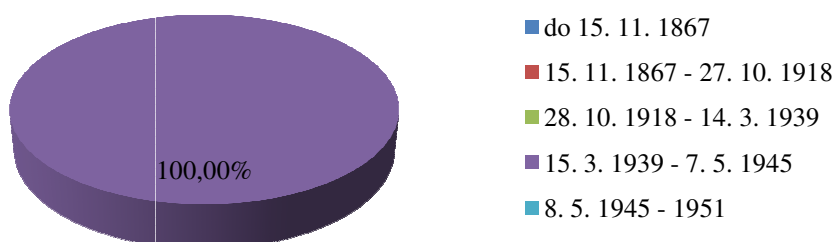
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	6 spolků

Graf č. 39 Vznik výtvarných spolků 1867 - 1951

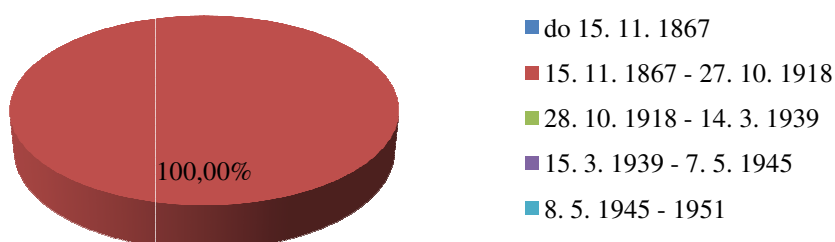
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	1 spolek
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Graf č. 40 Zánik výtvarných spolků 1867 - 1951

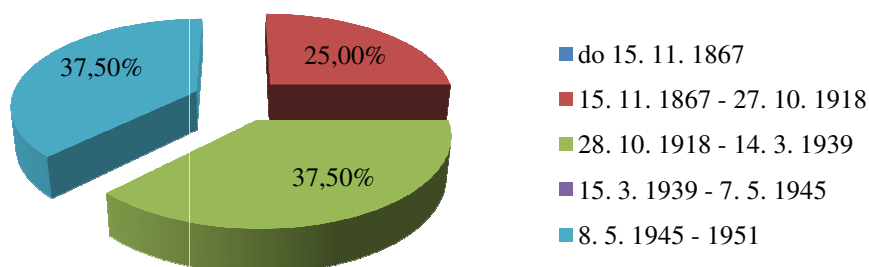
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	1 spolek
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Graf č. 41 Vznik zábavních spolků a besed 1867 - 1951

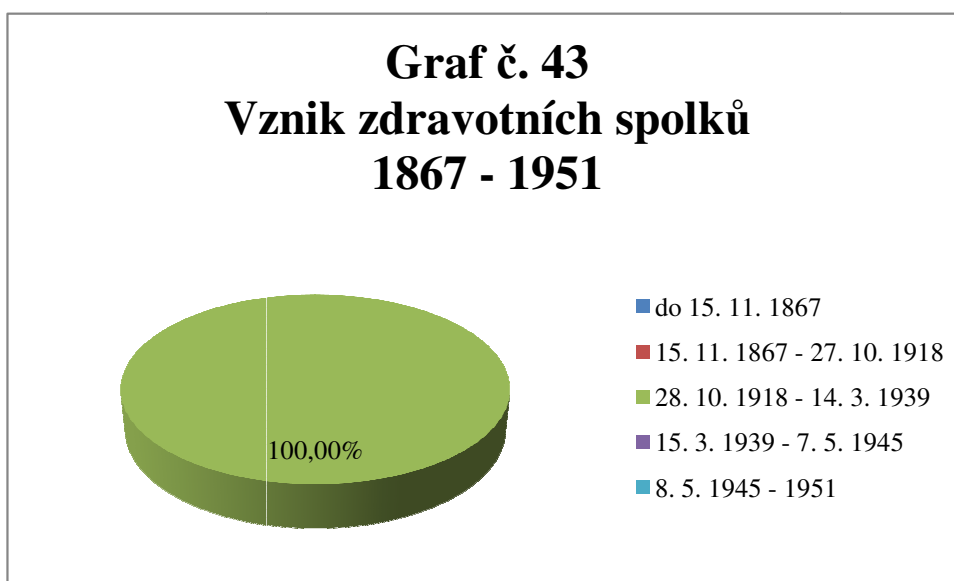
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	8 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Graf č. 42 Zánik zábavních spolků a besed 1867 - 1951

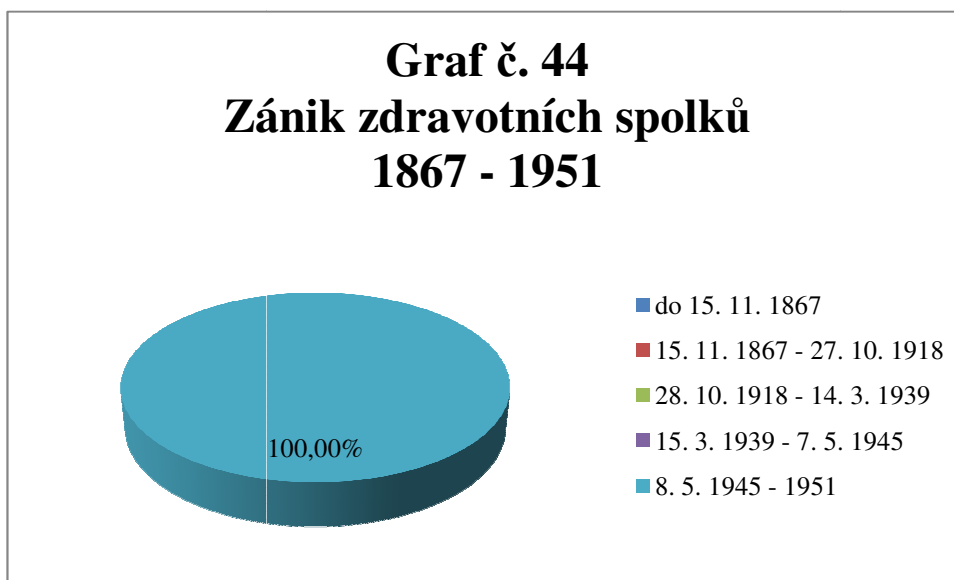
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	2 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	3 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	3 spolky

Příloha č. 43 – graf č. 43 - vznik zdravotních spolků 1867 - 1951

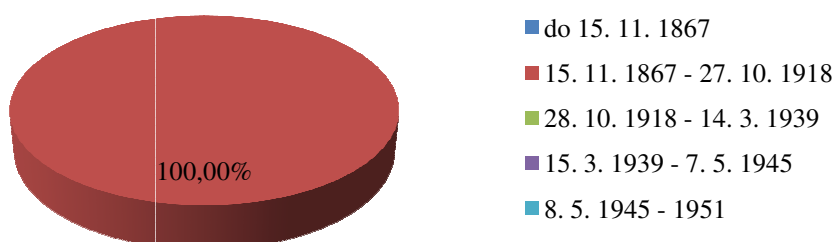
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	1 spolek
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

Příloha č. 44 – graf č. 44 - zánik zdravotních spolků 1867 - 1951

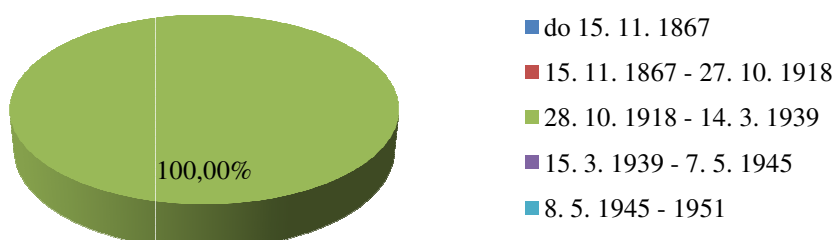
do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	1 spolek

Graf č. 45 Vznik ženských a dívčích spolků 1867 - 1951

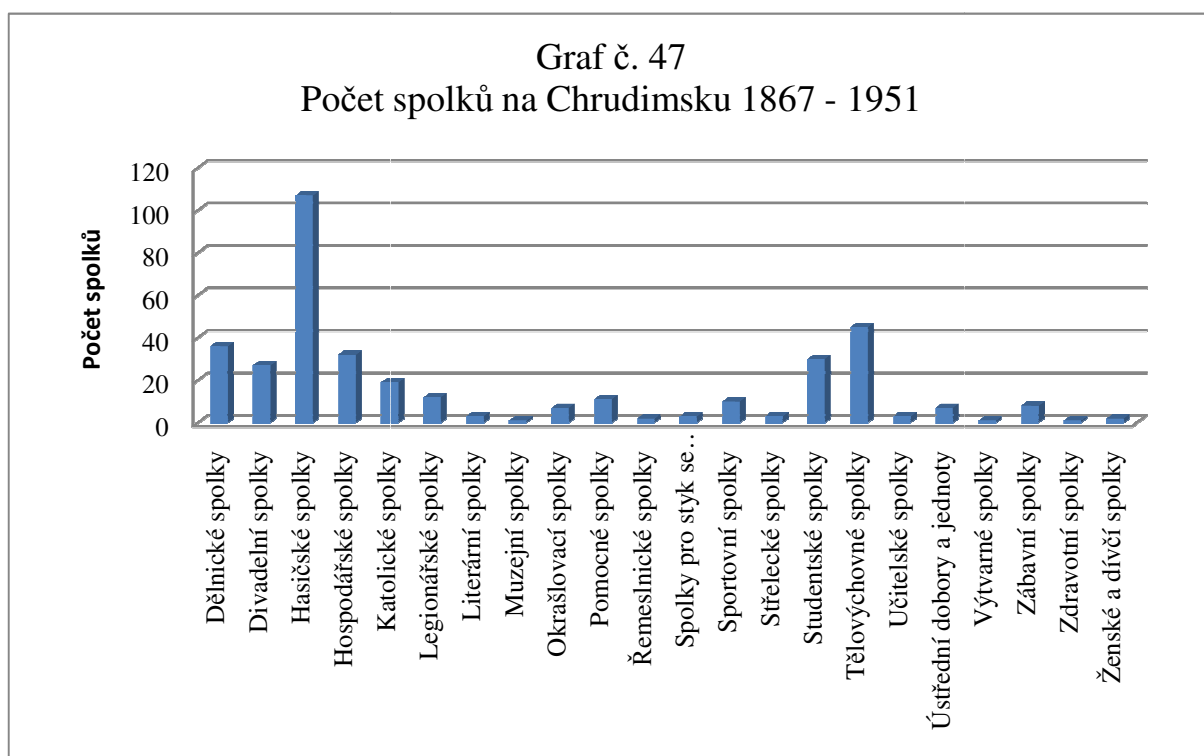

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	2 spolky
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	0 spolků
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

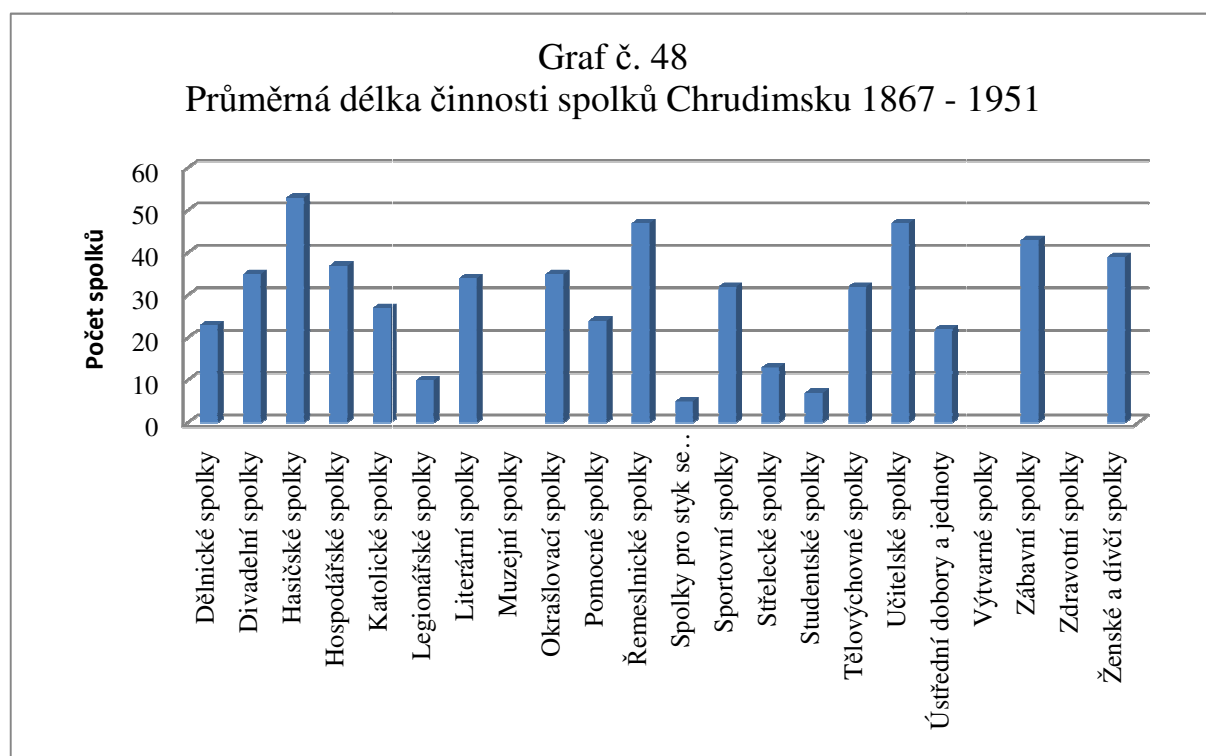
Graf č. 46 Zánik ženských a dívčích spolků 1867 - 1951

do 15. 11. 1867	0 spolků
15. 11. 1867 - 27. 10. 1918	0 spolků
28. 10. 1918 - 14. 3. 1939	2 spolky
15. 3. 1939 - 7. 5. 1945	0 spolků
8. 5. 1945 - 1951	0 spolků

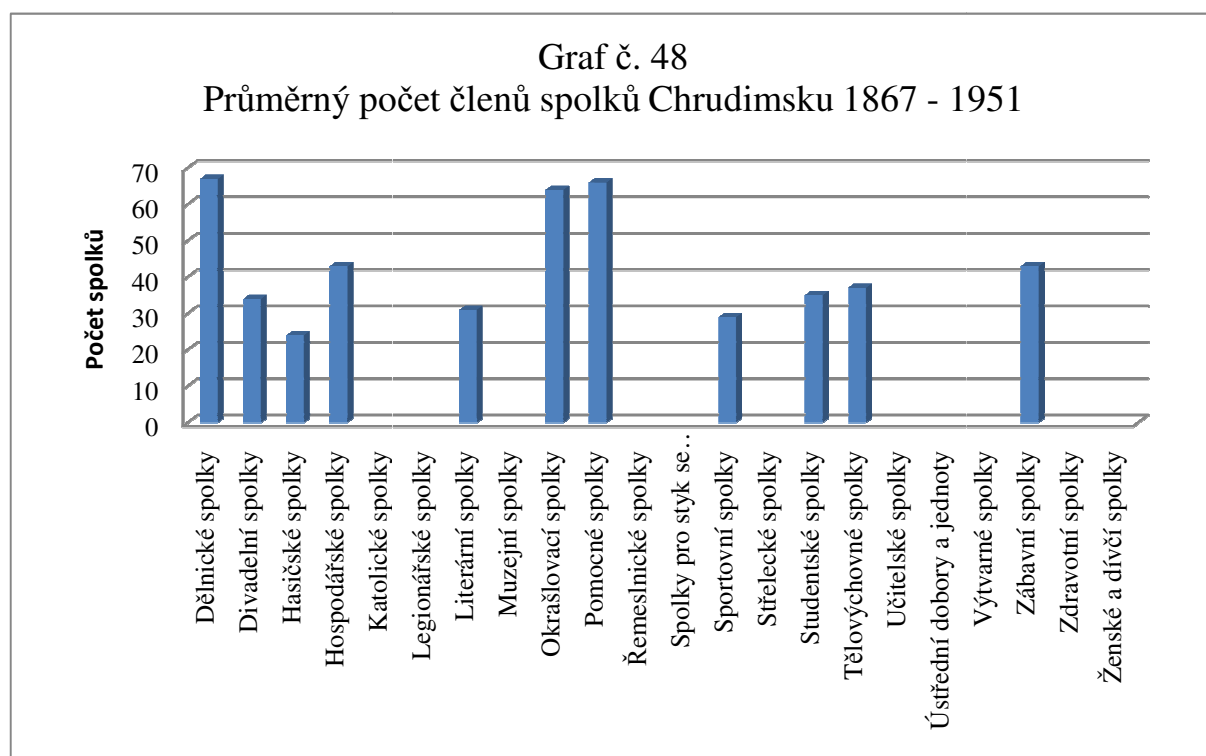

Dělnické spolky	36
Divadelní spolky	27
Hasičské spolky	107
Hospodářské spolky	32
Katolické spolky	19
Legionářské spolky	12
Literární, vzdělávací spolky	3
Muzejní spolky	1
Okrašlovací spolky	7
Pomocné a charitativní spolky	11
Řemeslnické beseda a spolky	2
Spolky pro styk se zahraničím	3
Sportovní spolky	10
Střelecké spolky	3
Studentské a mládežnické spolky	30
Tělovýchovné spolky	45
Učitelské spolky	3
Ústřední odbory a jednoty	7
Výtvarné spolky	1
Zábavní spolky a besedy	8
Zdravotní spolky	1
Ženské a dívčí spolky	2

Dělnické spolky	23
Divadelní spolky	35
Hasičské spolky	53
Hospodářské spolky	37
Katolické spolky	27
Legionářské spolky	10
Literární, vzdělávací spolky	34
Muzejní spolky	N ²¹⁴
Okrašlovací spolky	35
Pomocné a charitativní spolky	24
Řemeslnické beseda a spolky	47
Spolky pro styk se zahraničím	5
Sportovní spolky	32
Střelecké spolky	13
Studentské a mládežnické spolky	7
Tělovýchovné spolky	32
Učitelské spolky	47
Ústřední odbory a jednoty	22
Výtvarné spolky	N
Zábavní spolky a besedy	43
Zdravotní spolky	N
Ženské a dívčí spolky	39

²¹⁴ N^{cc} – neuvedeno, najdete u těch spolků, které nespĺnily kritérium minimálně třech spolků v podskupině, aby mohla být spočítána průměrná délka činnosti.

Dělnické spolky	67
Divadelní spolky	34
Hasičské spolky	24
Hospodářské spolky	43
Katolické spolky	N ²¹⁵
Legionářské spolky	N
Literární, vzdělávací spolky	31
Muzejní spolky	N
Okrašlovací spolky	64
Pomocné a charitativní spolky	66
Řemeslnické beseda a spolky	N
Spolky pro styk se zahraničím	N
Sportovní spolky	29
Střelecké spolky	N
Studentské a mládežnické spolky	25
Tělovýchovné spolky	37
Učitelské spolky	N
Ústřední odbory a jednoty	N
Výtvarné spolky	N
Zábavní spolky a besedy	43
Zdravotní spolky	N
Ženské a dívčí spolky	N

²¹⁵ N[“] – neuvedeno, najdete u té podskupiny spolků, která nesplnila kritérium minimálně třech spolků v podskupině, aby mohla být spočítán průměrný počet členů.

Příloha č. 50 – tabulka č. 26 - Přehled divadelních představení, pořádaných Divadelním spolkem Tyl z Chrasti – 1861 – 1917

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1861				
5. května	Po slunce západu	50 zl.	oprava kostelních hodin	
18. srpna	Zakletý princ	41 zl. 54 kr.	oprava kostelních hodin	
26. září	Učenec	26 zl. 16 kr.	oprava kostelních hodin	
3. listopadu	Zakletý princ	31 zl. 14 kr.	oprava kostelních hodin	
1862				
24. dubna	Strakonický dudák	51 zl.	oprava kostelních hodin	
8. května	Divotvorný klobouk	19 zl. 20 kr.	oprava kostelních hodin	
21. srpna	Ouklady a láska	33 zl. 90 kr.	oprava kostelních hodin	
25. září	Tvrdohlavá žena	43 zl. 42 kr.	chudým dětem	
4. listopadu	Bratr Honák	42 zl.	oprava kostelních hodin	
1865				
27. srpna	Mnich a voják	64 zl. 62 kr.	oprava kostelních hodin	
1. října	Kníže Ďábel	69 zl. 13 kr.	Výboru Národního divadla	
19. října	Strakonický dudák	53 zl. 88 kr.	úprava divadla	
1866				
7. ledna	On je hluchý	38 zl. 65 kr.	úprava divadla	
4. března	Mlynář a jeho dítě	38 zl. 20 kr.	úprava divadla	
6. května	Jiříkovo vidění	54 zl. 26 kr.	úprava divadla	
7. října	Politika v lese	38 zl. 67 kr.	úprava divadla	
16. prosince	Loupežníci	66 zl. 20 kr.	úprava divadla	
1867				
3. února	Chce mít švandu	57 zl.	divadelní dluh	
22. dubna	Král Václav a jeho kat	50 zl. 20 kr.	pořízení divadelní šatnice	
16. června	Cestující student	48 zl.	pořízení divadelní šatnice	
17. listopadu	Karla dvanáctého	53 zl.	chudým dětem	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1868				
12. ledna	Roztržítí	59 zl.	neuvedeno	
24. února	Doktora Fausta domácí čepička aneb Loupežnická krčma v lese	54 zl. 26 kr.	neuvedeno	
13. dubna	Tak se chytají vrány	39 zl. 33 kr.	neuvedeno	
23. srpna	Doktor Čermák	45 zl.	pořízení nové opony	
13. září	Patriarcha Jakub	44 zl. 22 kr.	oprava kostelních varhan	
13. prosince	Isak Lövy	40 zl. 31 kr.	oprava kostelních varhan	
1869				
17. ledna	Doktor Žvanil	56 zl.	oprava kostelních varhan	
29. března	Ze sedmi to nejškaredější	20 zl. 10 kr.	oprava kostelních varhan	
26. června	Král, hrabě a zpěvkyně	47 zl. 38 kr.	oprava kostelních varhan	
8. srpna	Rinaldino Rinaldini	91 zl. 62 kr.	oprava kostelních varhan	
15. srpna	Rinaldino Rinaldini	31 zl.	oprava kostelních varhan	
26. prosince	Jesličky	0	neuvedeno	
1870				
24. července	Romeo v kanceláři	33 zl.	místní škole	
21. srpna	Pěnkava a čížek	40 zl.	místní škole	
11. září	Slepý mládenec	26 zl.	místní škole	
23. října	Muzikanti	22 zl.	místní škole	
18. prosince	Muka chudé ženy	3 zl. 59 kr.	místní škole	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1871				
19. března	Maloměstské klepny	44 zl. 83 kr.	divadelní dluh	
16. dubna	Fraška a basa	20 zl. 9 kr.	chudým dětem	
4. července	Nepokradeš	11 zl. 46 kr.	oprava divadla	
9. července	Dcera katova	17 zl. 45 kr.	chudým dětem	
24. září	Nedejme se	27 zl. 70 kr.	dar pro město Svatka	
1875				
28. února	Staří blázni	8 zl. 46 kr.	oprava divadla	
29. března	Vlak již jede	35 zl. 43 kr.	příspěvek hasičům	
23. května	Otče náš	12 zl.	divadelní dluh	
15. srpna	Můj Vojtíšek	25 zl. 50 kr.	příspěvek hasičům	
8. září	Farářova kuchařka	21 zl. 50 kr.	příspěvek na hasičskou stříkačku	
10. října	Následky Podskalského výletu aneb Jak se Jiřík oženil	neuveďeno	neuveďeno	
1876				
17. dubna	Kniha III., kapitola I.	18 zl. 19kr.	příspěvek hasičům	
20. srpna	Slavnost založení	10 zl.	příspěvek hasičům	
1877				
18. března	Dračí dráp	4 zl. 31 kr.	oprava divadla	
27. května	Kulík a Lulík	neuveďeno	neuveďeno	
5. srpna	Zázračná princezna	neuveďeno	neuveďeno	
1878				
28. dubna	Krejčí a švec	neuveďeno	neuveďeno	
16. června	Otec Palacký	neuveďeno	neuveďeno	
24. listopadu	Hoši z osmnácté chasy	neuveďeno	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1879				
24. dubna	Pohádka o Popelce	0		Věnováno k oslavě stříbrné svatby Jejich Veličenstva Františka Josefa I. a císařovny Elišky
8. června	Poslední Mohykán	neuveďeno	neuveďeno	
20. července	Bodrý venkovan	neuveďeno	neuveďeno	
24. srpna	Slepý mládenec	neuveďeno	neuveďeno	
23. listopadu	Lesní Panna aneb cesta do Ameriky	neuveďeno	neuveďeno	
1880				
6. června	Čím dál tím hůř	neuveďeno	neuveďeno	
14. července	Svatojánský dveře	neuveďeno	neuveďeno	
18. srpna	Statek Lhota	0		K oslavě 50. narozenin Jejich Veličenstva a krále Františka Josefa I.
1881				
9. ledna	Vrátný Karlína	neuveďeno	neuveďeno	
10. května	Soudný den	0		K oslavě sňatku císařské, královské výsosti korunního prince Rudolfa a princezny Štěpánky
1882				
15. ledna	Básník sokem	neuveďeno	neuveďeno	
23. dubna	Paličova dcera	neuveďeno	neuveďeno	
26. listopadu	Paní tchyně	neuveďeno	neuveďeno	
1883				
22. dubna	Doktor Kalous	neuveďeno	neuveďeno	
20. května	Prodaná láska	neuveďeno	neuveďeno	
18. srpna	Cestující student	neuveďeno	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1884				
20. ledna	Politika v lese	neuvedeno	neuvedeno	
14. dubna	Naše ženy	neuvedeno	neuvedeno	
23. listopadu	Posel lásky	neuvedeno	neuvedeno	
28. prosince	Válka v míru	neuvedeno	neuvedeno	
1885				
25. ledna	Čert na zemi	neuvedeno	neuvedeno	
31. května	Divadelní vlak aneb cesta do Prahy	neuvedeno	neuvedeno	
1886				
17. ledna	Maloměstské klepny	neuvedeno	neuvedeno	
21. února	Strakonický dudák	49 zl.	divadelní dluh	
29. března	Jedenácté přikázání	26 zl.	divadelní dluh	
26. dubna	Popelka na venkově	47 zl.	divadelní dluh	
29. srpna	Královna plesu	64 zl.	divadelní dluh	
16. října	Staří blázni	neuvedeno	neuvedeno	
1886				
21. listopadu	Život za přítele	62 zl.	neuvedeno	
1887				
14. dubna	Naši maloměšťáci	61 zl.	neuvedeno	
1888				
2. dubna	Ona něco ví	60 zl.	neuvedeno	
29. dubna	Hloupý kousek	49 zl.	neuvedeno	
1. července	Furiant	9 zl. 40 kr.	neuvedeno	
9. srpna	Psaníčko	42 zl.	neuvedeno	
9. září	Tlachal	2 zl. 48 kr.	neuvedeno	
2. prosince	Preciosa	0	neuvedeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1889				
22. dubna	České Amazonky	8 zl. 27 kr.	neuvedeno	
15. září	Jací jsou ti naši muži	1 zl. 94 kr.	neuvedeno	
1890				
7. dubna	Pacientka	neuvedeno	neuvedeno	
21. září	Vodní družstvo	10 zl. 2 kr.	obecnímu zastupitelstvu	
1891				
18. května	Jan Vejvara	neuvedeno	neuvedeno	
27. září	All right	neuvedeno	neuvedeno	
1892				
2. října	Naši furianti	84 zl. 4 kr.	neuvedeno	
26. prosince	Treperendy	98 zl.	neuvedeno	
1893				
3. dubna	Pohádka o Popelce	88. zl.	neuvedeno	
22. října	Sládci	11 zl. 62 kr.	chudým dětem	
26. prosince	Páni doktoři	12 zl. 98 kr.	chudým dětem	
1894				
26. prosince	Vosí hnízdo	15 zl.	chudým dětem	
1897				
26. prosince	Křivé cesty	108 zl.	oprava jeviště	
1898				
11. dubna	Zlý jelen	72 zl.	oprava jeviště	
1901				
11. srpna	Před sjezdem	neuvedeno	národním účelům	Společně s nově Kroužkem
8. září	Setník z Bosny	neuvedeno	neuvedeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1901				
17. srpna	Korouhevník	neuvedeno	neuvedeno	
26. prosince	Chudý písničkář	neuvedeno	neuvedeno	
1902				
13. dubna	Poupě	neuvedeno	neuvedeno	
26. prosince	Směry života	110 K. 20h.	neuvedeno	
1903				
6. března	Konkurzy pana notáře	neuvedeno	neuvedeno	
7. dubna	Nora	neuvedeno	neuvedeno	
1904				
6. ledna	Svatba při lucernách	0		Představení skončilo ve ztrátě
24. dubna	Cop	0		Představení skončilo ve ztrátě
1906				
11. července	Paličova dcera	neuvedeno	n	Věnováno 50. výročí narození
1911				
6. května	Krista z myslivny	neuvedeno	neuvedeno	
7. května	Kristy z myslivny	neuvedeno	neuvedeno	
28. září	Kulatý svět	0	neuvedeno	Představení skončilo ve ztrátě
26. prosince	Žabec	17 K. 70 h.	divadelní dluh	
1912				
8. listopadu	Sultánova nevěsta	18 K. 24 h.	divadelní dluh	
1915				
18. dubna	Slečna nakladatelka	1 K.	divadelní dluh	
1916				
1. leden	Dobrodinci lidstva	234 K. 80 h.	Červenému kříži	Pronájem místnosti u
6. února	Samota	150 K.	Ústřední matici školské	Pronájem u Opleštilů
16. dubna	John Gabriel Borkman	70 K. 27 h.	Severočeské jednotě	Pronájem u Opleštilů

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1917				
11. února	Léto	177 K. 22 h.	Ústřední matici školské	Pronájem u Opleštilů

Příloha č. 51 – tabulka č. 27 – Přehled divadelních představení, pořádaných Kroužkem mládežníků a dívek z Chrasti – 1901 -

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1901				
neuveđeno	Pan strýček	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Past na dědice	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Reduta	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Rabínská moudrost	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Baron Nezdara	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Manžel v base	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Mlynář a jeho dítě	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Maryša	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Podskalák	neuveđeno	neuveđeno	
1902				
neuveđeno	Debora	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Jiný vzduch	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Praha je Praha	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Paličova dcera	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Zajíc	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Vojnarka	neuveđeno	neuveđeno	
10. srpna	Kulatý svět	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Blázinec na cestách	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Kříž u potoka	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Zlatohlávek	neuveđeno	neuveđeno	
1903				
neuveđeno	Debora	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Chudá holka	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Diblík šotek z hor	neuveđeno	neuveđeno	
9. srpna	Na letním bytě	0	***	Soutěž ochotníků v Pardubicích

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1902				
neuveďeno	Modlitba na hřbitově	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Lucifer	neuveďeno	neuveďeno	
1903				
neuveďeno	Drama čtyř chudých žen	neuveďeno	neuveďeno	
1904				
neuveďeno	Zmatek nad zmatek	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Bohatá holka	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Na valdštýnské šachtě	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Sedlák Zlatodvorský	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Na pomoc Rusům	neuveďeno	neuveďeno	
1905				
neuveďeno	V zajetí aneb cesta na východ	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Jedenácté přikázání	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Strakonický dudák	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Její pastorkyňa	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Papíňkovy zálety	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Maryša	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	V zajetí aneb cesta na východ	neuveďeno	neuveďeno	
24. listopadu	Hoši z osmnácté chasy	neuveďeno	neuveďeno	
1906				
18. února	Lucerna	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Josef Kajetán Tyl	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Překvapení z rozvodu	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Probuzenci	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Vodní družstvo	neuveďeno	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1907				
neuveďeno	Muzikant a jeho žena	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Václav Hrobčický z Hrobčic	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Terna	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Otec	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Drama čtyř chudých žen	neuveďeno	neuveďeno	
1908				
neuveďeno	Deskový statek	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Zlatohlav	neuveďeno	neuveďeno	K připomínce J. K. Tyla
neuveďeno	Tvrdohlavá žena	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Palackého třída č. 27	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Nevěsta za českou korunu	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Archa Noemova	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Milostpánova komorná	neuveďeno	neuveďeno	
1909				
neuveďeno	Vdova po živém	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Pražské švadlenky	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Lesní panna	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Exulanti aneb Zbojřova dcera	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Tři neděle v chládku	neuveďeno	neuveďeno	
1910				
neuveďeno	Olymp	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Ravuggiollo, loupežník z Apenin	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Viktorka	neuveďeno	neuveďeno	
1911				
26. února	Železná koruna	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Ach, ta láska	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Závět'	neuveďeno	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1911				
neuveďeno	Bujná krev	neuveďeno	neuveďeno	
1912				
neuveďeno	Klub mládenců	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Furiant	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Z manželského ráje	neuveďeno	neuveďeno	
28. září	Čarodějka aneb Láska tuláková	neuveďeno	neuveďeno	
1913				
neuveďeno	Svět bez mužů	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Staré hřichy	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Jan Výrava	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Růžová pouta	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Svět bez mužů	neuveďeno	neuveďeno	
1914				
neuveďeno	Španělská muška	neuveďeno	neuveďeno	
1915				
neuveďeno	Prodaný ženich	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Naši furianti	neuveďeno	neuveďeno	
1916				
neuveďeno	Směry života	neuveďeno	neuveďeno	
1917				
neuveďeno	Staří blázni	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Zajatcův návrat	neuveďeno	neuveďeno	
1918				
neuveďeno	Kaňka	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Podskalák	neuveďeno	neuveďeno	
neuveďeno	Posel	neuveďeno	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1918				
neuveđeno	Noc na Karlštejně	neuveđeno	neuveđeno	
neuveđeno	Červ	neuveđeno	neuveđeno	

Příloha č. 52 – tabulka č. 28 – přehled divadelních představení, pořádaných Kroužkem divadelních ochotníků v Chrasti 1921 - 1949

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1921				
15. května	V Českém ráji	902 K.	neuveveno	
9. června	RUR	neuveveno	neuveveno	
26. června	Samota	neuveveno	neuveveno	
3. července	V Českém ráji	1042,6 K.	neuveveno	
25. září	RUR	708,9 K.	neuveveno	
26. listopadu	V poutech lásky	432,8 K.	neuveveno	
1922				
5. března	Večer aktovek	355,8 K.	splátka divadelního dluhu	
duben	Drama čtyř chudých stěn	304,9 K.	splátka divadelního dluhu	
28. října	Psohlavci	610,2 K.	splátka divadelního dluhu	K výročí vzniku Československa
26. prosince	Chudé holky	neuveveno	neuveveno	
1923				
1. ledna	Chudé holky	557,7 K.	splátka divadelního dluhu	
2. dubna	Z nařízení bytové komise	687, 6	splátka divadelního dluhu	
30. dubna	Kapitál	137,9 K.	splátka divadelního dluhu	
28. října	Revoluční svatba	66,7 K.	splátka divadelního dluhu	K výročí vzniku Československa
8. prosince	Pro víru	217,8 K.	Československé obci legionářské	
26. prosince	Císař pán	422,7	neuveveno	
1924				
21. dubna	Mumie	223,4 K.	neuveveno	
28. září	Babička	276,1 K.	neuveveno	
28. října	Ať žije republika!	523,3 K.	neuveveno	K výročí vzniku Československa
7. prosince	Máj	652,8 K.	neuveveno	
26. prosince	Sestřeničky	1 109, 4 K.	neuveveno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1925				
15. března	Kráska ze Šumavy	910,8 K.	neuveďeno	
22. března				
25. března				
22. srpna	Paní mincmistrová	neuveďeno	neuveďeno	
23. srpna	Rozveselená rodinka	neuveďeno	neuveďeno	
1926				
28. února	Kdo nemiloval, nežil	658,5 K.	neuveďeno	
4. dubna	Jaro v podzámčí	802,5 K.	Československé obci legionářské	
červen	Utrpením k vítězstvím	80 K.	neuveďeno	
28. října	Zlatý Jiří	276,8 K.	neuveďeno	K výročí vzniku Československa
25. prosince	Děvče z předměstí	neuveďeno	neuveďeno	
1927				
9. ledna	Děvče z předměstí	0	***	Ztráta 473,7 K.
17. dubna	Na sopečné půdě	428,2 K.	neuveďeno	
6. června	Druhá míza	123,8 K.	neuveďeno	
31. července	Duše lípy	1 991,2 K.	neuveďeno	
7. srpna	Taneční zábava	0		Ztráta 169,9 K.
31. srpna				
1928				
1. dubna	Děti	210,2 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Jan Výrava	1 868 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Noc na Karlštejně	850,1 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Kabaretní večer	305 K.	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1929				
neuveďeno	Ben Hur	58,5 K.	neuveďeno	
20. řervna	Ben Hur	17,4 K.	neuveďeno	
1. zřřř	Knřže	2 214,7 K.	neuveďeno	
1. zřřř	Taneřní zřbava	0		Ve ztrřtř 71,5 K.
13. řřjna	Žřrlivř	675,4 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Pepřřka z malř hospřďky	671,3 K.	neuveďeno	
1930				
23. března	Mř panenka modrookř	1 513,2 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Mř panenka modrookř	407 K.	neuveďeno	
srpen	Oslavy 30. let spolku	3 871,3 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Dřvře od řerchova	283 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Lupen a Pupun	1 522,9 K.	neuveďeno	
1931				
neuveďeno	Přlnořní vlak	400 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Na trase lidstva	0		Ve ztrřtř 189,2 K.
neuveďeno	Jřnořřk	1 930,7 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Zabitř	592,3 K.	neuveďeno	
neuveďeno	řeskř vojřk	92,3 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Lijřk	35,3 K.	neuveďeno	
25. prosince	Popelka	228,5 K.	neuveďeno	
1932				
27. března	Třř veselř muřketřřř	313,7 K.	neuveďeno	
3. dubna				
neuveďeno	Skřřivřnek	153,6 K.	řeskoslovenskř obci legionřřskř	
neuveďeno	Třř veselř muřketřřř	171,2 K.	neuveďeno	
neuveďeno				

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1932				
7. srpna	Lucerna	2 113,9 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
14. srpna				
31. srpna				
2. října	Slavnostní schůze	140 K.	neuvedeno	
6. listopadu	Kabaretní večer	0		Ve ztrátě 189,9 K.
1. července	Furiant	9 zl. 40 kr.	neuvedeno	
9. srpna	Psaníčko	42 zl.	neuvedeno	
9. září	Tlachal	2 zl. 48 kr.	neuvedeno	
2. prosince	Preciosa	0		
1933				
12. února	Moje slečna ženuška	252,1 K.	neuvedeno	
19. března	Růže poesie	363,9 K.	neuvedeno	
17. dubna	Válka bohů	126,1 K.	neuvedeno	
1933				
9. července	Napoleon	2 026,3 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
17. září	Sestřičky u sv. Pany Leavy	415 K.	neuvedeno	
22. října	Jelen v kupě sena	214,4 K.	neuvedeno	
1934				
6. ledna	Na Vikárce, u Sv. Víta	668,5 K.	neuvedeno	
7. ledna				
neuvedeno	Bratři sv. Františka	118,7 K.	neuvedeno	
29. července	Husopaska	954,1 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
4. listopadu	Přednosta stanice	152 K.	neuvedeno	
21. října	Srdce na uzdě	174,8 K.	neuvedeno	
25. listopadu	Pustina	173,5 K.	neuvedeno	
1935				
20. ledna	Blahoslavená lenost	151,7 K.	neuvedeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1935				
10. března	Transport č. 20	206,7	neuveďeno	K výročí narození T. G. M.
neuveďeno	Brandejští dragouni	489,5 K.	neuveďeno	
6. července	Brandejští dragouni	1 352 K.	neuveďeno	Divadlo v přírodě
neuveďeno	Podzimní manévry	1 624, 8 K.	neuveďeno	Divadlo v přírodě
1936				
5. ledna	Madlenka z továrny	80 K.	neuveďeno	
6. ledna				
1. března	Jízdní hlídka	28,7 K.	neuveďeno	
neuveďeno	Vláda padla	314 K.	na obranu státu	
neuveďeno	Černí kyrysníci	27,1 K.	na obranu státu	
neuveďeno	Kabaretní večer	169,4 K.	na obranu státu	
1937				
28. února	U pokladny stál	513 K.	neuveďeno	
28. března	Loretánské zvonky	290,9 K.	neuveďeno	
29. března				
18. dubna	Transport č. 20	26,1 K.	neuveďeno	
1. srpna	Rychtářův poklad	2 793 K.	neuveďeno	Divadlo v přírodě
26. září	Zorka	0		Ve ztrátě 220 K.
1938				
6. ledna	V tom našem kostelíčku	7,6 K.	neuveďeno	
9. ledna	Veřejný nepřítel	251,9 K.	neuveďeno	
1938				
neuveďeno	Bílá nemoc	622,4 K.	neuveďeno	
12. února	Vojáci, malovaný děti	144,2 K.	neuveďeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1939				
neuvedeno	Máj	464,4 K.	neuvedeno	
neuvedeno	Fidlovačka	11 000 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
1940				
25. února	Ta pravá	514,2 K.	neuvedeno	
24. března	Divá Bára	1 836,5 K.	neuvedeno	
25. března				
30. června	Divá Bára	4 284 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
20. srpna	Paseráci	neuvedeno	neuvedeno	
6. října	Šťastní otcové	513,9 K.	neuvedeno	
8. prosince	Katakomy	neuvedeno	neuvedeno	
17. listopadu	Chaloupky pod horama	1 657,2 K.	neuvedeno	
15. prosince				
1941				
9. února	Flaschmann vychovatelem	766,1 K.	neuvedeno	
23. března	Červený mlýn	758,6 K.	neuvedeno	
13. dubna	Děvče z přístavu	549 K.	neuvedeno	
14. dubna				
20. dubna				
15. června	Děvče z přístavu	4 611,5 K.	neuvedeno	Divadlo v přírodě
13. července				
31. srpna	Naši furianti	1 885 K.	neuvedeno	
25. prosince	Srdce v rákosí	2 262 K.	neuvedeno	
26. prosince				
1942				
15. března	Směry života	3 129,3 K.	neuvedeno	
17. května	Poslední muž	1 697,4 K.	neuvedeno	

DATUM	PŘEDSTAVENÍ	ZISK	VĚNOVÁNO	POZN.
1942				
9. srpna	Maryša	6 757,1 K.	neuveďeno	Divadlo v přírodě
8. listopadu	Doktor Fiakr	131 K.	neuveďeno	Výjezdňí představení
29. listopadu	Vrah jsem já	1 731,5 K.	neuveďeno	
1943				
27. února	Jedenáctý v řadě	neuveďeno	neuveďeno	
28. února				
3. dubna	Děvče s hraběcí korunkou	neuveďeno	neuveďeno	
4. dubna				
1. května	Rybníkář Kuba	neuveďeno	neuveďeno	
15. května				
16. května				
17. května				
25. června				
26. června				
8. srpna	Za ranního kuropění	3 051,8 K.	neuveďeno	Divadlo v přírodě
1948				
24. dubna	RUR	1 700 K.	neuveďeno	
9. května	Žofka z hájovny	2 891,3 K.	neuveďeno	
10. května				
22. srpna	Kráska ze Šumavy	neuveďeno	neuveďeno	
1949				
3. října	Veliká stonožka	199 K.	neuveďeno	

Příloha č. 53 – fotografie č. 1 – ukázka ze spolkového katastru – Hospodářská beseda Čankovice, 1. část

				1902	-	52	-
				1903	-	55	-
				1904	-	58	-
				1905	-	60	-
				1906	-	64	-
				1907	-	67	-
				1908	-	67	-
				1909	-	73	-
				1910	-	75	-
				1911	-	76	-
				1912	-	71	-
				1913	-	75	-
				1925	-	104	-

Spolek oznámil pokračování v činnosti podle vládního nařízení č. 97/1939 Sb.z. a nař. Číslo jednací: 27128/32

Nař. č. 77556 vyhověno 6040/12

Hospodářská beseda Čankovice

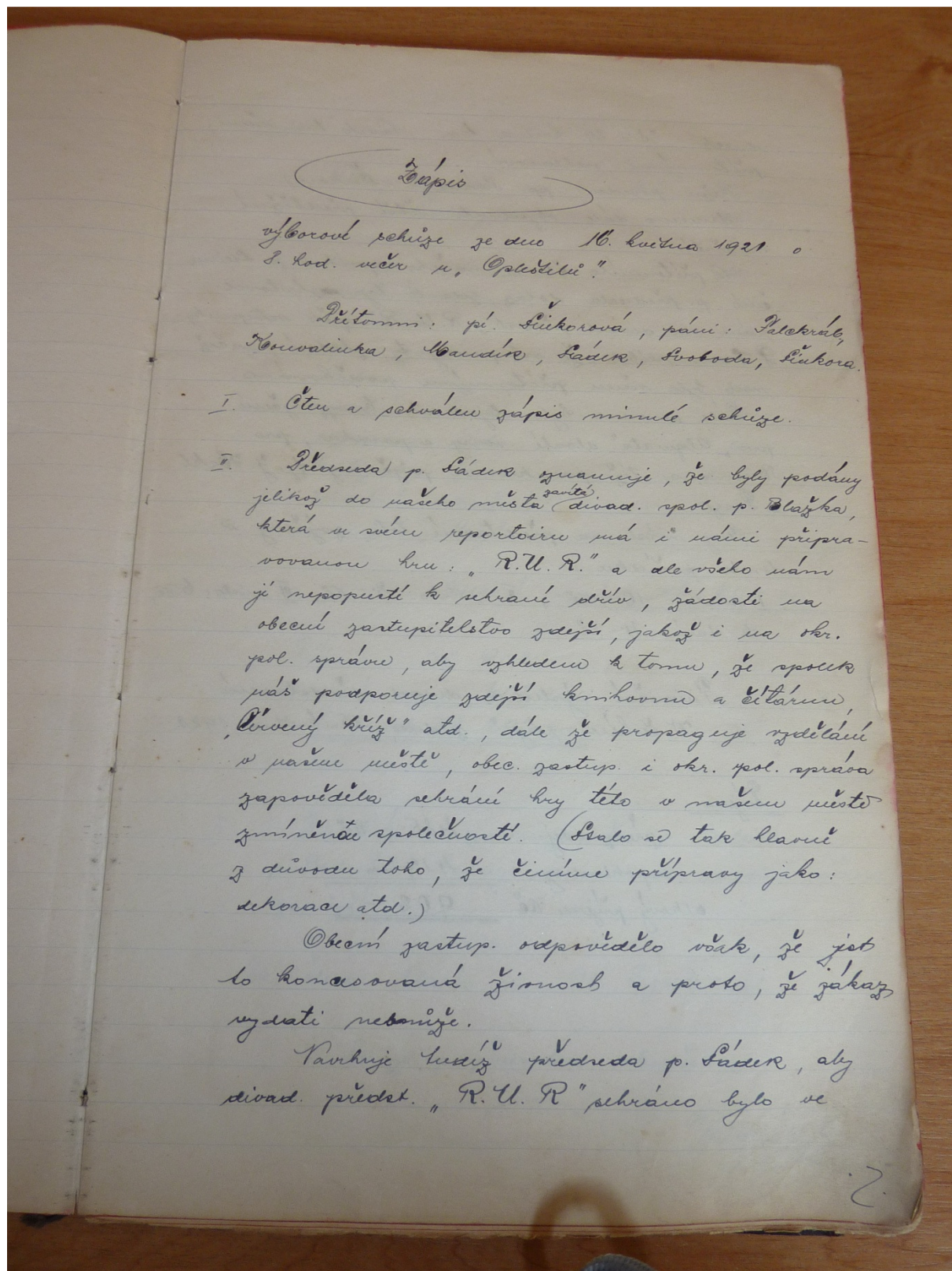
Průvedeno.

Zdroj: SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), i. č. 7, pag. 9.

Příloha č. 54 – fotografie č. 2 – ukázka ze spolkového katastru – Hospodářská beseda Čankovice, 2. část

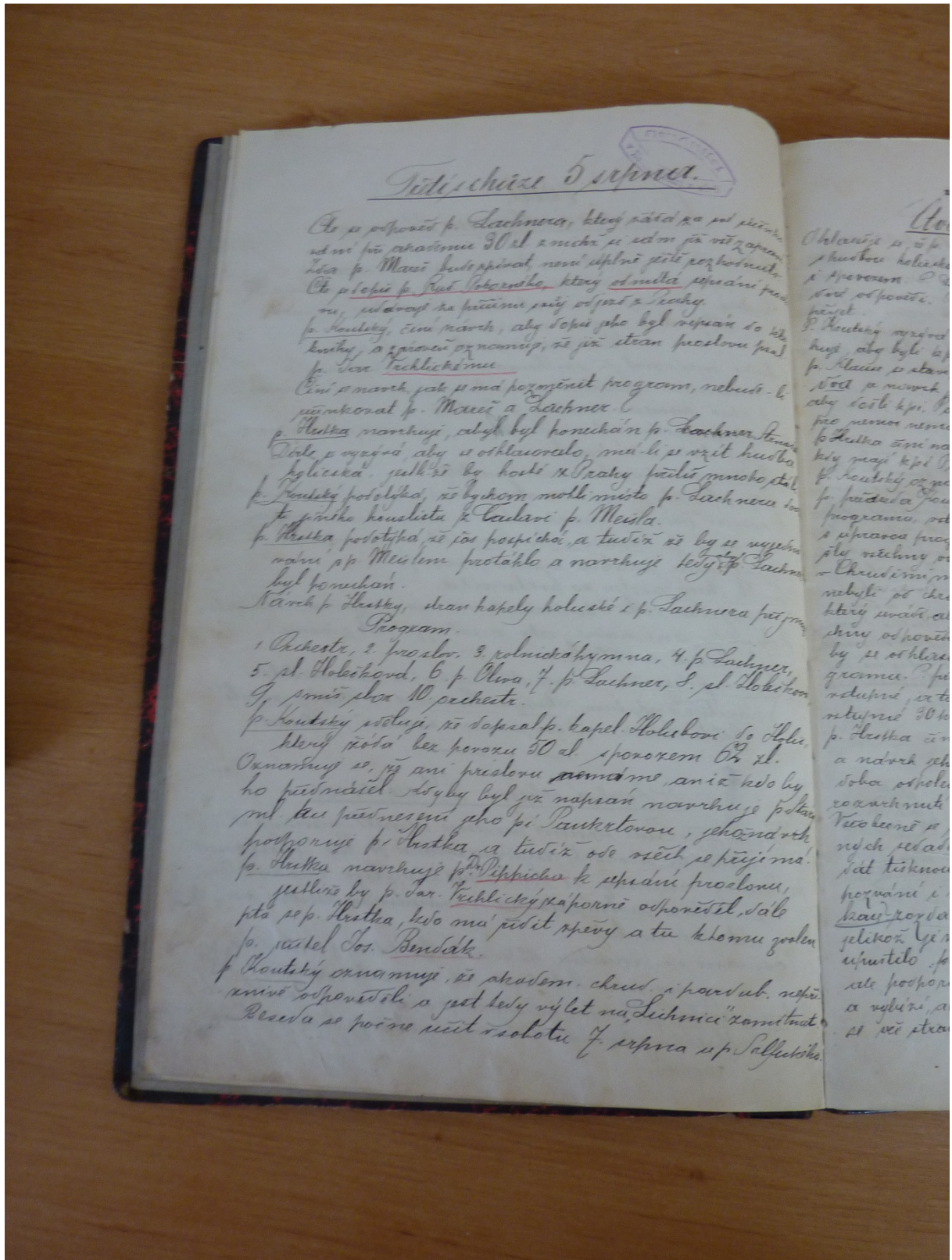
29/1. 1904	5252	Frant. Fiedler, občan Čankovice	Josef Chura, občan Čankovice	F. Kořáb, občan Čankovice		18 5/8	
29/1. 1905	57651	"	"	"		18 5/8	
6/1. 1906	106/1	"	"	"			
20/1. 1907	22222	"	"	Jan. Bouda, občan Čankovice			
2/2. 1908	156	"	"	"			
4/2. 1912	52310/10	"	Anton. Pávek, občan Čankovice	"			
2/2. 1914	13748	Anton. Pávek, občan Čankovice	Jan. Bouda, občan Čankovice	Frant. Fiedler, občan Čankovice			
20/2. 1910	9659	Anton. Pávek, občan Čankovice	Jan. Bouda, občan Čankovice	Frant. Fiedler, občan Čankovice		18 5/8	
2/3. 1923	24053	"	"	"			
24/3. 1926	13997	"	Jan. Bouda, občan Čankovice	"			
10/1. 1929	23/400	"	"	"			
4. 1932	5431	"	"	"			
27/1. 1935	39604	"	"	"			
23. 1. 1938	7332/25	Jan. Bouda, občan Čankovice	Frant. Fiedler, občan Čankovice	Frant. Fiedler, občan Čankovice			

SOkA Chrudim, Okresní úřad Chrudim 1850 – 1939 (1949), i. č. 7, pag. 10.

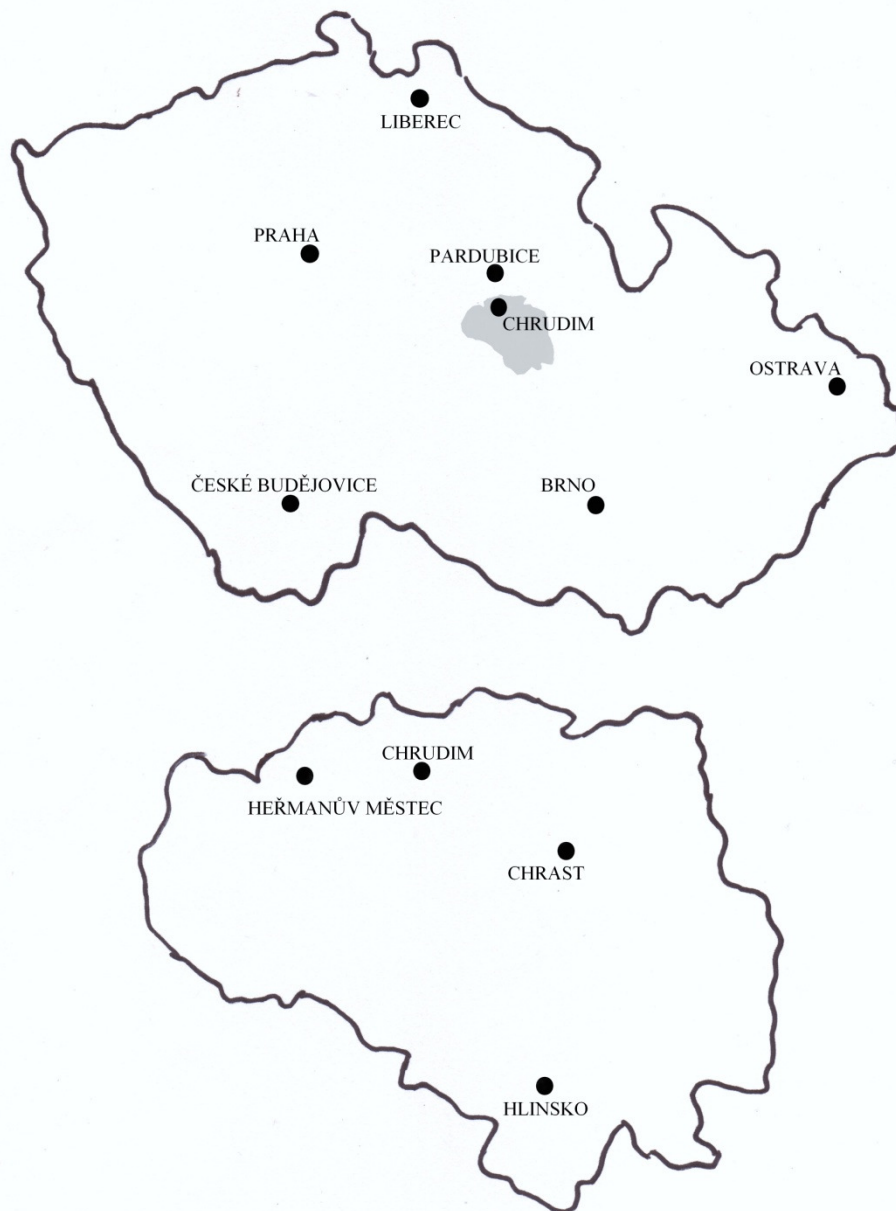
Zdroj: SOkA Chrudim, Kroužek divadelních ochotníků, kart. 1, i. č. 1, pag. 1.

Příloha č. 55 – fotografie č. 4 – ukázka ze zápisníku Studentského spolku Rudolf Pokorný z Heřmanova Městce, 1886 - 1904

Zdroj: SOKA Chrudim, Studentský spolek Rudolf Pokorný, kart. 1, i. č. 2, pag 3.

Příloha č. 56 – mapa č. 1 – Chrudimsko

Zdroj mapového podkladu:
Velká mapa, [cit. 2010-07-22].
URL: <http://www.chrudimsky.navstevnik.cz>.